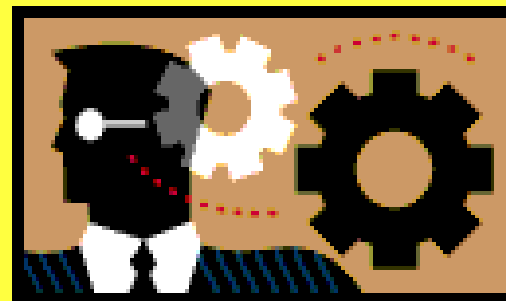


กฎหมายลักษณะหนี้

บทที่ 1-2



กฎหมายลักษณะหนี้

- ความหมายของหนี้
- 1. “หนี้คือความเกี่ยวพันในกฎหมายระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ซึ่งฝ่ายหนึ่งเรียกว่าลูกหนี้ มีหน้าที่จำต้องโอนทรัพย์สิน หรือ กระทำการ หรือ งดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้” (หลวงประดิษฐมนูธรรม)
- 2. “หนี้คือความผูกพันที่มีผลในกฎหมาย ซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้ ชอบที่จะได้รับชำระหนี้ มีวัตถุประสงค์เป็นการกระทำ หรือ งดเว้น หรือ ส่งมอบทรัพย์สิน จากบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่าลูกหนี้” (ศ.มรว.เสนีย์ ปราโมช)

- 3. “หนี้คือความผูกพันในกฎหมายระหว่างบุคคลสองฝ่าย
- ฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “เจ้าหนี้” มีอำนาจที่บังคับบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “ลูกหนี้” ให้ส่งมอบทรัพย์สิน กระทำการ หรืองดเว้นการอันใดอันหนึ่งให้ และที่ว่าการทำการนั้นรวมถึงการทำนิติกรรมด้วย” (ศ.กุศล บุญเย็น)

- 4. “หนี้เป็นนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย
- ซึ่งฝ่ายหนึ่งต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้อีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่ต้องกระทำการนั้นเรียกว่าลูกหนี้ ส่วนฝ่ายที่ได้รับผลจากการกระทำนั้นเรียกว่าเจ้าหนี้ ส่วนการกระทำนั้น แยกเป็น 3 ชนิด คือ
- 1. การกระทำอย่างที่เขาใจกัน
- 2. กระทำการละเว้นกระทำการ และ
- 3. กระทำการอินเทอร์เน็ต” (ศ.ดร.จิต เศรษฐบุตร)

- 5. “ความผูกพันในกฎหมายระหว่างบุคคล
- ฝ่ายหนึ่งเรียกเจ้าหน้าที่ซึ่งมีความชอบธรรมที่จะบังคับบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง ผู้ซึ่งเรียกว่าลูกหนี้ ให้จำต้องส่งมอบทรัพย์สิน ทำการ หรือ งดเว้นการ อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่” (ศ.กำธร พันธุลาภ)

- องค์ประกอบของหนี้
- 1. เจ้าหนี้ และลูกหนี้
- ตัวอย่างเช่น หนึ่งกู้เงินนายสอง 1,000 บาท นายสองเป็นเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้นายหนึ่งชำระหนี้ จำนวน 1,000 บาท นายหนึ่งเป็นลูกหนี้ มีหน้าที่ต้องชำระหนี้ จำนวน 1,000 บาท คืนให้นายสอง

- 2. ต้องมีความผูกพันในกฎหมายอันก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ในเรื่องหนี้
- - ความผูกพัน หรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- - เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้ชำระหนี้ (มาตรา 194)
- - ลูกหนี้มีหน้าที่ต้องชำระหนี้
- มาตรา ๑๙๔ ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ อนึ่งการชำระหนี้ด้วยงดเว้นการอันใดอันหนึ่งก็ย่อมมิได้

- 3. วัตถุแห่งหนี้
- 1) หนี้กระทำความผิด
- 2) หนี้ดเว้นการกระทำ
- 3) หนี้ส่งมอบทรัพย์สิน

- วัตถุประสงค์แห่งหนี้
- คือ สิ่งที่เจ้าหนี้เรียกให้ลูกหนี้ชำระ แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ
- 1. การกระทำ คือ การให้ลูกหนี้ปฏิบัติหรือกระทำการแก่เจ้าหนี้ตามที่ตกลงกัน
- 2. การงดเว้นการกระทำ คือ การให้ลูกหนี้งดเว้นการปฏิบัติหรือกระทำการแก่ตนตามที่ตกลงกัน
- 3. การส่งมอบ หรือโอนทรัพย์สิน คือ การโอนทรัพย์สินเป็นการชำระหนี้ เช่น โอนที่ดิน เป็นต้น ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดไว้ดังนี้

- 3.1 กรณีทรัพย์สิน :
- หากวัตถุแห่งนี้ได้ระบุทรัพย์สินไว้เป็นประเภทหรือตามเจตนาของคู่กรณีไม่อาจ จะกำหนดได้ว่าทรัพย์สินนั้นจะพึงเป็นชนิดอย่างไร ลูกหนี้จะต้องส่งมอบทรัพย์สินชนิดปานกลาง
- เช่น นายแดงซื้อข้าวสารจากนายดำ 10 กระสอบ โดยไม่ได้กำหนดว่าต้องการข้าวสารชนิดใด เช่นนี้ให้นายดำ ส่งมอบชนิดปานกลาง

- 3.2 กรณีเงินตรา :
- หากหนี้เงินได้แสดงไว้เป็นเงินตราต่างประเทศจะส่งใช้เป็นเงินไทยก็ได้ การเปลี่ยนเงิน โดยคิดตามอัตราแลกเปลี่ยนเงิน ณ สถานที่และในเวลาที่ใช้เงิน”
- เช่น นายแดงกู้เงินนายดำไป 100,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ นายแดงจะใช้เป็นเงินตราไทยก็ได้โดยคิดอัตราแลกเปลี่ยนเงิน ณ สถานที่และในเวลาที่ใช้ เงินกัน หากเงินตราระบุให้ใช้เงินตราชนิดที่ยกเลิกไม่ใช้กันแล้วก็ให้ใช้เงินตราสกุลที่ใช้กันอยู่ได้

- 3.3 กรณีให้เลือก :
- ตัวอย่างเช่นกรณี กำหนดให้ชำระหนี้ไว้หลายลักษณะแต่จะต้องเลือกเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง - กฎหมายให้สิทธิในการเลือกนี้เป็นของลูกหนี้ เว้นแต่จะได้ตกลงกันกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น
- เช่น นายแดง เปิดร้านขายของชำแล้วตกลงกับบริษัท น้ำปลาไทย จำกัดว่าเมื่อนายแดงซื้อน้ำปลาครบ 100 ลิตรในรอบ 1 เดือนแล้วจะมีของสมนาคุณให้เป็นน้ำปลาฟรี 1 ลิตร หรือคูปองเงินสด 200 บาท เช่นนี้หากไม่มีการตกลง เป็นอย่างอื่น ฝ่ายลูกหนี้คือ บริษัท น้ำปลาไทย จำกัด จะเป็นผู้เลือกว่าจะสมนาคุณให้แบบใด

- “วัตถุที่ประสงค์แห่งหนี้ หรือ วัตถุที่ประสงค์แห่งสัญญา” ต่างกับ “วัตถุแห่งหนี้”
- 1. วัตถุแห่งหนี้ มุ่งหมายถึงข้อกำหนดที่ลูกหนี้จะต้องปฏิบัติตามชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้
- 2. วัตถุที่ประสงค์แห่งหนี้ คือ ประโยชน์ที่เจ้าหนี้จะพึงได้รับการปฏิบัติตามชำระหนี้ของลูกหนี้

- บ่อเกิดแห่งนี้
- 1. สัญญา (นิติกรรม)
- 2. ละเมิด (นิติเหตุ)
- 3. จัดการงานนอกสั่ง (นิติเหตุ)
- 4. ลากมิควรรได้ (นิติเหตุ)
- 5. บทบัญญัติของกฎหมาย (นิติเหตุ)

- บ่อเกิดแห่งหนึ่ง
- “บ่อเกิดแห่งหนึ่ง” หรือ“มูลแห่งหนึ่ง” มีหมายความว่า สิ่งที่ทำให้เกิดหนึ่งซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประการ ดังนี้
 - 1. นิติกรรมสัญญาเป็นการกระทำของบุคคลโดยตั้งใจมุ่งหมายกระทำให้เกิดผลในทางกฎหมาย
 - นิติกรรม หมายถึงการกระทำของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัครมุ่งในการผูกนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในสิทธิ ซึ่งนิติกรรมอาจมีได้ทั้งนิติกรรมฝ่ายเดียว เช่น พันัยกรรม และนิติกรรมสองฝ่าย เช่น สัญญา ก็ได้

- สัญญา หมายถึงนิติกรรมสองฝ่ายหรือหลายฝ่ายที่เกิดจากการแสดงเจตนาเสนอสนองต้องตรงกันของบุคคลสองฝ่ายขึ้นไป มุ่งที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือระบบนิติสัมพันธ์ ฉะนั้นสัญญาก็คือนิติกรรมชนิดหนึ่ง ซึ่งหลักทั่วไปของนิติกรรมต้องนำมาใช้กับสัญญาด้วย เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ
- เมื่อมีนิติสัมพันธ์กันย่อมก่อให้เกิดสิทธิหน้าที่ต่อกัน ซึ่งสิทธิหน้าที่เหล่านี้ย่อมแตกต่างกันไปตามลักษณะของนิติกรรมสัญญานั้น และเพื่อความสงบเรียบร้อยและความสงบสุขของสังคมโดยรวม กฎหมายจึงได้กำหนดสิทธิหน้าที่ของบุคคลที่ก่อนิติสัมพันธ์ดังกล่าวให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และกฎเกณฑ์ของความสัมพันธ์นั้นโดยยุติธรรม

- 2. นิติเหตุ
- นิติเหตุ คือ เหตุการณ์ที่ทำให้เกิดผลในกฎหมาย ซึ่งเกิดขึ้นเองโดยอำนาจของกฎหมาย
- 2.1 ละเมิด คือบุคคลได้กระทำด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิเด็ดขาดของบุคคลหรือสิทธิเด็ดขาดอื่น ๆ
- 2.2 การจัดการงานนอกสั่ง คือการที่บุคคลหนึ่งเข้าไปจัดการงานแทนบุคคลอีกคนหนึ่งโดยที่ไม่ได้รับมอบหมายให้กระทำ หากจัดการดังกล่าวสมประโยชน์ผู้จัดก็มีสิทธิเรียกค่าใช้จ่ายที่ตนได้ออกไปก่อนได้ แต่ถ้าขัดและทำให้เกิดความเสียหายก็ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน
- 2.3 ลาภมิควรได้ คือการที่บุคคลหนึ่งได้รับทรัพย์สินจากบุคคลอื่นโดยไม่มีกฎหมายรองรับจึงต้องคืนให้แก่อีกฝ่าย
- 2.4 ประการอื่น ๆ เช่น ตามประมวลกฎหมายรัชฎากร

- การไม่ชำระหนี้

- มาตรา ๒๐๓ ถ้าเวลาอันจะพึงชำระหนี้นั้นมีได้กำหนดลงไว้ หรือจะอนุมานจากพฤติการณ์ทั้งปวงก็ไม่ได้ไซ้ร ท่านว่าเจ้าหนี้อย่อมจะเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลัน และฝ่ายลูกหนี้ก็ย่อมจะชำระหนี้ของตนได้โดยพลันดุจกัน
- ถ้าได้กำหนดเวลาไว้ แต่หากกรณีเป็นที่สงสัย ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้ก่อนถึงเวลานั้นหาได้ไม่ แต่ฝ่ายลูกหนี้จะชำระหนี้ก่อนกำหนดนั้นก็ได้อีก

- หลักเกณฑ์การบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้
- 1. หนี้ถึงกำหนดชำระ (มาตรา 203)
 - 1) กำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน
 - 2) กำหนดเวลาที่ต้องอนุมานจากพฤติการณ์ทั้งปวง
 - 3) ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้
 - 4) กำหนดเวลาไว้แต่กรณีเป็นที่สงสัย

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 583/2562
- ตามข้อตกลงในสัญญากู้ยืมเงินที่ระบุว่า จำเลยผู้กู้จะชำระเงินที่กู้ยืมทั้งหมดคืนเมื่อได้รับส่วนแบ่งจากการขายโครงการ ก็มีได้ระบุว่า การก่อสร้างโครงการเสร็จเมื่อใดและจำเลยจะได้รับส่วนแบ่งจากการขายโครงการเมื่อใด เมื่อปรากฏว่าโครงการดังกล่าวไม่ได้อยู่ในระหว่างก่อสร้างดังที่จำเลยให้การต่อสู้คดี แต่หยุดการก่อสร้างแล้ว กรณีจึงไม่มีระยะเวลาชำระหนี้ที่กำหนดลงไว้แน่นอน ทั้งจะอนุมานจากพฤติการณ์ทั้งปวงก็ไม่ได้ว่าเมื่อใดจะมีการก่อสร้างโครงการแล้วเสร็จ และจำเลยจะได้รับส่วนแบ่งจากการขายโครงการเพียงพอที่จะชำระเงินที่กู้ยืมทั้งหมดคืนแก่โจทก์ได้ เพราะเป็นเหตุการณ์ในอนาคตที่ยากจะมองเห็น ผลสำเร็จได้ว่าต้องใช้เวลานานเพียงใด
- ในเมื่อพฤติการณ์ที่โจทก์กับจำเลยพิพาทกันเกี่ยวกับสัญญาหุ้นส่วน และบริษัท ๓. ที่ทั้งสองฝ่ายถือหุ้นร่วมกันเพื่อดำเนินการโครงการดังกล่าวมีหนี้สินล้นพ้นตัว และอยู่ในระหว่างการฟื้นฟูกิจการ ดังนั้น การชำระเงินกู้ยืมคืนตามข้อตกลงดังกล่าวจึงถือได้ว่าไม่ได้กำหนดเวลาอันจะพึงชำระหนี้กันไว้แน่นอน เจ้าหนี้ย่อมเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลัน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 203 วรรคหนึ่ง การที่โจทก์นำคดีมาฟ้องขอให้จำเลยชำระหนี้ถือว่าเป็นการบอกกล่าวทวงถามให้จำเลยชำระหนี้เงินกู้ยืมอยู่ในตัวแล้ว

- 2. ลูกหนี้ละเลยไม่ชำระหนี้ (มาตรา 213)
- มาตรา ๒๑๓ ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้
- เมื่อสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้บังคับชำระหนี้ได้ ถ้าวัตถุแห่งหนี้เป็นอันให้กระทำการอันหนึ่งอันใด เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับให้บุคคลภายนอกกระทำการอันนั้นโดยให้ลูกหนี้เสียค่าใช้จ่ายให้ก็ได้ แต่ถ้าวัตถุแห่งหนี้เป็นอันให้กระทำนิติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งไว้ ศาลจะสั่งให้ถือเอาตามคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของลูกหนี้ก็ได้
- ส่วนหนี้ซึ่งมีวัตถุเป็นอันจะให้งดเว้นการอันใด เจ้าหนี้จะเรียกร้องให้หรือถอนการที่ได้กระทำลงแล้วนั้นโดยให้ลูกหนี้เสียค่าใช้จ่าย และให้จัดการอันควรเพื่อกาลภายหน้าด้วยก็ได้
- อนึ่งบทบัญญัติในวรรคทั้งหลายที่กล่าวมาาก่อนนี้ หากกระทบกระทั่งถึงสิทธิที่จะเรียกเอาค่าเสียหายไม่

- ลูกหนี้จะเลยไม่ชำระหนี้ (มาตรา 213)
- คือ การชำระหนี้ไม่สำเร็จ ได้แก่
 - 1. เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว ลูกหนี้ชำระหนี้ไม่ถูกต้องตรงความประสงค์ของมูลหนี้
 - 2. เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ แต่ลูกหนี้ยังไม่ผิดนัด
 - 3. เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ ลูกหนี้จึงเป็นลูกหนี้ผิดนัด

- สิทธิที่จะบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้
- 1. สิทธิบังคับชำระหนี้โดยทั่วไป
- 2. วิธีต่างๆในการบังคับชำระหนี้
 - 2.1 การบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง
 - 2.2 การให้บุคคลภายนอกชำระหนี้
 - 2.3 การถือเอาคำพิพากษาแทนเจตนาของลูกหนี้
 - 2.4 การให้ลูกหนี้เสียค่าใช้จ่ายในการรื้อถอน
 - 2.5 การเรียกค่าเสียหาย

- การผัดนํ้าของลูกหนี (มาตรา 204 และ 206)
- กรณีที่ 1 ลูกหนีผัดนํ้าโดยคำเตือนของเจ้าหนี (มาตรา 204 วรรค 1)
- กรณีที่ 2 ลูกหนีผัดนํ้าโดยไม่ต้องเตือน (มาตรา 204 วรรค 2)
- กรณีที่ 3 ลูกหนีผัดในมูลหนีละเมิด (มาตรา 206)

- มาตรา ๒๐๔ ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว และภายหลังแต่นั้นเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ไซ้ร ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดเพราะเขาเตือนแล้ว
- ถ้าได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน และลูกหนี้มิได้ชำระหนี้ตามกำหนดไซ้ร ท่านว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดโดยมิพักต้องเตือนเลย วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้ ซึ่งได้กำหนดเวลาลงไว้อาจคำนวณนับได้โดยปฏิทินนับแต่วันที่ได้บอกกล่าว
- มาตรา ๒๐๖ ในกรณีหนี้อันเกิดแต่มูลละเมิด ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดมาแต่เวลาที่ทำละเมิด

- การผัดนัดชำระหนี้
- คือเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้วลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือไม่ขอปฏิบัติตามการชำระหนี้
- ลูกหนี้ผัดนัดชำระหนี้
- เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระตามกำหนดเวลาต่างๆดังกล่าวแล้ว ลูกหนี้ยังไม่ได้ชำระหนี้ลูกหนี้มีได้ชื่อว่าเป็นผู้ผัดนัดแต่ประการใดกรณีที่ลูกหนี้จะเป็นผู้ผัดนัดนั้นมี ดังนี้
 - 1) ถ้าหนี้หนี้ได้กำหนดไว้ตามวันแห่งปฏิทินและลูกหนี้มีได้ชำระตามกฎหมายเวลาดังกล่าวลูกหนี้ตกเป็นผู้ผัดนัดทันที
 - 2) ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้วถ้าภายหลังแต่นั้นเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนแก่ลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ได้ชำระหนี้ ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผัดนัดเพราะเขาเตือนแล้วคำเตือน คือการบอกกล่าวให้ชำระหนี้ล่วงหน้าก่อน
 - 3) ในกรณีหนี้อันเกิดมูลละเมิด ลูกหนี้ได้ขึ้นชื่อว่าผัดนัดมาแต่เวลาที่ทำละเมิดหนี้ที่เกิดขึ้นคือค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากการละเมิดนั้น

- ผลของการผิคนัดชำระหนี้
- 1) ในกรณีเป็นหนี้เงินต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ตามสัญญาแต่ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี (ปัจจุบัน คือ ร้อยละ 3 ต่อปี)
- 2) เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ตรงตามความประสงค์อันแท้จริง ทั้งหมดนี้คือไม่ชำระหนี้ตามที่ตกลงกันได้ไว้ เช่น การชำระหนี้ผิดเวลา ผิดสถานที่ เป็นต้น
- 3) ในระหว่างที่ลูกหนี้ผิคนัดลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น

- ข้อยกเว้นของการยังไม่ตกเป็นลูกหนี้ผิดนัด (มาตรา 205)
- มาตรา ๒๐๕ ตราบใดการชำระหนี้หนี้ยังมิได้กระทำลงเพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ ตราบนั้นลูกหนี้ยังหาได้ชื่อว่าผิดนัดไม่

- พฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบเลย ได้แก่
- 1. พฤติการณ์นั้นเกิดจากตัวลูกหนี้เอง แต่เป็นเหตุสุดวิสัยที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้
- 2. พฤติการณ์ที่เกิดจากบุคคลภายนอก หรือพฤติการณ์ภายนอก หรือพฤติการณ์ตามธรรมชาติ
- 3. พฤติการณ์ที่เกิดจากความผิดของเจ้าหนี้เอง

- ข้อสังเกต มาตรา 205 ได้แก่
- 1. ผลแห่งการผิดนัดตาม มาตรา 204 ยังไม่เกิดขึ้น
- 2. ลูกหนี้ยังไม่หลุดพ้นจากการชำระหนี้
- 3. ลูกหนี้ยังมีหน้าที่ต้องชำระหนี้ต่อไป เมื่อพฤติการณ์นั้นผ่านพ้นไป
- 4. กำหนดเวลาชำระหนี้ขยายออกไปโดยผลของกฎหมาย
- 5. ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน
- 6. การผิดนัดจะเกิดขึ้นเมื่อ เจ้าหนี้เตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้หลังพฤติการณ์นั้นผ่านพ้นไปแล้ว

- ผลของการเป็นลูกหนี้ผิดนัด
- 1. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนการไม่ชำระหนี้ (มาตรา 215)
- 2. เจ้าหนี้บอกปิดไม่รับชำระหนี้ได้ (มาตรา 216)
- 3. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความเสียหาย (มาตรา 217)
- 4. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบใช้ดอกเบี้ยในหนี้เงิน (มาตรา 224)
- 5. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ยของหนี้ค่าสินไหมทดแทน (มาตรา 225)

- 1. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนการไม่ชำระหนี้ (มาตรา 215)
- มาตรา ๒๑๕ เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ไซ้ เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การนั้นก็ได้

- 2. เจ้าหนี้บอกปิดไม่รับชำระหนี้ได้ (มาตรา 216)
- มาตรา ๒๑๖ ถ้าโดยเหตุผิดนัด การชำระหนี้กลายเป็นอันไร้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้ เจ้าหนี้จะบอกปิดไม่รับชำระหนี้ และจะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อการไม่ชำระหนี้ก็ได้

- 3. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความเสียหาย (มาตรา 217)
- มาตรา ๒๑๗ ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายบรรดาที่เกิดขึ้นแต่ความประมาทเลินเล่อในระหว่างเวลาที่ตนผิดนัด ทั้งจะต้องรับผิดชอบในการที่การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยเพราะอุบัติเหตุอันเกิดขึ้นในระหว่างเวลาที่ผิดนัดนั้นด้วย เว้นแต่ความเสียหายนั้นถึงแม้ว่าตนจะได้ชำระหนี้ทันเวลากำหนดก็คงจะต้องเกิดมีอยู่นั่นเอง

- 4. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบดอกเบี้ยในหนี้เงิน (มาตรา 224)
- มาตรา ๒๒๔ หนี้เงินนั้น ให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดในอัตราที่กำหนดตามมาตรา ๗ บวกด้วยอัตราเพิ่มร้อยละสองต่อปี ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น
- ห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัด
- การพิสูจน์ค่าเสียหายอย่างอื่นนอกจากนั้น ให้พิสูจน์ได้

- มาตรา ๗ ถ้าจะต้องเสียดอกเบี้ยยแก่กันและมีได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้โดยนิติกรรมหรือโดยบทกฎหมายอันชัดแจ้ง ให้ใช้อัตราร้อยละสามต่อปี
- อัตราตามวรรคหนึ่งอาจปรับเปลี่ยนให้ลดลงหรือเพิ่มขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา โดยปกติให้กระทรวงการคลังพิจารณาทบทวนทุกสามปีให้ใกล้เคียงกับอัตราเฉลี่ยระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินฝากกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของธนาคารพาณิชย์

- ดอกเบี้ยตามกฎหมายใหม่ (พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2564 ใช้ 11 เมษายน 2564)
- 1.แก้ไขเพิ่มเติมอัตราดอกเบี้ยที่มีได้กำหนดโดยนิติกรรม หรือโดยบทกฎหมาย อันชัดแจ้งโดยปรับจากอัตราเดิมร้อยละ 7.5 ต่อปี เป็นอัตราร้อยละ 3 ต่อปี ทั้งนี้ อาจปรับเปลี่ยนให้ลดลงหรือเพิ่มขึ้นได้ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และกำหนดให้กระทรวงการคลังทบทวนความเหมาะสมของอัตราดอกเบี้ยทุก 3 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ (มาตรา 7)
- 2.แก้ไขเพิ่มเติมอัตราดอกเบี้ยผิดนัด โดยปรับจากอัตราเดิมร้อยละ 7.5 ต่อปี เป็นอัตราร้อยละ 5 (3+2) ต่อปี (อัตราดอกเบี้ยตามกฎหมาย มาตรา 7 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บวกด้วยอัตราเพิ่มร้อยละ 2 ต่อปี) ทั้งนี้ หากอัตราดอกเบี้ยตามกฎหมาย มาตรา 7 มีการปรับเปลี่ยนให้ลดลงหรือเพิ่มขึ้น อัตราดอกเบี้ยผิดนัดตามกฎหมาย ดังกล่าวก็จะเพิ่มขึ้นหรือลดลงโดยสอดคล้องกัน (มาตรา 224)

- 3.กำหนดฐานการคำนวณดอกเบี้ยผิดนัดชำระหนี้ในหนี้ที่เจ้าหนี้กำหนดให้ลูกหนี้ผ่อนชำระเป็นงวด โดยกำหนดให้เมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ในงวดใด ให้เจ้าหนี้คิดดอกเบี้ยผิดนัดได้ เฉพาะจากต้นเงินของงวดที่ลูกหนี้ผิดนัดแล้วเท่านั้น หากมีข้อกำหนดในสัญญาเป็นแบบอื่น เป็นโมฆะ(มาตรา 224/1)
- 4.กำหนดบทเฉพาะกาลในบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนด ใช้แก่การคิดดอกเบี้ยที่ถึงกำหนดเวลาชำระตั้งแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ (ตั้งแต่วันที่ 11 เมษายน 2564 เป็นต้นไป) แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงการคิดดอกเบี้ยในระหว่างช่วงเวลาก่อนที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ แต่จะมีผลให้ข้อตกลงที่กำหนดให้เจ้าหนี้คำนวณดอกเบี้ยจากต้นเงินที่ค้างชำระทั้งหมดตกเป็นโมฆะทันทีที่พระราชกำหนดนี้มีผลใช้บังคับ (มาตรา 6-8)

- 5. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ยของหนี้ค่าสินไหมทดแทน (มาตรา 225)
- มาตรา ๒๒๕ ถ้าลูกหนี้จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อราคาวัตถุอันได้เสื่อมเสียไประหว่างผิดนัดก็ดี หรือวัตถุอันไม่อาจส่งมอบได้เพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันเกิดขึ้นระหว่างผิดนัดก็ดี ท่านว่าเจ้าหนี้จะเรียกดอกเบี้ยในจำนวนที่จะต้องใช้เป็นค่าสินไหมทดแทน คิดตั้งแต่เวลาอันเป็นฐานที่ตั้งแห่งการกะประมาณราคานั้นก็ได้ วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้ตลอดถึงการที่ลูกหนี้จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการที่ราคาวัตถุตกต่ำเพราะวัตถุนั้นเสื่อมเสียลงในระหว่างเวลาที่ผิดนัดนั้นด้วย

- เจ้าหนี้ผิดนัด
- กรณีที่ 1 เจ้าหนี้ผิดนัด เพราะไม่รับชำระหนี้ (มาตรา 207)
- มาตรา ๒๐๗ ถ้าลูกหนี้ขอปฏิบัติการชำระหนี้ และเจ้าหนี้ไม่รับชำระหนี้ นั้นโดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้ไซ้ร ท่านว่าเจ้าหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 15383/2555
- โจทก์ได้มีหนังสือบอกกล่าวให้จำเลยไปจดทะเบียนไถ่ถอนจำนองและรับต้นเงิน พร้อมดอกเบี้ยถึงวันจดทะเบียนไถ่ถอนจำนองที่สำนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร สาขา บางเขน ไปยังจำเลยและจำเลยได้รับแล้ว เมื่อถึงวันนัดโจทก์ไปสำนักงานที่ดินแต่จำเลยไม่ไป ถือว่าจำเลยตกเป็นผู้ผิดนัดตาม ป.พ.พ. มาตรา 207 โจทก์มีอำนาจฟ้องขอให้บังคับ จำเลยรับชำระหนี้เงินกู้ยืมจำนวน 200,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยถึงวันนัดจดทะเบียนโอน และไถ่ถอนจำนองที่ดินแก่โจทก์โดยโจทก์ ไม่จำเป็นต้องวางเงินต่อศาลหรือต้องวางเงิน ณ สำนักงานวางทรัพย์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 333 แต่ประการใด เพราะถือว่าจำเลยเป็นลูกหนี้ใน การไถ่ถอนจำนองให้แก่โจทก์ซึ่งจะต้องดำเนินการ ณ สำนักงานที่ดิน
- ทั้งพฤติการณ์แห่งคดีได้ความว่าจำเลยปฏิเสธไม่รับชำระหนี้ตามจำนวนดังกล่าว มา แต่ต้น การที่โจทก์มีหนังสือบอกกล่าวให้จำเลยรับชำระหนี้และจดทะเบียนไถ่ถอนจำนอง ที่ดิน จึงเป็นการขอปฏิบัติตามการชำระหนี้โดยชอบตาม ป.พ.พ. มาตรา 208 วรรคสอง แล้ว และ กรณีเช่นนี้โจทก์จึงไม่ต้องนำเงินไปชำระ ณ ภูมิลำเนาของจำเลยตาม มาตรา 324 อีก

- กรณีที่ 2 เจ้าหนี้ผิดนัด เพราะไม่เสนอที่จะทำการชำระหนี้แทน (มาตรา 210)
- มาตรา ๒๑๐ ถ้าลูกหนี้จำต้องชำระหนี้ส่วนของตนต่อเมื่อเจ้าหนี้ชำระหนี้ตอบแทนด้วยไซ้ร แม้ถึงว่าเจ้าหนี้จะได้เตรียมพร้อมที่จะรับชำระหนี้ตามที่ลูกหนี้ขอปฏิบัตินั้นแล้วก็ดี หากไม่เสนอที่จะทำการชำระหนี้ตอบแทนตามที่พึงต้องทำ เจ้าหนี้ก็เป็นอันได้ชื่อว่าผิดนัด

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4469/2543
- การจะจดทะเบียนโอนสิทธิการเช่าตามสัญญาได้ จำเลยมีหน้าที่ต้องยื่นคำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมประเภทโอนสิทธิการเช่าต่อเจ้าพนักงานเสียก่อนวันนัดจดทะเบียน ซึ่งเจ้าพนักงานต้องออกประกาศเป็นเวลา ไม่น้อยกว่า 30 วันก่อนวันจดทะเบียน หากไม่มีผู้ใดคัดค้านเจ้าพนักงานจึงจะจดทะเบียนให้ และต้องมีหนังสือยินยอมให้โอนสิทธิการเช่าจากผู้ให้เช่าไปแสดงต่อเจ้าพนักงานด้วย ในขณะที่เดียวกันโจทก์ก็มีหน้าที่ต้องชำระเงินส่วนที่เหลือในวันจดทะเบียนโอน ปรากฏว่าในวันจดทะเบียนโอน จำเลยไม่ได้ยื่นเรื่องราวขอจดทะเบียนดังกล่าวและไม่มีหนังสือยินยอมของผู้ให้เช่าไปแสดง โจทก์ก็ไม่ได้เตรียมเงินที่จะต้องชำระให้แก่จำเลย
- กรณีของโจทก์และจำเลยปรับ ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 210, 211 ถือว่าทั้งสองฝ่ายไม่มีฝ่ายใดผิดสัญญา และต่างบอกเลิกสัญญาแก่กันและกันแล้ว โดยไม่ประสงค์ที่จะปฏิบัติตามสัญญาต่อไป จึงต้องให้คู่สัญญากลับคืนสู่ฐานะเดิมตาม ป.พ.พ. มาตรา 391 จำเลยต้องคืนเงินที่ได้รับไว้แก่โจทก์พร้อมดอกเบี้ยตั้งแต่เวลาที่ได้รับไว้ และเมื่อจำเลยไม่ได้ผิดสัญญาโจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียก เอาเบี้ยปรับตามฟ้อง

- วิธีการขอปฏิบัติการชำระหนี้
- กรณีที่ 1 ลูกหนี้ต้องขอปฏิบัติการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ (มาตรา 208 วรรคแรก)
- กรณีที่ 2 บอกกล่าวโดยไม่ต้องขอปฏิบัติการชำระหนี้ (มาตรา 208 วรรค 2)
- กรณีที่ 3 ไม่ต้องขอปฏิบัติการชำระหนี้ (มาตรา 209)

- กรณีที่ 1 ลูกหนี้ต้องขอปฏิบัติการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ (มาตรา 208 วรรคแรก)
- มาตรา ๒๐๘ การชำระหนี้จะให้สำเร็จผลเป็นอย่างไรใด ลูกหนี้จะต้องขอปฏิบัติการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้เป็นอย่างนั้นโดยตรง....

- กรณีที่ 2 บอกกล่าวโดยไม่ต้องขอปฏิบัติการชำระหนี้ (มาตรา 208 วรรค 2)
- มาตรา ๒๐๘ แต่ถ้าเจ้าหนี้ได้แสดงแก่ลูกหนี้ว่า จะไม่รับชำระหนี้ก็ดี หรือเพื่อที่จะชำระหนี้จำเป็นที่เจ้าหนี้จะต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งก่อนก็ดี ลูกหนี้จะบอกกล่าวแก่เจ้าหนี้ว่าได้เตรียมการที่จะชำระหนี้ไว้พร้อมเสร็จแล้ว ให้เจ้าหนี้รับชำระหนี้นั้น เท่านั้นก็นับว่าเป็นการเพียงพอแล้ว ในกรณีเช่นนี้ท่านว่าคำบอกกล่าวของลูกหนี้นั้นก็เสมือนกับคำขอปฏิบัติการชำระหนี้ (วรรคสอง)

- กรณีที่ 3 ไม่ต้องขอปฏิบัติการชำระหนี้ (มาตรา 209)
- มาตรา ๒๐๙ ถ้าได้กำหนดเวลาไว้เป็นแน่นอนเพื่อให้เจ้าหนี้กระทำการอันใด ท่านว่าที่จะขอปฏิบัติการชำระหนี้ นั้นจะต้องทำก็แต่เมื่อเจ้าหนี้ทำการอันนั้นภายในเวลากำหนด

- เจ้าหนี้ไม่รับชำระหนี้โดยปราศจากมูลเหตุตามกฎหมาย
- 1. การรับชำระหนี้นั้นมีใช้เป็นเพียงสิทธิเท่านั้น แต่เป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ด้วย
- 2. เหตุที่เจ้าหนี้สามารถอ้างกฎหมายได้ คือ

- 2.1 เหตุตามมาตรา 211
- มาตรา ๒๑๑ ในเวลาที่ลูกหนี้ขอปฏิบัติการชำระหนี้หนี้นั้นก็ดี หรือในเวลาที่กำหนดไว้ให้เจ้าหนี้ทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๐๙ นั้นก็ดี ถ้าลูกหนี้มิได้อยู่ในสถานะที่จะสามารถชำระหนี้ได้ไซ้ร ท่านว่าเจ้าหนี้ยังหาผิดนัดไม่

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6698/2556
- สัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างเป็นสัญญาต่างตอบแทน จำเลยทั้งหกจึงมีหน้าที่จะต้องชำระหนี้ตอบแทนแก่โจทก์ คือ ปลูกสร้างทาวน์เฮาส์และโอนกรรมสิทธิ์ที่ดิน และแม้สัญญาจะไม่มีกำหนดระยะเวลาก่อสร้างแล้วเสร็จไว้ก็ตาม แต่ก็เป็นที่เห็นได้ว่าจำเลยทั้งหกจะต้องดำเนินการก่อสร้างทาวน์เฮาส์ในที่ดินให้แก่โจทก์ตามสัญญาให้แล้วเสร็จสมบูรณ์พร้อมโอนกรรมสิทธิ์ในเวลาอันสมควร เมื่อโจทก์ได้ชำระเงินค่างวดตามสัญญา คงเหลือเงินเพียงงวดสุดท้ายที่จะต้องชำระให้จำเลยทั้งหกในวันโอนกรรมสิทธิ์ที่ดิน แต่จำเลยทั้งหกกลับให้เวลาผ่านไปเนิ่นนานโดยมิได้ปฏิบัติการก่อสร้างทาวน์เฮาส์ให้แล้วเสร็จ ดำเนินการแบ่งแยกโฉนดที่ดิน และโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพร้อมทาวน์เฮาส์ให้แก่โจทก์ตามสัญญา
- จำเลยทั้งหกจึงมิได้อยู่ในฐานะที่จะสามารถชำระหนี้ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 211 โจทก์จึงมิได้เป็นฝ่ายผิดนัดและถือว่าจำเลยทั้งหกเป็นฝ่ายผิดสัญญาจะซื้อจะขาย จำเลยทั้งหกจึงไม่มีสิทธิเรียกร้องให้โจทก์รับโอนกรรมสิทธิ์

- 2.2 เหตุตามมาตรา 212
- มาตรา ๒๑๒ ถ้ามิได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ก็ดี หรือถ้าลูกหนี้มีสิทธิที่จะชำระหนี้ได้ก่อนเวลากำหนดก็ดี การที่เจ้าหนี้มีเหตุขัดข้องชั่วคราวไม่อาจรับชำระหนี้ที่เขาขอปฏิบัติแก่ตนได้นั้น หาทำให้เจ้าหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดไม่ เว้นแต่ลูกหนี้จะได้บอกกล่าวการชำระหนี้ไว้ล่วงหน้าโดยเวลาอันสมควร

- ตัวอย่างเช่น
- นาย ข. จ้างนาย ก. วาดรูปตนเอง ในวันที่ 30 ตุลาคม 2564 ณ บ้านพักของนาย ข. เมื่อถึงกำหนด นาย ก. ได้เตรียมอุปกรณ์เพื่อมาวาดรูป แต่นาย ข. ไม่อยู่บ้าน เนื่องจากนาย ข. เป็นไข้หวัดใหญ่ต้องนอนรักษาตัวที่โรงพยาบาล ตั้งแต่วันที่ 29 ตุลาคม 2564 เป็นเวลา 7 วัน ทำให้นาย ก. ไม่สามารถปฏิบัติภาระหน้าที่ให้แก่ นาย ข.ได้ และนาย ก. ไม่สามารถให้ผู้อื่นปฏิบัติภาระหน้าที่แทนตนเองได้

- ผลของการเป็นลูกหนี้ผิดนัด
- 1. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนการไม่ชำระหนี้ (มาตรา 215)
- 2. เจ้าหนี้บอกปิดไม่รับชำระหนี้ได้ (มาตรา 216)
- 3. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความเสียหาย (มาตรา 217)
- 4. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบใช้ดอกเบี้ยในหนี้เงิน (มาตรา 224)
- 5. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ยของหนี้ค่าสินไหมทดแทน (มาตรา 225)

- 1. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนการไม่ชำระหนี้ (มาตรา 215)
- มาตรา ๒๑๕ เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ไซ้ เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การนั้นก็ได้

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3757/2543
- จำเลยเป็นทายาทและผู้จัดการมรดกของเจ้ามรดก ต่อมาจำเลยได้ทำหนังสือรับสภาพหนี้เงินกู้ของเจ้ามรดกที่ได้กู้เงินไปจากโจทก์ โดยจำเลยตกลงว่าหากจำเลยได้รับมรดกมาเป็นจำนวนเท่าใดจำเลยจะชำระหนี้ดังกล่าวทั้งต้นเงินและดอกเบี้ยแก่โจทก์จนครบ ถ้าทรัพย์สินมรดกที่จำเลยได้รับมาไม่พอแก่การชำระหนี้จำเลยจะยกทรัพย์สินมรดกที่รับมาทั้งหมดให้โจทก์
- ดังนั้น การที่จำเลยไม่ปฏิบัติตามการชำระหนี้ก็ดีหรือจำเลยไม่โอนทรัพย์สินมรดกให้แก่โจทก์ ล้วนแต่เป็นการผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามสัญญารับสภาพหนี้ที่จำเลยทำไว้ต่อโจทก์เท่านั้น โจทก์ชอบที่จะฟ้องบังคับจำเลยให้ชำระหนี้หรือเรียกเอาค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้นี้ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 213 , 215 , 222 หรือมาตรา 224 แล้วแต่กรณี

- 2. เจ้าหนี้บอกปิดไม่รับชำระหนี้ได้ (มาตรา 216)
- มาตรา ๒๑๖ ถ้าโดยเหตุผิดนัด การชำระหนี้กลายเป็นอันไร้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้ เจ้าหนี้จะบอกปิดไม่รับชำระหนี้ และจะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อการไม่ชำระหนี้ก็ได้
-

- หลัก มาตรา 216
- 1. ลูกหนี้ผิดนัด
- 2. โดยเหตุผิดนัดการชำระหนี้กลายเป็นอันไร้ประโยชน์
- 3. เกิดความเสียหาย
- ผลทางกฎหมายของ มาตรา 216
- 1. เจ้าหนี้มีสิทธิบอกปิดไม่รับชำระหนี้ (และ)
- 2. เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อการไม่ชำระหนี้

- **ข้อสังเกต** มาตรา 216 เกี่ยวโยงกับ มาตรา 388 และ มาตรา 391
วรรคสี่
- มาตรา ๓๘๘ ถ้าวัตถุที่ประสงค์แห่งสัญญานั้น ว่าโดยสภาพหรือโดยเจตนาที่คู่สัญญาได้แสดงไว้ จะเป็นผลสำเร็จได้ก็แต่ด้วยการชำระหนี้ ณ เวลาที่กำหนดก็ดี หรือภายในระยะเวลาอันใดอันหนึ่งซึ่งกำหนดไว้ก็ดี และกำหนดเวลาหรือระยะเวลานั้นได้ล่วงพ้นไปโดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิได้ชำระหนี้ไซ้ ท่านว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะเลิกสัญญานั้นเสียก็ได้ มิพักต้องบอกกล่าวดังว่าไว้ในมาตราก่อนนั้นเลย

- มาตรา ๓๙๑ เมื่อคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้ใช้สิทธิเลิกสัญญาแล้ว คู่สัญญาแต่ละฝ่ายจำต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งได้กลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิม แต่ทั้งนี้จะเป็นที่เสื่อมเสียแก่สิทธิของบุคคลภายนอกหาได้ไม่
- ส่วนเงินอันจะต้องใช้คืนในกรณีดังกล่าวมาในวรรคต้นนั้น ท่านให้บวก ดอกเบี้ยเข้าด้วย คิดตั้งแต่เวลาที่ได้รับไว้
- ส่วนที่เป็นการทำงานอันได้กระทำให้และเป็นการยอมให้ใช้ทรัพย์สินนั้น การที่จะชดใช้คืน ท่านให้ทำได้ด้วยใช้เงินตามควรค่าแห่งการนั้น ๆ หรือถ้าใน สัญญามีกำหนดว่าให้ใช้เงินตอบแทน ก็ให้ใช้ตามนั้น
- การใช้สิทธิเลิกสัญญานั้นหากระทบกระทั่งถึงสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย ไม่ (วรรคสี่)

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3259/2543
- เงื่อนไขการจะซื้อจะขายมีใจความว่า "รายการก่อสร้างและวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการก่อสร้างห้องชุดผู้จะซื้อจะต้องเป็นไปตามรายการที่ระบุไว้ของห้องชุดในเอกสารแนบท้าย 2 แต่ผู้จะขายสงวนสิทธิที่จะใช้วัสดุและอุปกรณ์อื่นที่มีคุณภาพเท่าเทียมกันแทนได้" เป็นเงื่อนไขกำหนดให้ผู้จะขายใช้วัสดุและอุปกรณ์อื่นแทนได้เฉพาะรายการก่อสร้างและวัสดุและอุปกรณ์ที่จะใช้ในการก่อสร้างห้องชุดของผู้จะซื้อเท่านั้น ตามเอกสารแนบท้ายสัญญา 2 รายการที่ระบุไว้ในรายการฝ่าเพดานระบุว่าส่วนกลางเป็นโครงสร้างอะลูมิเนียมที่บาร์นุปีปซัมบอร์ด จำเลยจึงไม่มีสิทธิก่อสร้างโดยใช้วัสดุและอุปกรณ์อื่นในทรัพย์ส่วนกลาง เมื่อปรากฏว่าเพดานคอนกรีตเสริมเหล็กที่เป็นทรัพย์ส่วนกลางก็คือโครงสร้างที่เป็นพื้นของห้องชุดชั้นที่อยู่เหนือขึ้นไปเท่ากับจำเลยมิได้ทำฝ่าเพดาน จึงเป็นฝ่ายผิดสัญญาโจทก์มีสิทธิตามสัญญาจะซื้อจะขายที่จะบังคับให้จำเลยต้องปฏิบัติตามสัญญาดังกล่าวได้

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3259/2543 (ต่อ)
- แม้จะมีข้อสัญญากำหนดไว้ให้เลิกสัญญาได้ในกรณีใดบ้าง หากมีกรณีที่ไม่ตรงตามข้อสัญญาแต่กลับตรงตามบทบัญญัติของกฎหมายก็สามารถเลิกสัญญาได้ เมื่อจำเลยมิได้ก่อสร้างฝ้าเพดานที่เป็นทรัพย์สินส่วนกลางให้ถูกต้องตามข้อตกลงในสัญญาซึ่งเป็นเรื่องที่คุณสัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ซึ่งรวมถึงการชำระหนี้ที่ไม่ถูกต้องตามสัญญาด้วยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 387 ทั้งกรณีไม่ต้องด้วยมาตรา 216 ซึ่งเป็นเรื่องผลของการผิดนัดทำให้เจ้าหนี้ไม่ได้รับประโยชน์จากการชำระหนี้ เมื่อโจทก์บอกกล่าวให้จำเลยก่อสร้างฝ้าเพดานอันเป็นทรัพย์สินส่วนกลางให้ถูกต้องภายในกำหนด 1 เดือนอันเป็นระยะเวลาพอสมควรแต่จำเลยไม่ก่อสร้างให้ถูกต้อง โจทก์จึงมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้และไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการจะซื้อจะขายข้อ 6.3 ที่ว่า หากโจทก์จะเลิกสัญญาต้องบอกกล่าวจำเลยล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 6 เดือนเพราะเป็นการเลิกสัญญาโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย มิใช่การเลิกสัญญาโดยข้อสัญญาดังกล่าว

- 3. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความเสียหาย (มาตรา 217)
- มาตรา ๒๑๗ ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายบรรดาที่เกิดขึ้นแต่ความประมาทเลินเล่อในระหว่างเวลาที่ตนผิดนัด ทั้งจะต้องรับผิดชอบในการที่การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยเพราะอุบัติเหตุอันเกิดขึ้นในระหว่างเวลาที่ผิดนัดนั้นด้วย เว้นแต่ความเสียหายนั้นถึงแม้ว่าตนจะได้ชำระหนี้ทันเวลากำหนดก็คงจะต้องเกิดมีอยู่นั่นเอง

- หลัก มาตรา 217
- 1. ลูกหนี้ผิดนัด
- 2. เกิดความเสียหายในระหว่างผิดนัดเพราะ
 - 2.1 ลูกหนี้ประมาทเลินเล่อ (หรือ)
 - 2.2 การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยเพราะอุบัติเหตุ
- *มีข้อยกเว้น เว้นแต่ความเสียหายนั้นถึงแม้ว่าตนจะได้ชำระหนี้ทันเวลา กำหนดก็คงจะต้องเกิดมีอยู่นั่นเอง

- ผลทางกฎหมาย มาตรา 217
- 1. เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทน
- 2. ช้อยกเว้นความรับผิด*
- ถ้าลูกหนี้สามารถพิสูจน์ได้ว่า ถึงแม้ว่าจะได้ชำระหนี้ทันกำหนดเวลา ความเสียหายก็คงจะต้องเกิดขึ้นนั่นเอง

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1296/2518
- ลูกหนี้จึงใจไม่ชำระหนี้ แล้วจะอ้างเหตุสุดวิสัยมาแก้ตัวภายหลังไม่ได้
- ข้อสัญญาว่ามีว่า "ถ้ามีกรณีโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับข้อสัญญานี้" ให้เสนอคดีต่ออนุญาโตตุลาการ จะฟ้องคดียังไม่ได้ เว้นแต่ฟ้องให้ปฏิบัติตามคำชี้ขาดเท่านั้น ข้อสัญญานี้ไม่บังคับถึง. เรื่องที่จำเลยไม่ปฏิบัติตามสัญญาเลยทีเดียว

- 4. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบใช้ดอกเบี้ยยในหนี้เงิน (มาตรา 224)
- มาตรา ๒๒๔ หนี้เงินนั้น ให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดในอัตราที่กำหนดตามมาตรา ๗ บวกด้วยอัตราเพิ่มร้อยละสองต่อปี ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น
- ห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัด
- การพิสูจน์ค่าเสียหายอย่างอื่นนอกจากนั้น ให้พิสูจน์ได้
- มาตรา ๒๒๔/๑ ถ้าลูกหนี้มีหน้าที่ผ่อนชำระหนี้เงินเป็นงวด และลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ในงวดใด เจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดได้เฉพาะจากต้นเงินของงวดที่ลูกหนี้ผิดนัดนั้น
- ข้อตกลงใดขัดกับความในวรรคหนึ่ง ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ

- 5. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ยของหนี้ค่าสินไหมทดแทน (มาตรา 225)
- มาตรา ๒๒๕ ถ้าลูกหนี้จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อราคาวัตถุอันได้เสื่อมเสียไประหว่างผิดนัดก็ดี หรือวัตถุอันไม่อาจส่งมอบได้เพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันเกิดขึ้นระหว่างผิดนัดก็ดี ท่านว่าเจ้าหนี้จะเรียกดอกเบี้ยในจำนวนที่จะต้องใช้เป็นค่าสินไหมทดแทน คิดตั้งแต่เวลาอันเป็นฐานที่ตั้งแห่งการกะประมาณราคานั้นก็ได้ วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้ตลอดถึงการที่ลูกหนี้จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการที่ราคาวัตถุตกต่ำเพราะวัตถุนั้นเสื่อมเสียลงในระหว่างเวลาที่ผิดนัดนั้นด้วย

- ผลของการเป็นเจ้าหนี้ผิดนัด
- 1. หนี้ยังไม่ระงับ
- 2. หน้าที่เกี่ยวกับการใช้ความระมัดระวังของลูกหนี้ (มาตรา 323 วรรค 2)
- 3. ความรับผิดชอบอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้เป็นอันปลดเปลื้องไป (มาตรา 330)
- 4. ความรับผิดชอบของลูกหนี้ในกรณีการชำระหนี้เป็นพ้นวิสัย (มาตรา 218 และ 219)
- 5. เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิคิดดอกเบี้ยระหว่างผิดนัด (มาตรา 221)
- 6. ลูกหนี้มีสิทธิชำระหนี้โดยการวางทรัพย์ (มาตรา 331)
- 7. ในกรณีสัญญาต่างตอบแทน ถ้าการชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัยภายหลังเจ้าหนี้ผิดนัดโดยมิได้เกิดจากพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ ลูกหนี้ไม่เสียสิทธิในการรับชำระหนี้ตอบแทน (มาตรา 372 วรรค 2)

- 1. หนังสือยังไม่ระงับ
- 2. หนังสือเกี่ยวกับการใช้ความระมัดระวังของลูกหนี้(มาตรา 323 วรรค2)
- มาตรา ๓๒๓ ถ้าวัตถุแห่งหนี้เป็นอันให้ส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ท่านว่าบุคคลผู้ชำระหนี้จะต้องส่งมอบทรัพย์สินตามสภาพที่เป็นอยู่ในเวลาที่จะพึงส่งมอบ
- ลูกหนี้จำต้องรักษาทรัพย์สินนั้นไว้ด้วยความระมัดระวังเช่นอย่าง วิญญูชนจะพึงสงวนทรัพย์สินของตนเอง จนกว่าจะได้ส่งมอบทรัพย์สินนั้น

- 3. ความรับผิดชอบอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้เป็นอันปลดเปลื้องไป (มาตรา 330)
- มาตรา ๓๓๐ เมื่อขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบแล้ว บรรดาความรับผิดชอบอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ก็เป็นอันปลดเปลื้องไป นับแต่เวลาที่ขอปฏิบัติการชำระหนี้ขึ้น

- 4. ความรับผิดชอบของลูกหนี้ในกรณีการชำระหนี้เป็นพันธวิสัย (มาตรา 218 และ 219)
- มาตรา ๒๑๘ ถ้าการชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัยจะทำได้เพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งลูกหนี้ต้องรับผิดชอบไว้ ท่านว่าลูกหนี้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เจ้าหนี้เพื่อค่าเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้
- ในกรณีที่การชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัยแต่เพียงบางส่วน ถ้าหากว่าส่วนที่ยังเป็นวิสัยจะทำได้นั้นจะเป็นอันไร้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้แล้ว เจ้าหนี้จะไม่ยอมรับชำระหนี้ส่วนที่ยังเป็นวิสัยจะทำได้นั้นแล้ว และเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อการไม่ชำระหนี้เสียทั้งหมดที่เดียวก็ได้
- มาตรา ๒๑๙ ถ้าการชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัยเพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นภายหลังที่ได้ก่อหนี้ และซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบนั้นไว้ ท่านว่าลูกหนี้เป็นอันหลุดพ้นจากการชำระหนี้
- ถ้าภายหลังที่ได้ก่อหนี้ขึ้นแล้วนั้น ลูกหนี้กลายเป็นคนไม่สามารถจะชำระหนี้ได้ไว้ ท่านให้ถือเสมือนว่าเป็นพฤติการณ์ที่ทำให้การชำระหนี้ตกเป็นอันพันธวิสัยจะนั้น

- หลัก มาตรา 218
- 1. การชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัย
- 2. เพราะพฤติการณ์ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ

- ผลทางกฎหมายของ มาตรา 218
- 1. สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย
- 2. สิทธิที่จะปฏิเสธไม่รับชำระหนี้บางส่วนที่อยู่ในวิสัยซึ่งไร้ประโยชน์ (มาตรา 218 วรรคสอง)
- 3. สิทธิเลิกสัญญา เมื่อการชำระหนี้ทั้งหมดหรือ บางส่วน กลายเป็นพ้นวิสัย (มาตรา 389)
- 4. สิทธิรับหรือให้ส่งคืนมัดจำ (มาตรา 378(2)(3)) หรือใช้สิทธิเรียกเอาเบี้ยปรับ (มาตรา 380)
- 5. สิทธิชดเชยทรัพย์ (มาตรา 228)

- 5. เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิคิดดอกเบี้ยระหว่างผิดนัด (มาตรา 221)
- มาตรา ๒๒๑ หนี้เงินอันต้องเสียดอกเบี้ยนั้น ท่านว่าจะคิดดอกเบี้ยในระหว่างที่เจ้าหนี้ผิดนัดหาได้ไม่
- 6. ลูกหนี้มีสิทธิชำระหนี้โดยการวางทรัพย์ (มาตรา 331)
- มาตรา ๓๓๑ ถ้าเจ้าหนี้บอกปิดไม่ยอมรับชำระหนี้ก็ดี หรือไม่
สามารถจะรับชำระหนี้ได้ก็ดี หากบุคคลผู้ชำระหนี้วางทรัพย์อันเป็นวัตถุ
แห่งหนี้ไว้เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้แล้ว ก็ย่อมจะเป็นอันหลุดพ้นจากหนี้
ได้ ความข้อนี้ท่านให้ใช้ตลอดถึงกรณีที่บุคคลผู้ชำระหนี้ไม่สามารถจะ
หยั่งรู้ถึงสิทธิ หรือไม่รู้ตัวเจ้าหนี้ได้แน่นอนโดยมิใช่เป็นความผิดของตน

- 7. ในกรณีสัญญาต่างตอบแทน ถ้าการชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัยภายหลังเจ้าหนี้ผิดนัด โดยมีได้เกิดจากพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบลูกหนี้ไม่เสียสิทธิในการรับชำระหนี้ตอบแทน (มาตรา 372 วรรค 2)
- มาตรา ๓๗๒ นอกจากกรณีที่กล่าวไว้ในสองมาตราก่อน ถ้าการชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัย เพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดก็ไม่ได้ไซ้ ท่านว่าลูกหนี้หาเสียสิทธิจะรับชำระหนี้ตอบแทนไม่
 ถ้าการชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัย เพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษเจ้าหนี้ได้ ลูกหนี้ก็หาเสียสิทธิที่จะรับชำระหนี้ตอบแทนไม่ แต่ว่าลูกหนี้ได้อะไรไว้เพราะการปลดหนี้ก็ดี หรือใช้คุณสมบัติความสามารถของตนเป็นประการอื่นเป็นเหตุให้ได้อะไรมา หรือแกล้งละเลยเสียไม่ชวนขวายเอาอะไรที่สามารถจะทำได้ก็ดี มากน้อยเท่าไร จะต้องเอามาหักกับจำนวนอันตนจะได้รับชำระหนี้ตอบแทน วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้ตลอดถึงกรณีที่การชำระหนี้อันฝ่ายหนึ่งยังค้างชำระอยู่นั้นตกเป็นพ้นวิสัยเพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งฝ่ายนั้นมิต้องรับผิดชอบ ในเวลาเมื่ออีกฝ่ายหนึ่งผิดนัดไม่รับชำระหนี้

วิธีการเขียนตอบข้อสอบกฎหมาย

- ข้อสอบกฎหมายมักจะแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ข้อสอบแบบอุทาหรณ์ กับข้อสอบบรรยาย
- (1) ข้อสอบอุทาหรณ์
- มีชื่อเรียกกันเล่น ๆ ว่า ข้อสอบแบบตุ๊กตา ก็เพราะข้อสอบประเภทนี้ มักจะสมมติข้อเท็จจริงบางอย่างขึ้นมา แล้วถามว่า การกระทำของตัวละครสมมติในข้อสอบนั้น หรือบางครั้งเหตุการณ์ในอุทาหรณ์นั้น ส่งผลทางกฎหมายอย่างไร? ซึ่งข้อสอบอุทาหรณ์ถือว่าเป็นข้อสอบที่เจอมากที่สุดในชีวิตการเรียนกฎหมาย ควรฝึกฝนการตอบข้อสอบประเภทนี้ให้ดี

- (2) ข้อสอบแบบบรรยาย
- ข้อสอบประเภทนี้จะไม่มีการตั้งคำถามหรือให้คำอธิบายให้อ่าน แต่จะเป็นข้อสอบคำถามปลายเปิดเพื่อวัดความเข้าใจของผู้เรียน ด้วยการให้บรรยายหลักการหรือทฤษฎีทางกฎหมายในวิชานั้นออกมา ข้อสอบประเภทนี้มักจะถามความเห็นหรือให้อธิบายอะไรบางอย่าง ทั้งนี้ มีโอกาสค่อนข้างมากพอสมควรที่เราอาจจะเจอข้อสอบเหล่านี้ในหลายวิชาที่ไม่ใช่วิชาที่เรียนจากตัวบทกฎหมาย

- ตัวอย่างข้อสอบบรรยายวิชากฎหมายทั่วไป เช่น
- การอุดช่องว่างของกฎหมายคืออะไร และมีวิธีการอย่างไรบ้าง จงยกตัวอย่างประกอบด้วย (30 คะแนน) หรือข้อสอบวิชากฎหมายลักษณะนิติกรรม-สัญญา อาจถามว่า นิติกรรมที่เป็นโมฆะ กับนิติกรรมที่เป็นโมฆียะ แตกต่างหรือเหมือนกันอย่างไรบ้าง จงอธิบาย (20 คะแนน)
- แนวทางการตอบข้อสอบบรรยาย สิ่งสำคัญ คือ ใจหายถามอะไร ตอบให้ตรงคำถาม และตอบให้ครบถ้วนที่ถาม เช่น จากตัวอย่างข้างบน เราจะเขียนบรรยายตอบก่อนเลยว่า การอุดช่องว่างทางกฎหมาย คือ ... และคำถามยังต้องการให้เราตอบหลังจากที่เขียนว่า การอุดช่องว่างทางกฎหมายคืออะไรแล้ว เราจะต้องบรรยายว่าวิธีการในการอุดช่องว่างทางกฎหมาย มีอะไรบ้าง หรือตัวอย่างคำถามต่อมา เราจะต้องอธิบายในเบื้องต้นก่อนว่า นิติกรรมที่เป็นโมฆะคืออะไร (1 ย่อหน้า) นิติกรรมที่เป็นโมฆียะคืออะไร (1 ย่อหน้า) สิ่งที่แตกต่างกันคืออะไร และ สิ่งเหมือนกันคืออะไร เราถึงจะได้คะแนนครบถ้วนจากข้อนี้
- ***หากคำถามถามถึงความเห็นนั่นคือสิ่งที่จะได้คะแนน เราจะต้องวิเคราะห์ปัญหาโดยอาศัยหลักการและเหตุผล จากนั้นจึงให้ความเห็น สำคัญมาก ๆ จะได้คะแนนจากตรงนี้มากที่สุด***

- วิธีเขียนตอบ ข้อสอบกฎหมาย อุทาหรณ์
- การตอบข้อสอบกฎหมายที่น่าสนใจ แบ่งเป็น
- ก. แนวทางการตอบ ข้อสอบกฎหมาย แบบ **IRAC**
- ข. วิธีตอบ ข้อสอบกฎหมาย แบบลดรูป

- ก. แนวทางการตอบ ข้อสอบกฎหมาย แบบ IRAC
- การตอบข้อสอบแบบ IRAC ((Issue, Rule, Application and Conclusion) การเขียนตอบแบบนี้จะถูกสอนในชั้นปีแรกของการเรียนคณะนิติศาสตร์ เพื่อเป็นการวางพื้นฐานการตอบข้อสอบในชั้นปีสูง ๆ ขึ้นไป และมีความสำคัญมาก เพราะ IRAC คือ รูปแบบการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายแบบอุทาหรณ์หรือข้อสอบตุ๊กตาที่ละเอียด และ ช่วยในการลำดับความคิด ซึ่งหากวางโครงสร้างตาม IRAC ครบจะนำไปสู่คะแนนที่ดีได้ (ถ้าไม่ตอบแบบไม่รู้เรื่องเลย)

- การเขียนตอบแบบ **IRAC** จะแบ่งได้เป็น 4 ส่วนตามตัวย่อ ดังนี้
- **I** ที่มาจากคำว่า **issues** คือ ประเด็นที่โจทย์ต้องการให้เราวิเคราะห์ ซึ่งอาจมีได้หลายประเด็นในคำถาม ให้เขียนไว้ตรงส่วนนี้ก่อนว่า ข้อสอบข้อนี้มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาอะไรบ้าง
- **R** ที่มาจากคำว่า **rules** คือ หลักกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อสอบข้อนี้
- **A** หรือ **application** คือ การประยุกต์ใช้หลักกฎหมายนั้น เพื่อใช้เป็นข้อสนับสนุนคำตอบของเรา หรืออาจใช้ในการวิเคราะห์ข้อโต้แย้งบางอย่าง โดยปกติจะเป็นส่วนที่เขียนโดยปรับข้อเท็จจริงตามโจทย์เข้ากับข้อกฎหมายเพื่อหาผลทางกฎหมายจากการกระทำและเหตุการณ์ในอุทหาหรณ์ของข้อสอบ
- **C** มาจาก **conclusion** คือ ส่วนของการสรุปคำตอบของเราที่มีต่อข้อสอบข้อนี้

- คำถาม จันทรที่ว่าจ้างอึ้งคารสร้างบ้านในที่ดินของจันทร สัญญาจ้างระบุว่าอึ้งคารจะต้องเริ่มลงมือทำงานจ้าง ณ สถานที่ก่อสร้างภายในวันที่ 20 มกราคม 2559 โดยที่สัญญาจ้างมิได้ระบุถึงเรื่องส่งมอบพื้นที่ไว้ปรากฏว่าอึ้งคารได้บอกกล่าวไปยังจันทรว่าอึ้งคารได้เตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ในการก่อสร้างบ้านไว้พร้อมที่จะเข้าทำการก่อสร้างภายในวันที่ 20 มกราคม 2559 แล้ว แต่จันทรปฏิเสธไม่ส่งมอบพื้นที่ให้แก่อึ้งคารจนล่วงพ้นกำหนดเวลาก่อสร้างตามสัญญา
- ดังนั้นให้ท่านวินิจฉัยว่า ใครตกเป็นผู้ผิดนัดเพราะเหตุใด

- แนวทางการตอบข้อสอบแบบ IRAC
- ตอบ วางประเด็น (I)
- กรณีตามปัญหามีประเด็นกฎหมายที่ต้องวินิจฉัยดังต่อไปนี้
- 1) ใครตกเป็นผู้ผิดนัดเพราะเหตุใด
- ข้อสังเกต การวางประเด็นคือการตรวจดูคำถามว่า คำถามถามอะไรจะ
ได้ตอบให้ครบถ้วน นำไปใช้กับการตอบข้อสอบแบบบรรยายได้ด้วย

- วางหลักกฎหมาย (R)
- จากโจทย์มีหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังต่อไปนี้
- มาตรา 207 “ถ้าลูกหนี้ขอปฏิบัติการชำระหนี้ และเจ้าหนี้ไม่รับชำระหนี้นั้นโดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้ไซ้ร้ ท่านว่าเจ้าหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด”
- มาตรา 208 วรรคสอง “แต่ถ้าเจ้าหนี้ได้แสดงแก่ลูกหนี้ว่า จะไม่รับชำระหนี้ก็ดี หรือเพื่อที่จะชำระหนี้จำเป็นที่เจ้าหนี้จะต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งก่อนก็ดี ลูกหนี้จะบอกกล่าวแก่เจ้าหนี้ว่า ได้เตรียมการที่จะชำระหนี้ไว้พร้อมเสร็จแล้ว ให้เจ้าหนี้รับชำระหนี้ นั้น ท่านก็นับว่าเป็นการเพียงพอแล้ว ในกรณีเช่นนี้ ท่านว่าคำบอกกล่าวของลูกหนี้ นั้นก็เสมือนกับคำขอปฏิบัติการชำระหนี้”

- วินิจฉัย (A)
- กรณีตามปัญหา เป็นเรื่องที่เจ้าหนี้ต้องกระทำการบางอย่างก่อนที่จะให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามมาตรา 208 วรรคสอง กล่าวคือ เมื่อจำนทร์ว่าจ้างอึ้งคารให้สร้างบ้านในที่ดินของจำนทร์ แม้ในสัญญาจ้างจะมีได้ระบุถึงเรื่องส่งมอบพื้นที่ไว้ก็ตาม จำนทร์ก็ต้องกระทำการส่งมอบพื้นที่ให้แก่อึ้งคาร ซึ่งเป็นหน้าที่ของจำนทร์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ที่ต้องกระทำเพื่อที่จะรับชำระหนี้การก่อสร้างจากอึ้งคารซึ่งเป็นลูกหนี้ตามมาตรา 208 วรรคสอง
- และจากข้อเท็จจริง เมื่ออึ้งคารลูกหนี้ได้บอกกล่าวไปยังจำนทร์เจ้าหนี้แล้วว่า อึ้งคารได้เตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ในการก่อสร้างบ้านไว้พร้อมที่จะเข้าทำการก่อสร้างแล้ว แต่จำนทร์เจ้าหนี้ปฏิเสธไม่ส่งมอบพื้นที่ให้แก่อึ้งคาร จึงเป็นกรณีที่ลูกหนี้ขอปฏิบัติการชำระหนี้ และเจ้าหนี้ไม่รับชำระหนี้ นั้นโดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้ จึงถือว่าจำนทร์เจ้าหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดตามมาตรา 207 ประกอบมาตรา 208 วรรคสอง
- สรุป (C)
- จากข้อเท็จจริงดังกล่าว จำนทร์เจ้าหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด ตามเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

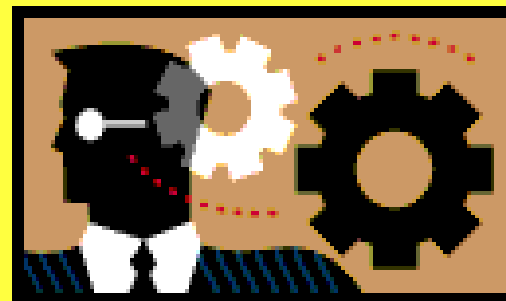
- ข. วิธีตอบ ข้อสอบกฎหมาย แบบลดรูป
- การตอบ ข้อสอบกฎหมาย แบบนี้จะใช้ในการเรียนชั้นปีโตขึ้นมา เหตุผลที่สำคัญ คือ เมื่อเรียนชั้นสูงขึ้น ๆ ข้อสอบจะยากและมีประเด็นมากขึ้น ถ้าเขียนตอบข้อสอบแบบ **IRAC** จะทำข้อสอบไม่ทัน ซึ่งการตอบแบบลดรูป สามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ
- (1) การตอบแบบวางหลักกฎหมายก่อนแล้ววินิจฉัยข้อเท็จจริง กับ
- (2) การตอบแบบวินิจฉัยข้อเท็จจริงไปพร้อมกับข้อกฎหมาย

- (1) การตอบแบบวางหลักกฎหมายก่อนแล้ววินิจฉัยข้อเท็จจริง ก็คล้าย ๆ กับ **IRAC** ที่เอา I ออก การตอบจะเริ่มต้นว่า หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีดังต่อไปนี้ แล้วก็วางหลักกฎหมายเป็นข้อ ๆ ลงไป เมื่อวางหลักกฎหมายเสร็จ ค่อยเขียนย่อหน้าใหม่ว่า พิจารณาจากข้อเท็จจริงตามอุทาหรณ์ สามารถวินิจฉัยได้ว่า ... แล้วก็ขึ้นย่อหน้าใหม่ ประเด็นที่หนึ่ง ย่อหน้าใหม่ประเด็นถัดมา ซึ่งการตอบข้อสอบแบบนี้ แม้ในบางครั้งวินิจฉัยผิด แต่คะแนนในส่วนหลักกฎหมาย เราจะได้ คะแนนอยู่ เพราะเราได้วางหลักกฎหมายไว้บ้างแล้ว

- (2) การตอบแบบวินิจฉัยข้อเท็จจริงไปพร้อมกับข้อกฎหมาย เป็นการตอบข้อสอบที่ถ้าทำได้คล่อง จะตอบข้อสอบไวมาก เพราะไม่จำเป็นต้องวางหลักกฎหมายก่อนแล้วมาเขียนที่หลังตอนวินิจฉัยอีก แต่ในทางกลับกัน ถ้าไม่แม่นข้อกฎหมาย วินิจฉัยผิด คะแนนที่ได้จะหายไปเป็นอย่างมาก โครงสร้างของการตอบแบบนี้ คือ **IRAC** ที่ อาจจะหายไปได้ทั้ง **I** กับ **C** และทำการรวม **R** กับ **A** ไว้ด้วยกัน พูดในอีกมุมก็คือ การตอบในส่วน **A** เลย แต่ระหว่างวิเคราะห์วินิจฉัยข้อเท็จจริงก็แทรกและอธิบายข้อกฎหมาย หรือ **R** ไปด้วย
- ***ข้อสังเกต การตอบข้อสอบแบบนี้จะใช้ในการตอบข้อสอบของเนติฯ หรือข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา ห้ามนำมาใช้ในระดับปริญญาตรี***

กฎหมายลักษณะหนี้

บทที่ 3-4



- การบังคับชำระหนี้โดยค่าสินไหมทดแทน
- 1. การเรียกค่าเสียหายได้แก่เรียกค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้
- 2. เจ้าหนี้เรียกเอาค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษหากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว
- 3. ถ้าเจ้าหนี้มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหาย ด้วยการคำนวณค่าเสียหายต้องอาศัยพฤติการณ์เป็นประมาณโดยคำนึงว่าความเสียหายได้เกิดขึ้นเพราะฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อยิ่งหย่อนเท่ากันเพียงไร
- 4. เจ้าหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหาย เพราะการละเลยไม่เตือนลูกหนี้ให้รู้ถึงอันตรายแห่งการเสียหายซึ่งร้ายแรงผิดปกติ หรือละเลยไม่บำบัดปัดป้องหรือบรรเทาความเสียหาย
- 5. เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะรับชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิง

- หลักเกณฑ์ในการเรียกค่าสินไหมทดแทน
- การฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้มีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้
- 1) ต้องมีการไม่ชำระหนี้ มาตรา 222 วรรคแรก บัญญัติหลักเกณฑ์สำคัญในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน คือ ต้องมีการไม่ชำระหนี้ การไม่ชำระหนี้รวมความตลอดถึงการชำระหนี้ไม่ถูกต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้คือ ชำระหนี้ล่าช้า ผิดเวลา ผิดสถานที่ หรือวัตถุแห่งหนี้
- 2) ต้องมีพฤติการณ์ที่จะโทษลูกหนี้ได้ การไม่ชำระหนี้ของลูกหนี้ จะเป็นเหตุให้เจ้าหนี้เรียกเอาค่าสินไหมทดแทนได้นั้นจะต้องเกิดจากพฤติการณ์ที่ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบพฤติการณ์ที่ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบก็คือ ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามประสงค์แห่งหนี้ตามมาตรา 215 ลูกหนี้ผิดนัด เป็นเหตุให้การชำระหนี้เป็นอันไร้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้ ตามมาตรา 216 การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยเพราะอุบัติเหตุหรือเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายอันเกิดแต่ความประมาทเลินเล่อของลูกหนี้ในระหว่างที่ลูกหนี้ผิดนัดตามมาตรา 217 และการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยเพราะพฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งลูกหนี้ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 218

- 3) ต้องมีความเสียหาย การไม่ชำระหนี้ของลูกหนี้จะเป็นเหตุให้เจ้าหนี้เรียกค่าสินไหมทดแทนได้ เจ้าหนี้จะต้องเสียหายจากการไม่ชำระหนี้ นั่น เช่น ก. สั่งซื้อน้ำตาลจาก ข. 1 กิโลกรัม โดย ข. จะส่งน้ำตาลให้ ก. ที่บ้าน ถึงกำหนด ข. ไม่ส่งน้ำตาลให้ ก. แต่ส่งล่าช้าไป 2 วัน แต่ปรากฏว่าถึงแม้ ข. จะส่งให้ ก. ภายในกำหนดเวลา ก. ก็ยังไม่มีโอกาสได้ใช้น้ำตาลของ ข. เพราะน้ำตาลเก่ายังมีเหลือใช้ประโยชน์ได้อยู่ เช่นนี้ ข. จะชำระหนี้ล่าช้า แต่ ก. ก็ไม่เสียประโยชน์ ก. จะเรียกค่าสินไหมทดแทนจาก ข. ไม่ได้
- ความเสียหายจะต้องคำนวณเป็นเงินได้ ความเสียหายทางจิตใจที่ไม่ใช่ตัวเงินซึ่งเป็นความเสียหาย เกิดจากการไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้จะเรียกร้องเอาจากลูกหนี้ไม่ได้

(ต่อ)

- ความเสียหายอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้ นั้น เจ้าหนี้จะต้องพิสูจน์ว่าเสียหายเป็นเงินเท่าใด แต่ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏแก่ศาลว่าเจ้าหนี้เสียหายเท่าใดแล้ว ถือว่าศาลทราบเอง เจ้าหนี้ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์
- หนี้เงินเมื่อผิดนัดไม่ชำระหนี้ กฎหมายถือว่าเจ้าหนี้เสียหายแล้ว เจ้าหนี้มีสิทธิคิดดอกเบี้ยอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี (ปัจจุบัน ร้อยละ 3+2 ต่อปี) โดยเจ้าหนี้ไม่ต้องพิสูจน์ความเสียหาย ถ้าเจ้าหนี้เสียหายมากกว่าดอกเบี้ยอัตราร้อยละเจ็ดครึ่ง เจ้าหนี้ก็สามารถเรียกจากลูกหนี้ได้ แต่เจ้าหนี้ต้องพิสูจน์ว่าเสียหายมากกว่าเป็นเป็นจำนวนเท่าใด ถ้าไม่พิสูจน์ก็เรียกร้องไม่ได้
- ความเสียหายเพราะการไม่ชำระหนี้ แม้จะเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นในอนาคต ถ้าเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นแน่นอน เจ้าหนี้ก็เรียกร้องเอาจากลูกหนี้ได้

- 4) ต้องไม่มีสัญญาตัดสิทธิ ตามมาตรา 114 คู่กรณีจะตกลงทำสัญญาอย่างใดก็ได้ แม้ข้อตกลงนั้นจะผิดแผกแตกต่างกับที่กฎหมายบัญญัติไว้
- เช่น เจ้าหนี้ลูกหนี้ทำสัญญาตกลงกันว่า แม้ลูกหนี้จะละลายไม่ชำระหนี้เป็นเหตุให้เจ้าหนี้เสียหาย เจ้าหนี้ก็ไม่ติดใจเรียกร้องเอาค่าเสียหายจากลูกหนี้ แต่ความข้อนี้มีข้อยกเว้นว่า ข้อตกลงที่ผิดแผกแตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติไว้นั้นจะต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

- หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน
- หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้ มาตรา 222 บัญญัติเป็นหลักทั่วไป ดังนี้
- 1) ความเสียหายต้องเป็นความเสียหาย เช่น ที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้น หมายความว่าค่าเสียหายธรรมดาที่คนทั่วไปรู้ว่าถ้าไม่มีการชำระหนี้แล้ว ความเสียหายอะไรจะเกิดขึ้น เช่น ซื้อเครื่องสีข้าว ลูกหนี้ไม่ส่งมอบเครื่องสีข้าวภายในเวลากำหนดเป็นเหตุให้เจ้าหนี้ไม่มีเครื่องสีข้าวสำหรับสีข้าวขาย ทำให้ขาดรายได้จากการสีข้าวขายวันละ 1,000 บาท เช่นนี้เป็นความเสียหายธรรมดาที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้เรียกเอาจากลูกหนี้ได้ตั้งแต่วันปิดนัดจนถึงวันส่งมอบเครื่องสีข้าว

- 2) ความเสียหายที่เกิดจากพฤติการณ์พิเศษเป็นความเสียหายที่ไม่มีใครคาดคิดว่าจะเกิดขึ้นได้ เนื่องจากการไม่ชำระหนี้ ความเสียหายที่เกิดจากพฤติการณ์พิเศษนี้จะเรียกร่องเอาจากลูกหนี้ไม่ได้ เว้นแต่ลูกหนี้รู้มาก่อนล่วงหน้าแล้วว่า ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้จะได้รับความเสียหายพิเศษ มาตรา 222 วรรคสอง ใช้คำว่า “คาดเห็น” หรือ “ควรจะได้คาดเห็น” หมายความว่าลูกหนี้ได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความเสียหายจากพฤติการณ์พิเศษนั้นจะเกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้ หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้
- เช่น ก. เช่าบ้านของ ข. เดือนละ 1,000 บาท เมื่อหมดสัญญาเช่า ข. บอกให้ ก. ออกจากบ้านเช่าเพราะไม่ประสงค์จะให้ ก. เช่าต่อ ไปเนื่องจากได้ทำสัญญาให้ ค. เช่าต่อจาก ก. เดือนละ 2,000 บาทซึ่งการทำสัญญาระหว่าง ข. และ ค. นี้ ก. ก็รู้ แต่ก็ยังไม่ยอมออกจากบ้านเช่าตามกำหนด ข. จึงได้รับความเสียหายเดือนละ 2,000 บาท ซึ่งเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจากพฤติการณ์พิเศษ แต่ ก. ก็รู้ความเสียหายนี้ล่วงหน้าแล้ว ก. จึงต้องชดใช้ค่าเสียหายเดือนละ 2,000 บาท ให้แก่ ข. นับตั้งแต่ผิดนัดจนกว่า ก. จะออกจากบ้านเช่า

(ต่อ)

- การที่ลูกหนี้คาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นความเสียหายอันเกิดจากพฤติการณ์พิเศษเนื่องจากการไม่ชำระหนี้ นั้น ลูกหนี้จะได้คาดเห็นเอง หรือเจ้าหนี้หรือบุคคลภายนอกอื่นใดบอกให้รู้ก็ได้
- ความเสียหายธรรมดาหรือความเสียหายพิเศษนั้น จะต้องเป็นความเสียหายที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้ จะเกิดจากเหตุอื่นไม่ได้ เพราะเป็นความเสียหายที่ใกล้เคียงเหตุ เช่น ก. ไปซื้อเสื้อกันฝนลูกหนี้ไม่ส่งมอบเสื้อกันฝนให้ ก. ตามสัญญา ก. ไม่มีเสื้อกันฝนใส่ออกจากบ้าน น้ำฝนเปียกทำให้เสื้อผ้าเสียหาย เช่นนี้จะเรียกค่าเสียหายจากลูกหนี้ไม่ได้ เพราะเป็นความเสียหายที่ใกล้เคียงเหตุ

- ความเสียหายเกิดจากผู้เสียหายเอง
- ถ้าความเสียหายที่เกิดจากการได้ชำระหนี้ผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดขึ้นด้วย มีหลักเกณฑ์ในการคำนวณค่าเสียหายอย่างไร กรณีใดบ้างที่ถือว่าเจ้าหนี้เป็นผู้มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายด้วย
- มาตรา 223 ได้วางหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีที่เจ้าหนี้หรือผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นเนื่องจากการไม่ชำระหนี้ดังนี้
- 1) ผู้เสียหายมีส่วนทำความผิดอยู่ด้วย ความเสียหายที่เจ้าหนี้ได้รับเพราะลูกหนี้ละเลยไม่ชำระหนี้ นั้น ถ้าความเสียหายที่เกิดขึ้นเจ้าหนี้มีส่วนก่อให้เกิด เจ้าหนี้จะต้องรับผิดชอบในส่วนนี้จะไปเรียกเอาจากลูกหนี้ไม่ได้ ค่าเสียหายที่ฝ่ายใดจะต้องรับผิดชอบอย่างน้อยเพียงใดนั้น มาตรา 223 บัญญัติว่าจะต้องพิจารณาตามพฤติการณ์เป็นประมาณ ข้อสำคัญที่สุดต้องพิจารณาว่าฝ่ายใดเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างน้อยเพียงใด ซึ่งหมายความว่าลูกหนี้ก่อให้เกิดความเสียหายเท่าใด ลูกหนี้ก็รับผิดชอบเพียงเท่านั้น ถ้าความผิดส่วนที่เหลือเจ้าหนี้เป็นผู้ก่อขึ้น เจ้าหนี้ต้องรับผิดชอบ

- 2) กรณีที่ถือว่าเจ้าหนี้เป็นผู้มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายด้วยมีดังนี้
- ก) เจ้าหนี้มีส่วนเป็นผู้ก่อความเสียหายขึ้นโดยตรงตามข้อ 1)
- ข) เจ้าหนี้มีส่วนผิดโดยละเลยไม่บอกลูกหนี้ ไม่บำบัดปัดป้องหรือบรรเทาความเสียหาย มาตรา 223 วรรคสอง บัญญัติให้เจ้าหนี้หรือผู้เสียหายต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้เสียหายได้ละเลยไม่เตือนลูกหนี้ให้รู้ถึงอันตรายแห่งการเสียหายอันร้ายแรงผิดปกติ ซึ่งลูกหนี้ไม่รู้หรือไม่อาจรู้ได้ หรือเพียงแต่ละเลยเสียไม่บำบัดปัดป้อง หรือบรรเทาความเสียหายนั้น การละเลยเช่นนี้ถือเสมือนเท่ากับผู้เสียหายได้มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายเหมือนกัน ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในส่วนนี้ เจ้าหนี้หรือผู้เสียหายจะเรียกร้องไม่ได้
- ค) การมีส่วนในการทำ ความเสียหาย การละเลยไม่ตักเตือน การละเลยไม่บำบัดปัดป้อง หรือไม่บรรเทาความเสียหายของตัวแทนหรือของผู้ที่เจ้าหนี้ใช้ในการชำระหนี้ ให้ถือเสมือนว่าเป็นการกระทำหรือละเลยของเจ้าหนี้เอง เจ้าหนี้ต้องรับผิดชอบด้วย

- ทรัพย์สินที่จะใช้ชำระหนี้
- ที่ว่าเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะให้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิงนั้น หมายความว่า
 - 1) ทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้นำมาชำระหนี้ได้ เพราะกฎหมายถือหลักว่าทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้เป็นประกันการชำระหนี้ เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้เสียหายอย่างไร มากน้อยแค่ไหน เจ้าหนี้ฟ้องร้องเรียกเอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ ถ้ามีเงินก็ขอให้ยืมเงินมาชำระหนี้ ถ้าไม่มีเงินก็ขอให้ยืมทรัพย์สินของลูกหนี้มาขายทอดตลาดเอาเงินชำระหนี้ได้ ทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้หมายความว่ารวมถึงเงินและทรัพย์สินๆ ซึ่งบุคคลภายนอกค้างชำระแก่ลูกหนี้ด้วย ซึ่งเงินและทรัพย์สินดังกล่าว แม้จะอยู่กับบุคคลภายนอกก็เป็นเงินและทรัพย์สินของลูกหนี้นั่นเอง

- 2) ทรัพย์สินของลูกหนี้ที่จะนำมาชำระหนี้หนี้ มีความหมายตาม มาตรา 99 คือเป็นทั้งวัตถุมีรูปร่างและไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและ ถือเอาได้ ทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ รวมตลอดถึงสิทธิ บางอย่าง
- เช่น ลิขสิทธิ์ซึ่งสามารถที่จะจำหน่ายจ่ายโอนนำเงินมาชำระหนี้ให้ เจ้าหนี้ได้

- 3) ที่ว่าเจ้าหนี้ชอบที่จะบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้โดยสิ้นเชิงนั้น หมายความว่า เป็นหนี้อยู่เท่าใด เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้ได้เท่านั้น จะไปยึดเอาเงินหรือทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้มาเป็นของเจ้าหนี้ทั้งหมดไม่ได้
- ถ้ายึดเงินของลูกหนี้มาชำระหนี้แล้ว ได้เงินมายังไม่ครบจำนวนหนี้ เจ้าหนี้ก็ยึดทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้มาขายทอดตลาดเอาเงินมาชำระหนี้ให้เจ้าหนี้จนครบ เมื่อได้ครบแล้วจะไปยึดมาอีกไม่ได้ ถ้าทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นทรัพย์สินมีราคามาก เมื่อขายแล้ว เอาเงินมาชำระหนี้จนครบ ยังมีเงินเหลือ เงินส่วนที่เหลือต้องคืนให้แก่ลูกหนี้ ทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เจ้าหนี้มีสิทธิยึดมาชำระหนี้ นั้น หมายความว่าถึงทรัพย์สินที่ลูกหนี้มีอยู่ในปัจจุบัน และที่จะมีในอนาคตด้วย

- 4) มีทรัพย์สินบางประเภทที่เจ้าหนี้ยึดมาชำระหนี้ไม่ได้ คือ
- ก) ทรัพย์สินที่หลุดออกจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้แล้ว
- ข) ทรัพย์สินต้องห้ามมิให้ยึด เพราะเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น ทรัพย์สินของรัฐ ทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี เช่น เครื่องนุ่งห่มหลับนอน หรือเครื่องใช้ที่จำเป็น เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นใช้ในการประกอบอาชีพ วัตถุหรืออุปกรณ์ที่ใช้แทนอวัยวะของลูกหนี้ ทรัพย์สินที่เป็นของส่วนตัวโดยเฉพาะ เช่น จดหมาย หรือสมุดบัญชี เบี้ยเลี้ยง เงินเดือน ค่าจ้างของข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาล เป็นต้น
- ค) เจ้าหนี้หลายคนอาจได้รับชำระหนี้เพียงบางส่วน เพราะเงินและทรัพย์สินของลูกหนี้มีไม่พอชำระหนี้

- 5) ถ้าเอาทรัพย์สินจำนวนหลงหลุด และราคาทรัพย์สินนั้นมีประมาณต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่ก็ดี หรือถ้าเอาทรัพย์สินซึ่งจำนวนออกขายทอดตลาดใช้หนี้ จำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่ก็ได้ เงินยังขาดจำนวนอยู่เท่าใด ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบเงินนั้น
- นอกจากจะมีข้อตกลงกันว่าถ้านำทรัพย์สินที่จำนวนออกขายทอดตลาด ได้เงินไม่พอชำระหนี้ เจ้าหนี้มีสิทธิยึดทรัพย์สินอย่างอื่นของลูกหนี้ออกขายทอดตลาดเอาเงินมาชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ได้จนครบ

- การรับช่วงสิทธิ การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้และการเพิกถอนการฉ้อฉล
- 1. การรับช่วงสิทธิ เป็นผลพิเศษแห่งหนึ่งอย่างหนึ่ง และจะมีได้เฉพาะที่กฎหมายระบุไว้เท่านั้น ตามมาตรา 226 กฎหมายบัญญัติเรื่องการรับช่วงสิทธิไว้ 2 กรณี คือ การรับช่วงสิทธิซึ่งเรียกว่าช่วงบุคคล และการรับช่วงสิทธิที่กฎหมายเรียกว่าช่วงทรัพย์สิน
- 2. การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ เป็นวิธีการซึ่งกฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้สามารถควบคุมกองทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อการที่เจ้าหนี้ จะได้บังคับชำระหนี้เอาจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อมิให้เป็นทีเสียหายแก่ตน รวมทั้งให้เจ้าหนี้ใช้วิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินที่บุคคลภายนอกต้องชำระแก่ลูกหนี้ด้วย
- 3. การเพิกถอนการฉ้อฉล เป็นวิธีการควบคุมกองทรัพย์สินของลูกหนี้อีกอย่างหนึ่งคือ มิให้ลูกหนี้จำหน่าย จ่าย โอนทรัพย์สินที่มีอยู่ไป ทำให้เจ้าหนี้ไม่สามารถบังคับให้ใช้หนี้ได้เพียงพอจากทรัพย์สินที่ลูกหนี้มีเหลืออยู่

- การรับช่วงสิทธิ

- 1. บุคคลผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ชอบที่จะใช้สิทธิทั้งหลายบรรดาที่เจ้าหนี้มีอยู่โดยมูลหนี้ รวมทั้งประกันแห่งหนี้นั้นได้ในนามของตนเอง (มาตรา 226)
- 2. กรณีที่มีการรับช่วงสิทธินั้น มีได้โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น โดยกฎหมายได้บัญญัติไว้สามกรณี คือ ตามมาตรา 227 229 และ 230
- 3. เมื่อเกิดการรับช่วงสิทธิขึ้น สิทธิทั้งหลายที่เจ้าหนี้เดิมมีอยู่ในมูลหนี้ตกมาเป็นของผู้รับช่วงสิทธิ แต่ผู้รับช่วงสิทธิที่รับช่วงมาให้เป็นที่เสื่อมเสีย
- 4. ช่วงทรัพย์ ได้แก่ เอาทรัพย์สินอันหนึ่งเข้าแทนที่ทรัพย์สินอีกอันหนึ่งในฐานะนิติบัญญัติอย่างเดียวกันกับทรัพย์สินอันก่อน
- 5. กรณีช่วงทรัพย์นั้นมีได้โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น โดยกฎหมายบังคับไว้ 2 กรณี คือ ตามมาตรา 228 และ 231

- มาตรา ๒๒๖ บุคคลผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ ชอบที่จะใช้สิทธิทั้งหลายบรรดาที่เจ้าหนี้มีอยู่โดยมูลหนี้ รวมทั้งประกันแห่งหนี้้นั้นได้ในนามของตนเอง
- ช่วงทรัพย์ ได้แก่เอาทรัพย์สินอันหนึ่งเข้าแทนที่ทรัพย์สินอีกอันหนึ่งในฐานะนิตินัยอย่างเดียวกันกับทรัพย์สินอันก่อน
- มาตรา ๒๒๗ เมื่อเจ้าหนี้ได้รับค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเต็มตามราคาทรัพย์หรือสิทธิซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้้นั้นแล้ว ท่านว่าลูกหนี้ย่อมเข้าสู่ฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้อันเกี่ยวกับทรัพย์หรือสิทธินั้น ๆ ด้วยอำนาจกฎหมาย

- มาตรา ๒๒๙ การรับช่วงสิทธิย่อมมีขึ้นด้วยอำนาจกฎหมาย และย่อมสำเร็จเป็นประโยชน์แก่บุคคลดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ
 - (๑) บุคคลซึ่งเป็นเจ้าหนี้อยู่เอง และมาใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้อีกคนหนึ่งผู้มีสิทธิจะได้รับใช้หนี้ก่อนตน เพราะเขามีบุริมสิทธิ หรือมีสิทธิจำนำจำนอง
 - (๒) บุคคลผู้ได้ไปซึ่งอสังหาริมทรัพย์ใด และเอาเงินราคาค่าซื้อใช้ให้แก่ผู้รับจำนอง ทรัพย์นั้นเสร็จไป
 - (๓) บุคคลผู้มีความผูกพันร่วมกับผู้อื่น หรือเพื่อผู้อื่นในอันจะต้องใช้หนี้ มีส่วนได้เสียด้วยในการใช้หนี้นั้น และเข้าใช้หนี้นั้น
- มาตรา ๒๓๐ ถ้าในการที่เจ้าหนี้บังคับยึดทรัพย์อันหนึ่งอันใดของลูกหนี้นั้นบุคคลผู้ใดจะต้องเสี่ยงภัยเสียสิทธิในทรัพย์อันนั้นเพราะการบังคับยึดทรัพย์ไว้ ท่านว่าบุคคลผู้นั้นมีสิทธิจะเข้าใช้หนี้เสียแทนได้ อนึ่งผู้ครองทรัพย์อันหนึ่งอันใด ถ้าจะต้องเสี่ยงภัยเสียสิทธิครองทรัพย์นั้นไปเพราะการบังคับยึดทรัพย์ ก็ย่อมมีสิทธิจะทำได้เช่นเดียวกับที่ว่ามานั้น
- ถ้าบุคคลภายนอกผู้ใดมาใช้หนี้แทนจนเป็นที่พอใจของเจ้าหนี้แล้ว บุคคลผู้นั้นย่อมเข้ารับช่วงสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ แต่สิทธิเรียกร้องอันนี้จะบังคับให้เป็นທີ່เลื่อมเสียแก่เจ้าหนี้หาได้ไม่

- การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้
- 1. ถ้าลูกหนี้ขัดขึ้นไม่ยอมใช้สิทธิเรียกร้อง หรือเพิกเฉยไม่ใช้สิทธิเรียกร้อง เป็นเหตุให้เจ้าหนี้ต้องเสียประโยชน์ เจ้าหนี้จะใช้สิทธิเรียกร้องนั้นในนามของตนเองแทนลูกหนี้เพื่อป้องกันสิทธิของตนในมูลหนี้นั้นก็ได้ เว้นแต่ในข้อที่เป็นการของลูกหนี้ส่วนตัวโดยแท้
- 2. วิธีการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้นั้น คือ เจ้าหนี้ผู้ใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้นั้นจะต้องขอหมายเรียกลูกหนี้มาในคดีนั้นด้วย
- 3. ผลของการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ก็คือ หากมีการได้รับทรัพย์สินมาตามคำพิพากษาทรัพย์สินนั้นก็ตกเป็นของลูกหนี้เดิม

- ข้อสังเกต การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกค้าหนี้
- 1. หลักเกณฑ์การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกค้าหนี้
- 1.1 สิทธิเรียกร้องของลูกค้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว
- 1.2 ลูกค้าหนี้ขัดขืนไม่ยอมใช้สิทธิเรียกร้องหรือเพิกเฉยไม่ใช้สิทธิเรียกร้อง
- 1.3 เจ้าหนี้เสียประโยชน์
- 1.4 ต้องไม่เป็นการส่วนตัวของลูกค้าหนี้โดยแท้

- 2. วิธีการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้
- 2.1 เจ้าหนี้ฟ้องจำเลยโดยนามของตนเองแทนลูกหนี้
- 2.2 เจ้าหนี้ขอหมายเรียกลูกหนี้เข้ามาในคดี
- 2.3 เจ้าหนี้เรียกร้องได้เต็มจำนวนหนี้
- 2.4 จำเลยมีข้อต่อสู้ลูกหนี้เดิมอยู่อย่างใดก็สามารถนำขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ได้ทั้งสิ้น เว้นแต่ข้อต่อสู้ซึ่งเกิดเมื่อยื่นฟ้องคดีแล้ว

- หลักเกณฑ์การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ อธิบายได้โดยใช้หลักตามมาตรา 233 และ 234
- มาตรา 233 ถ้าลูกหนี้ขัดขืนไม่ยอมใช้สิทธิเรียกร้อง หรือเพิกเฉยเสียไม่ใช้สิทธิเรียกร้อง เป็นเหตุให้เจ้าหนี้ต้องเสียประโยชน์ไซ้ร ทาน ว่าเจ้าหนี้จะใช้สิทธิเรียกร้องนั้นในนามของตนเอง แทนลูกหนี้เพื่อ ป้องกันสิทธิของตนในมูลหนี้้นั้นก็ได้ เว้นแต่ในข้อที่เป็นการของ ลูกหนี้ส่วนตัวโดยแท้
- มาตรา 234 เจ้าหนี้ผู้ใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้้นั้นจะต้องขอหมายเรียกลูกหนี้มาในคดีนั้นด้วย

- มาตรา 235 เจ้าหนี้จะใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้เรียกเงินเต็ม จำนวนที่ยังค้างชำระแก่ลูกหนี้โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนที่ค้างชำระ แก่ตนก็ได้ ถ้าจำเลยยอมใช้เงินเพียงเท่าจำนวนที่ลูกหนี้เดิมค้าง ชำระแก่เจ้าหนี้นั้นคดีก็เป็นเสร็จกันไป แต่ถ้าลูกหนี้เดิมได้เข้าชื่อเป็น โจทก์ด้วย ลูกหนี้เดิมจะขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาต่อไปในส่วน จำนวนเงินที่ยังเหลือติดค้างอยู่ก็ได้
- แต่อย่างไรก็ดี ท่านมิให้เจ้าหนี้ได้รับมากกว่าจำนวนที่ค้างชำระ แก่ตนนั้นเลย
- มาตรา 236 จำเลยมีข้อต่อสู้ลูกหนี้เดิมอยู่อย่างใด ๆ ท่านว่าจะ ยกขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ได้ทั้งนั้น เว้นแต่ข้อต่อสู้ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อยื่นฟ้องแล้ว

- วิธีการและผลของการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้
- ตัวอย่าง
- ข. เป็นหนี้กู้ยืม ก. อยู่ 500,000 บาท ก. ฟ้องเรียกเงินกู้ดังกล่าวต่อศาลแพ่ง ศาลพิจารณาแล้วพิพากษายกฟ้องของ ก. ให้ ก. แพ้คดี ก. อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิจารณาแล้วมีคำพิพากษา ยืน ก. ไม่มีทรัพย์สินอื่นนอกจากเงินกู้จำนวนนี้ และไม่ประสงค์จะฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ เพราะเห็นว่าแพ้คดีมาแล้วถึง 2 ศาลแล้ว ค. จึงเป็นเจ้าหนี้ ก. ค้างจ้างทำของเป็นเงิน 400,000 บาท จะใช้สิทธิของ ก. เพื่อฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ในนามของตนเองแทน ก. ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
- ตอบ ค. สามารถฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ได้ เพราะเป็นกรณีที่ ก. เพิกเฉยไม่ใช้สิทธิเรียกร้อง เป็นเหตุให้ ค. เจ้าหนี้เสียประโยชน์ ค. ฎีกาฯ เพื่อป้องกันสิทธิของตนในมูลหนี้ที่ตนเป็นหนี้อยู่ และการฎีกาหาใช่เป็นการที่ ก. ลูกหนี้จักต้องกระทำการส่วนตัวโดยแท้

- การเพิกถอนการฉ้อฉล

- 1. เจ้าหนี้ชอบที่จะร้องขอให้ศาลเพิกถอนเสียได้ซึ่งนิติกรรมใดๆ อันลูกหนี้ได้กระทำลงทั้งรู้อยู่ว่าจะเป็นทางให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ แต่ความข้อนี้ท่านมิให้ใช้ บังคับถ้าปรากฏว่าในขณะที่ทำนิติกรรมนั้น บุคคลซึ่งเป็นผู้ได้ลาภนอกแต่การนั้นมีได้รู้เท่าถึงข้อเท็จจริง อันเป็นทางให้เจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบนั้นด้วย แต่หากกรณีเป็นการให้โดยเสน่หา ท่านว่าเพียงแต่ลูกหนี้เป็นผู้รู้ฝ่ายเดียวนั้นก็พอแล้วที่จะเพิกถอนได้ แต่กรณีดังกล่าวมานี้มิให้ใช้บังคับแก่นิติกรรมใดอันมิได้มีวัตถุประสงค์เป็นสิทธิในทรัพย์สิน
- 2. ผลของการเพิกถอนการฉ้อฉลนั้นย่อมได้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้หมดทุกคน แต่การเพิกถอนไม่กระทบกระทั่งสิทธิของบุคคลภายนอกอันใดโดยสุจริต ก่อนเริ่มคดีขอเพิกถอน

- **หลักเกณฑ์การเพิกถอนการฉ้อฉล**
- 1) การเพิกถอนการฉ้อฉลมีหลักเกณฑ์และวิธีการตามมาตรา 237 - 240
- มาตรา 237 เจ้าหนี้ชอบที่จะร้องขอให้ศาลเพิกถอนเสียได้ ซึ่ง นิติกรรมใด ๆ อันลูกหนี้ได้กระทำลงทั้งรู้อยู่ว่าจะเป็นทางให้เจ้าหนี้ เสียเปรียบ แต่ความข้อนี้ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าปรากฏว่าในขณะที่ ทำนิติกรรมนั้น บุคคลซึ่งเป็นผู้ได้ลาภนอกแต่การนั้นมีได้รู้เท่าถึงข้อความจริง อันเป็นทางให้เจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบนั้นด้วย แต่หาก กรณีเป็นการทำให้โดยเสนอหาท่านว่าเพียงแต่ลูกหนี้เป็นผู้รู้ฝ่ายเดียว ท่านนั้นก็พอแล้วที่จะขอเพิกถอนได้บัพัญญุตินี้ดังกล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับแก่นิติกรรมใดอันมิได้มีวัตถุประสงค์เป็นสิทธิในทรัพย์สิน
- มาตรา 238 การเพิกถอนดังกล่าวมาในบท มาตรา ก่อนนั้น ไม่อาจ กระทบกระทั่งถึงสิทธิของบุคคลภายนอก อันได้มาโดยสุจริตก่อนเริ่ม ฟ้องคดีขอเพิกถอน
- อนึ่ง ความที่กล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าสิทธินั้น ได้มาโดยเสนอหา
- มาตรา 239 การเพิกถอนนั้นย่อมได้เป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้หมด ทุกคน
- มาตรา 240 การเรียกร้องขอเพิกถอนนั้น ท่านห้ามมิให้ฟ้องร้อง เมื่อพ้นปีหนึ่ง นับแต่เวลาที่เจ้าหนี้ได้รู้ต้นเหตุอันเป็นมูลให้เพิกถอน หรือพ้นสิบปีนับแต่ได้ทำนิติกรรมนั้น

- 2) ตัวอย่าง วันที่ 1 มกราคม 2554 ก. ทำสัญญากู้เงิน 100,000 บาท โดยกำหนดเงื่อนไขไว้ในสัญญากู้มีผลใช้บังคับเมื่อ ค. บุตรชายของ ก. เดินทางไปต่างประเทศแล้ว ค. ออกเดินทางไปสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2555
- ก. มีทรัพย์สินเพียงอย่างเดียวคือที่ดินและสิ่งปลูกสร้างบนที่ดิน ก. ไม่ประสงค์จะให้ ข. ได้รับชำระหนี้ตามที่ตนกู้ยืมมา จึงโอนขายให้ ง. เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2555 เพื่อหลีกเลี่ยงการชำระหนี้ ดังนี้ ข. จะฟ้องเพิกถอนนิติกรรมการซื้อขายที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างที่ทำขึ้นระหว่าง ก. กับ ง. ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
- **ตอบ** ข. จะฟ้องให้เพิกถอนนิติกรรมการซื้อขายที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างที่ทำขึ้นระหว่าง ก. กับ ง. ไม่ได้ เพราะสัญญากู้ระหว่าง ก. และ ข. เป็นสัญญาที่มีเงื่อนไขบังคับก่อน มีผลใช้บังคับหลังการซื้อขายระหว่าง ก. และ ง. และในขณะที่ ก. ขายที่ดินและสิ่งปลูกสร้างให้ ง. นั้น ข. ยังไม่เป็นเจ้าหนี้ ก. โดยสมบูรณ์ตามกฎหมาย

- **วิธีการเพิกถอนการฉ้อฉล**
- 2.1 เจ้าหนี้ฟ้องผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 2.2 การฟ้องต้องทำภายในอายุความ
- (ก) 1 ปี นับแต่เวลาที่เจ้าหนี้ได้รู้ต้นเหตุอันเป็นมูลให้เพิกถอน หรือ
- (ข) 10 ปี นับแต่ได้ทำนิติกรรมอันเป็นการฉ้อฉล

- สิทธิยึดหน่วงและบุริมสิทธิ

- 1. สิทธิยึดหน่วงและบุริมสิทธิ เป็นทรัพย์สินประเภทที่เรียกว่าเป็น อุปกรณ์สิทธิ
- 2. ผู้ใดเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น และมีหนี้อันเป็น คุณประโยชน์แก่ตนเกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งครองนั้นไว้ ผู้นั้นจะยึดหน่วง ทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้ก็ได้ แต่มิให้ใช้บังคับเมื่อหนี้ยังไม่ถึง กำหนด และมีให้ใช้บังคับ ถ้าการที่เข้าครอบครองนั้นเริ่มมาแต่การอันใด อันหนึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย
- 3. ผู้ทรงบุริมสิทธิทรงไว้ซึ่งสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ ในการที่จะ ได้รับชำระหนี้อันค้างชำระแก่ตนจากทรัพย์สินนั้นก่อนเจ้าหนี้อื่นๆ โดยนัยดัง บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. หรือกฎหมายอื่น

- สิทธิยึดหน่วง
- 1. หลักเกณฑ์ของสิทธิยึดหน่วงต้องเป็นการที่เจ้าหนี้ครอบครองทรัพย์สินของลูกหนี้ การครอบครองนั้นมิใช่เกิดจากการอันมิชอบด้วยกฎหมาย และหนี้อันเกิดด้วยทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ครอบครองอยู่
- 2. สิทธิยึดหน่วงเป็นสิทธิที่แบ่งแยกไม่ได้ เจ้าหนี้จึงยึดทรัพย์สินทั้งชิ้นไว้ได้ แม้จะได้มีการชำระหนี้บางส่วนแล้วตามนัยมาตรา 244 แต่ในส่วนดอกผลของทรัพย์สินที่ยึดหน่วงนั้น ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงจะเก็บดอกผลแห่งทรัพย์สินที่ยึดหน่วงไว้ และจัดสรรเอาไว้เพื่อการชำระหนี้แก่ตนก่อนเจ้าหนี้คนอื่นก็ได้ และดอกผลเช่นนั้นจะต้องจัดสรรเอาชำระดอกเบี้ยแห่งหนี้้นั้นก่อน ถ้ายังมีเหลือจึงให้จัดสรรให้ต้นเงิน

- 3. กรณีที่สิทธิยึดหน่วงระงับไปมีดังนี้ คือ
- (1) หนี้เดิมระงับ
- (2) ลูกหนี้หาประกันให้แทนการยึดหน่วงทรัพย์สินไว้โดยจำนวนที่สมควร (มาตรา 249)
- (3) เจ้าหนี้มิได้ครอบครองทรัพย์สิน (มาตรา 250) และ
- (4) เจ้าหนี้ทำผิดหน้าที่ของตนในการดูแลรักษาทรัพย์สินที่ยึดหน่วงไว้ (มาตรา 246)

- หลักเกณฑ์ของสิทธิยึดหน่วง
- **ตัวอย่าง** ก. ต้องการได้สร้อยคอของ ข. เพื่อใส่ไปในงานแต่งงาน จึงบอก ข. ว่าบิดาของ ข. ให้ฝากสร้อยคอนั้นแก่ ก. ไว้ และบิดาของ ข. จะเอามาคืนจาก ก. ที่หลัง ซึ่งเป็นความเท็จ ข. หลงเชื่อจึงมอบสร้อยคอนั้นแก่ ก. วันรุ่งขึ้น ข. มีความจำเป็นต้องใช้เงินจำนวนหนึ่ง จึงขู่ว่าจาก ก. ก. ตกลงให้กู้เงิน 20,000 บาท กำหนดเวลาชำระเงินในวันที่ 5 มีนาคม 2564 ครั้นถึงกำหนดเวลาชำระเงิน ก. ไม่สามารถชำระเงินแก่ ข. ได้ และ ข. รู้ว่าสร้อยคอที่ฝากไว้ยังคงอยู่ที่ ก. ข. จึงขอสร้อยคอคืนดังนี้ ก. จะมีสิทธิยึดหน่วงสร้อยนั้นได้หรือไม่ เพียงใดเพราะเหตุใด
- **ตอบ** ก. จะใช้สิทธิยึดหน่วงสร้อยนั้นไม่ได้ ต้องส่งมอบคืนแก่ ข. เพราะการเข้าครอบครองถือเอาสร้อยคอของ ก. เกิดจาก ก. ใช้กลฉ้อฉล หลอก ข. ให้ส่งมอบให้ เป็นการครอบครองทรัพย์สินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมาแต่เริ่มแรก ตาม มาตรา 241 วรรคท้าย
- มาตรา 241 ผู้ใดเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น และมีหนี้อันเป็น คุณประโยชน์แก่ตน เกี่ยวด้วยทรัพย์สินซึ่งครองนั้นไว้ ท่านว่าผู้นั้น จะยึดหน่วงทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะได้ชำระหนี้ก็ได้ แต่ความที่กล่าว มานี้ท่านมิให้ใช้บังคับ เมื่อหนี้ยังไม่ถึงกำหนด
- อนึ่ง บทบัญญัติในวรรคก่อนนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าการที่เข้าครอบครองนั้นเริ่มมาตั้งแต่ทำการอันใดอันหนึ่งซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย

- **ผลของสิทธิยึดหน่วง**

- เมื่อเจ้าหนี้ใช้สิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินของลูกค้าเรียบร้อยแล้ว เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงมีสิทธิและหน้าที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ยึดหน่วง ดังนี้

- **สิทธิ**

- 1.) นำเอาทรัพย์สินที่ยึดถือไว้มาชำระหนี้แก่ตนจนสิ้นเชิง ตามมาตรา 244
- มาตรา 244 ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงจะใช้สิทธิของตนแก่ทรัพย์สิน ทั้งหมดที่ยึดหน่วงไว้นั้นจนกว่าจะชำระหนี้สิ้นเชิงก็ได้

- 2.) เก็บดอกผลแห่งทรัพย์สินที่ยึดหน่วง และจัดสรรเอาไว้เพื่อการชำระหนี้แก่ตนก่อนเจ้าหนี้คนอื่น ตามมาตรา 245
- 3.) เจ้าหนี้สามารถใช้สิทธิบังคับจากทรัพย์สินที่ยึดถือไว้ได้ แม้สิทธิเรียกร้องที่เจ้าหนี้มีต่อลูกหนี้จะขาดอายุความแล้วก็ตาม เว้นแต่จะเรียกดอกเบี้ยที่ค้างชำระเกินกว่า 5 ปี ขึ้นไป

- **หน้าที่**
- 1.) ดูแลรักษาทรัพย์สินที่ยึดหน่วง
- 2.) ห้ามใช้สอย ให้เช่า หรือนำไปเป็นหลักประกัน ทั้งข้อ 1 และ 2 ตามมาตรา 246
- มาตรา 246 ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงจำต้องจัดการดูแลรักษาทรัพย์สิน ที่ยึดหน่วงไว้นั้นตามสมควร เช่นจะพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะ เช่นนั้น
- อนึ่ง ทรัพย์สินซึ่งยึดหน่วงไว้นั้น ถ้ามิได้รับความยินยอมของลูกหนี้ ท่านว่าผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงหาอาจจะใช้สอยหรือให้เช่า หรือเอาไปทำ เป็นหลักประกันได้ไม่ แต่ความที่กล่าวนี้ท่านมิให้ใช้บังคับไปถึงการใช้สอยเช่นที่จำเป็นเพื่อรักษาทรัพย์สินนั่นเอง
- ถ้าผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติใดที่กล่าวมานี้ ท่านว่าลูกหนี้จะเรียกร้องให้ระงับสิทธินั้นเสียก็ได้

- **ความระงับแห่งสิทธิยึดหน่วง**

- **ตัวอย่าง** ก. นำรถยนต์มาซ่อมที่อู่ของ ข. และไม่มีเงินชำระค่าซ่อม ข. จึงยึดรถยนต์ของ ก. ไว้ก่อนจนกว่า ก. จะมาชำระค่าซ่อมครบถ้วน แต่ ข. เห็นว่าอู่ซ่อมรถของตนไม่มีที่จอดเพียงพอ จึงบอกแก่ ก. ว่าจะนำรถของ ก. ไปฝากไว้กับ ค. ซึ่งมีที่สำหรับฝากรถ ก. ตกลงด้วยตามนั้น ต่อมา ก. ไปเอารถยนต์ของตนจาก ค. โดยไม่ได้บอกแก่ ข. ข. รู้เข้าจึงไปยึดรถยนต์ของ ก. คั่นดังกล่าวเพื่อมาไว้ในความครอบครองของตน ก. ปฏิเสธโดยอ้างว่า การครอบครองรถดังกล่าวของ ข. สูญสิ้นไปแล้ว สิทธิยึดหน่วงเป็นอันระงับสิ้นไป ข. อ้างว่าเมื่อ ก. อนุญาตยินยอมให้นำรถไปฝากไว้กับ ค. แล้ว ถือว่าการครอบครองของ ข. ยังไม่สิ้นสูญ สิทธิยึดหน่วงยังไม่ระงับ หาก ก. และ ข. มาปรึกษาท่าน ท่านจะให้คำแนะนำอย่างไร
- **ตอบ** เมื่อ ข. นำรถยนต์ไปฝาก ค. ไว้ การครอบครองรถยนต์ของ ข. สูญสิ้นไปแล้ว แม้จะเป็นความยินยอมของ ก. ลูกหนี้ที่ให้ ข. นำรถยนต์ไปฝาก ค. ก็ตาม กรณีหาต้องด้วยบทบัญญัติของ ป.พ.พ. มาตรา 250 ไม่ สิทธิยึดหน่วงจึงระงับไป ข. จะยึดรถยนต์ดังกล่าวจาก ก. ไม่ได้ ก. มีสิทธิปฏิเสธการคืนการครอบครองรถยนต์ให้ ข.

- **บุริมสิทธิ**
- 1. ผู้ทรงบุริมสิทธิย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในการที่จะได้รับชำระหนี้อันค้างชำระแก่ตนจากทรัพย์สินนั้นก่อนเจ้าหนี้อื่นๆ โดยนับดังบัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. หรือบทกฎหมายอื่น
- 2. บุริมสิทธิ ไม่ว่าจะเป็นบุริมสิทธิสามัญ หรือบุริมสิทธิพิเศษ เป็นทรัพย์สินสิทธิ และเป็นทรัพย์สินสิทธิประเภทที่เรียกว่าอุปกรณ์สิทธิ บุริมสิทธินั้นแบ่งแยกไม่ได้
- 3. บุริมสิทธิสามัญนั้น ตามมาตรา 253 มีดังนี้
 - (1) ค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกัน
 - (2) ค่าปลงศพ
 - (3) ค่าภาษีอากร
 - (4) ค่าจ้างเสมียน คนใช้ และคนงาน
 - (5) ค่าเครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นประจำวัน

- ความหมายคำว่าบุริมสิทธิ

- บุริมสิทธิเป็นสิทธิประเภทหนึ่ง ซึ่งเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิมีสิทธิที่จะบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ตกอยู่ภายใต้บังคับของบุริมสิทธิได้ก่อนเจ้าหนี้อื่นๆ ตามมาตรา 251
- เช่น ก. ติดค้างชำระค่าภาษีอากรกับกรมสรรพากร และเป็นหนี้ ข. ซึ่งได้กู้ยืมมา ดังนี้ เมื่อจะบังคับเอาจากทรัพย์สินของ ก. กรมสรรพากรมีสิทธิยึดทรัพย์มาบังคับเพื่อชำระหนี้แก่กรมฯ ก่อน ข. ซึ่งเป็นเจ้าหนี้อีกคน เพราะกรมสรรพากร เป็นผู้ทรงบุริมสิทธิ (ค่าภาษีอากร) ตามมาตรา 253 ประกอบ

- บุริมสิทธิมีลักษณะสำคัญอย่างไร
- (1) เป็นทรัพย์สินที่อาจใช้ยับยั้งบุคคลอื่น นอกจากตัวเจ้าหนี้ ลูกหนี้เฉพาะรายซึ่งเรียกว่าบุคคลสิทธิ เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิอาจอ้างบุริมสิทธิยับยั้งเจ้าหนี้อื่นที่ไม่มีบุริมสิทธิเท่าเทียมกันได้ตามที่กฎหมายกำหนดลำดับบุริมสิทธิไว้ (มาตรา 253 มาตรา 277-280) และผู้ทรงบุริมสิทธิยังอาจติดตามเอาทรัพย์สินที่ตกอยู่ใต้บุริมสิทธิคืนจากบุคคลภายนอกได้อีกด้วย (มาตรา 268 วรรค 2)
- (2) บุริมสิทธิแบ่งแยกไม่ได้ เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิบังคับแก่ทรัพย์สินที่อยู่ภายใต้บังคับแห่งบุริมสิทธิได้เต็มทั้งชิ้นโดยไม่คำนึงว่าได้มีการชำระหนี้บางส่วนหรือไม่
- (3) เป็นทรัพย์สินที่เรียกว่า เป็นอุปกรณ์สิทธิในเรื่องหนี้ คือมีความสมบูรณ์และคงอยู่โดยอาศัยหนี้เดิมเป็นมูลให้เกิดทรัพย์สินนั้นเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ จะมีบุริมสิทธิอยู่โดยไม่มีหนี้เดิมไม่ได้นั่นเอง

- ข้อสังเกต บุริมสัท
- 1. บุริมสัทพิเศษ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ บุริมสัทพิเศษเหนือสังหาริมทรัพย์ และบุริมสัทพิเศษเหนือ อสังหาริมทรัพย์
- 2. เมื่อมีเจ้าหนี้หลายรายในมูลหนี้ต่าง ๆ กัน มีบุริมสัทเหนือทรัพย์ทั่วไป และเหนือ สังหาริมทรัพย์ หรืออสังหาริมทรัพย์อันเดียวกัน จึงต้องจัดลำดับบุริมสัทซึ่งจะให้ผลก่อนหลังเรียงตามลำดับ

- บุริมสิทธิพิเศษ

- 1. บุริมสิทธิพิเศษเหนือสิ่งหาทรัพย์สินมาตรา 259 บัญญัติไว้ 7 ประการ คือ
- (1) เชื้อาส่งหาทรัพย์สิน
- (2) พักอาศัยในโรงแรม
- (3) รับขนคนโดยสาร หรือของ
- (4) รักษาสิ่งหาทรัพย์สิน
- (5) ซื่อขายสิ่งหาทรัพย์สิน
- (6) ค่าเมล็ดพันธุ์ ไม้พันธุ์ หรือปุ๋ย
- (7) ค่าแรงงานกลสิกรรม หรืออุตสาหกรรม

- 2. บุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์ มาตรา 273 บัญญัติไว้ 3 ประการ คือ
 - (1) รักษาอสังหาริมทรัพย์
 - (2) จำงทำของเป็นการงานทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์
 - (3) ซื่อขายอสังหาริมทรัพย์

- ลำดับและผลแห่งบุริมสิทธิ
- 1. ลำดับบุริมสิทธิสามัญด้วยกันตามมาตรา 253 ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ลำดับ ผู้อยู่ในลำดับก่อนมีสิทธิดีกว่า คือ จะได้รับชำระหนี้ก่อนผู้ที่อยู่ในลำดับถัดไป
- 2. ถ้าบุริมสิทธิสามัญแย้งกับบุริมสิทธิพิเศษแล้ว บุริมสิทธิพิเศษมาในลำดับก่อนบุริมสิทธิสามัญ (มาตรา 277 วรรค 2) เว้นแต่ค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ร่วมกันอันเป็นบุริมสิทธิสามัญ (มาตรา 253)

- 3. กรณีบุริมสิทธิพิเศษเหนือสิ่งหาสิทธิเดียวกันแย้งกันขึ้นเอง มาตรา 278 จัดลำดับดังนี้ คือ
- 1.) บุริมสิทธิในมูลเช่าอสังหาริมทรัพย์ พักอาศัยใน โรงแรมและรับขน
- 2.) บุริมสิทธิในมูลรักษาสังหาริมทรัพย์ แต่ถ้ามีบุคคลหลายคนเป็นผู้รักษา ท่านว่าผู้รักษาภายหลังอยู่ในลำดับก่อนผู้ที่ได้รักษามาก่อน
- 3.) บุริมสิทธิในมูลซื้อขาย สังหาริมทรัพย์ ค่าเมล็ดพันธุ์ ไม้พันธุ์หรือปุ๋ย และค่าแรงงานกลสิกรรมและอุตสาหกรรม

- 4. ผลแห่งบุริมสิทธิในส่วนบุริมสิทธิสามัญนั้น บุคคลผู้มีบุริมสิทธิสามัญต้องรับชำระหนี้เ้าจากสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ก่อน ต่อเมื่อยังไม่พอจึงให้เ้าชำระจากอสังหาริมทรัพย์ได้
- ผลของบุริมสิทธิอันมีอยู่เหนือสังหาริมทรัพย์นั้น ท่านห้ามมิให้ใช้เมื่อบุคคลภายนอกได้ทรัพย์นั้นจากลูกหนี้และได้ส่งมอบทรัพย์ให้กันไปเสร็จแล้ว หากกรณีมีบุริมสิทธิแย้งกับสิทธิจำนำสังหาริมทรัพย์ ท่านว่าผู้รับจำนำย่อมมีสิทธิเป็นอย่างเดียวกับผู้ทรงบุริมสิทธิในลำดับที่หนึ่งดังที่เรียงไว้ในมาตรา 278 ส่วนบุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์นั้นเจ้าหนี้ต้องไปบอกลงทะเบียนไว้ จึงจะมีผลบังคับเป็นบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์นั้นได้

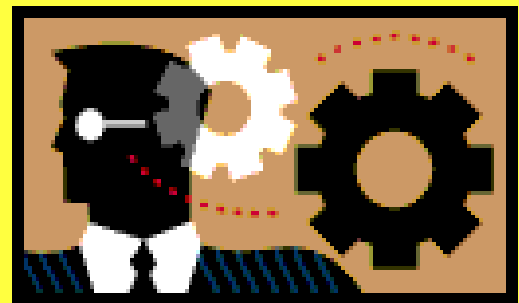
- สรุป ลำดับแห่งบุริมสิทธิ
- (1) บุริมสิทธิหลายรายแย้งกันให้ดูลำดับที่จะให้มีผลก่อนหลังกัน ดังที่เรียงลำดับไว้ในมาตรา 253
- (2) บุริมสิทธิสามัญแย้งกับบุริมสิทธิพิเศษ ให้ถือว่าบุริมสิทธิพิเศษอยู่ในลำดับก่อน แต่บุริมสิทธิในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกันตามมาตรา 253 (1) ย่อมอยู่ในลำดับก่อน ในฐานะที่จะใช้สิทธินั้นต่อเจ้าหนี้ผู้ได้รับประโยชน์จากการนั้นหมดทุกคนด้วยกัน ตามมาตรา 277 วรรค 2
- (3) บุริมสิทธิพิเศษเหนือสังหาริมทรัพย์อันเดียวกัน กฎหมายจัดอันดับไว้ในมาตรา 278
- (4) บุริมสิทธิพิเศษแย้งกันหลายรายเหนือสังหาริมทรัพย์อันหนึ่งอันเดียวกัน กฎหมายถือว่าให้ต่างคนต่างได้รับชำระหนี้เฉลี่ยตามส่วนมากน้อยแห่งจำนวนที่ตนเป็นเจ้าหนี้ตามมาตรา 280

- **ผลแห่งบุริมสิทธิ**
- เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิสามัญ บุริมสิทธิพิเศษ เมื่อจะบังคับเอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้มีผลหรือหลักเกณฑ์อย่างไรบ้าง
- **บุริมสิทธิสามัญ**
- (1) ต้องบังคับเอาจากสิ่งหาทรัพย์ก่อน ต่อเมื่อยังไม่พอจึงให้เอาชำระหนี้จากสิ่งหาทรัพย์ได้ และอสังหาริมทรัพย์นั้นก็ต้องบังคับเอาจากอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ได้ตกอยู่ในฐานะเป็นหลักประกันพิเศษ ตามมาตรา 283
- (2) แม้จะไม่ได้ไปลงทะเบียนเกี่ยวด้วยอสังหาริมทรัพย์ ย่อมมีสิทธิดีกว่าเจ้าหนี้ใดๆ ที่ไม่มีหลักประกันพิเศษ เว้นแต่บุคคลภายนอกผู้ได้ไปลงทะเบียนสิทธิไว้ ตามมาตรา 284

- **บุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์**
- (1) ตามมาตรา 273 (1) 274 เจ้าหนี้ต้องจดทะเบียนจำนวนหนี้ค่ารักษาอสังหาริมทรัพย์จึงจะมีผลบังคับเป็นบุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา 285
- (2) สิทธิจำนองมาหลังบุริมสิทธิตามมาตรา 285-286
- (3) ให้นำบทบัญญัติในลักษณะจำนองมาใช้เกี่ยวกับผลแห่งบุริมสิทธิด้วยตามแต่กรณี (มาตรา 289)
- (4) ผู้ขายอสังหาริมทรัพย์มีบุริมสิทธิในราคาทรัพย์สินและดอกเบี้ยยที่ค้างชำระตาม มาตรา 273 (3) มาตรา 276 ผู้ขายต้องจดทะเบียนหนี้ที่ค้างชำระในเวลาจดทะเบียนการโอนขายอสังหาริมทรัพย์ จึงจะมีบุริมสิทธินี้
- (5) บุริมสิทธิในมูลจ้างทำของเป็นการทำงานทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา 273 (2) 275 ต้องทำรายการประมาณการราคาชั่วคราวไปบอกลงทะเบียนไว้ก่อนเริ่มลงมือทำการบุริมสิทธิจึงจะมีผลบังคับ

กฎหมายลักษณะหนี้

ครั้งที่ 5-6



- ลูกหนี้เจ้าหนี้หลายคน
- 1. เกี่ยวกับการชำระหนี้ หนี้แบ่งออกเป็นสองประเภทคือ หนี้ที่การชำระหนี้ แบ่งชำระได้และแบ่งชำระไม่ได้
- 2. หนี้ที่การชำระหนี้แบ่งชำระได้ ถ้ามีลูกหนี้หลายคนและเจ้าหนี้หลายคน ลูกหนี้แต่ละคนจะต้องรับผิดชอบเพียงเป็นส่วนเท่าๆกัน และเจ้าหนี้แต่ละคนก็มีสิทธิที่จะได้รับแต่เพียงเป็นส่วนเท่าๆกัน
- 3. ถ้าบุคคลหลายคนเป็นหนี้อันจะแบ่งกันชำระมิได้บุคคลเหล่านั้นต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกัน

- 4. ถ้าการชำระหนี้เป็นการอันจะแบ่งกันชำระมิได้ และมีบุคคลหลายคนเป็นเจ้าหนี้ ถ้าบุคคลเหล่านั้นมิได้เป็นเจ้าหนี้ร่วมลูกหนี้ได้แก่ จะชำระหนี้ไว้ได้ประโยชน์แก่บุคคลเหล่านั้นทั้งหมดด้วยกัน และเจ้าหนี้แต่ละคนจะเรียกชำระหนี้ได้ก็แต่เพื่อได้ประโยชน์ด้วยกันหมดทุกคนเท่านั้น
- 5. ลูกหนี้ร่วม คือบุคคลหลายคนซึ่งมีหน้าที่ร่วมกันที่จะต้องรับผิดชอบชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้โดยสิ้นเชิง
- 6. ในระหว่างลูกหนี้ร่วมกัน ต่างคนต่างต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่าๆ กัน เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

- 7. เจ้าหนี้ร่วมคือบุคคลหลายคนซึ่งมีสิทธิเรียกร้องการชำระหนี้โดยทำนอง ซึ่งแต่ละคนอาจเรียกให้ชำระหนี้สิ้นเชิงได้
- 8. ในระหว่างเจ้าหนี้ร่วมกัน ต่างคนย่อมที่จะได้รับชำระหนี้เป็นส่วนเท่าๆ กัน เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น
- 9. ลูกหนี้ร่วมและเจ้าหนี้ร่วมเกิดขึ้นได้โดยผลของนิติกรรมและโดยบัญญัติของกฎหมาย

- **หนี้ที่การชำระหนี้แบ่งชำระได้และแบ่งชำระไม่ได้**
- 1. หนี้ที่การชำระหนี้แบ่งชำระได้หมายถึงหนี้ที่สามารถแบ่งชำระได้เป็นส่วน ส่วน โดยในที่สุดเมื่อรวมกันเข้าแล้วก็จะเป็นการใช้หนี้ครบถ้วนบริบูรณ์ หนี้ที่การชำระหนี้แบ่งชำระไม่ได้ คือหนี้ซึ่งไม่สามารถแยกชำระเป็นส่วน ส่วน ได้ โดยพิจารณาจากสภาพแห่งหนี้ นั้น โดยบทบัญญัติกฎหมาย หรือโดย เจตนาของคู่กรณี
- 2. ถ้าการชำระหนี้เป็นการอันจะแบ่งชำระได้ และมีบุคคลหลายคนเป็น ลูกหนี้หรือมีบุคคลหลายคนเป็นเจ้าหนี้ เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ลูกหนี้แต่ละคน จะต้องรับผิดชอบเพียงเป็นส่วนเท่า ๆ กัน และเจ้าหนี้แต่ละคนก็ชอบที่จะได้รับ เพียงเป็นส่วนเท่า ๆ กัน

- 3. ถ้าบุคคลหลายคนเป็นหนี้อันจะแบ่งกันชำระไม่ได้ บุคคลเหล่านั้นต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกัน
- 4. ถ้าการชำระหนี้เป็นการอันจะแบ่งกันชำระมิได้ และมีบุคคลหลายคนเป็นเจ้าของหนี้ ถ้าบุคคลเหล่านั้นมิได้เป็นเจ้าหนี้ร่วมกัน ลูกหนี้ได้แต่จะชำระหนี้ให้ได้ประโยชน์แก่บุคคลเหล่านั้นทั้งหมดด้วยกัน และเจ้าหนี้แต่ละคนจะเรียกชำระหนี้ได้ก็แต่เพื่อได้ประโยชน์ด้วยกันหมดทุกคนเท่านั้น วิธีเดียวกันนี้ใช้กับการที่ลูกหนี้วางทรัพย์เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ด้วย
- 5. ข้อความจริงใดที่เข้าถึงเจ้าหนี้คนหนึ่งเท่านั้น หาเป็นไปเพื่อคุณหรือโทษแก่เจ้าหนี้คนอื่นๆด้วยไม่

- **หนี้ที่การชำระหนี้แบ่งชำระได้**
- ในหนี้ที่แบ่งกันชำระได้นั้น ถ้ามีลูกหนี้หลายคนหรือมีเจ้าหนี้หลายคน ลูกหนี้หรือเจ้าหนี้หลายคนเหล่านี้มีความรับผิดชอบซึ่งกันและกันอย่างไรบ้าง
- มาตรา 290 บัญญัติว่าถ้าหนี้เป็นอันจะแบ่งกันชำระได้ และมีบุคคลหลายคนเป็นลูกหนี้ หรือมีบุคคลหลายคนเป็นเจ้าหนี้ เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ลูกหนี้แต่ละคนจะต้องรับผิดชอบเพียงเป็นส่วนเท่าๆ กัน
- และเจ้าหนี้แต่ละคนก็มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้เพียงเป็นส่วนเท่าๆ กัน
- ที่กฎหมายบัญญัติว่าเมื่อกรณีเป็นที่สงสัยเพราะเหตุว่าการที่หนี้มีลูกหนี้หลายคนหรือเจ้าหนี้หลายคนนั้น มีความหมายได้สองประการ คือ
 1. ลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ธรรมดา หรือ
 2. ลูกหนี้ร่วมหรือเจ้าหนี้ร่วมก็ได้ ซึ่งมีผลในทางกฎหมายแตกต่างกันมาก

- การเป็นลูกหนี้ร่วมกันนั้นลูกหนี้ร่วมอาจถูกเรียกให้ชำระโดยสิ้นเชิง และการเป็นเจ้าหนี้ร่วมกันก็เช่นกันคือเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้คนใดคนหนึ่งชำระหนี้โดยสิ้นเชิง
- ฉะนั้นเมื่อไม่มีพฤติการณ์แน่ชัดว่าลูกหนี้หลายคนหรือเจ้าหนี้หลายคนนั้นเป็นลูกหนี้ร่วมหรือเจ้าหนี้ร่วมแล้ว ให้ถือว่าเป็นลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ธรรมดา มีผลให้ลูกหนี้แต่ละคนมีส่วนรับผิดชอบในหนี้เพียงเป็นส่วนเท่าๆ กัน ส่วนเจ้าหนี้ก็มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้เพียงเป็นส่วนเท่าๆ กัน
- ที่กฎหมายให้รับผิดชอบและรับชำระหนี้เพียงเป็นส่วนเท่าๆ กัน เฉพาะสิทธิระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้เท่านั้น ส่วนข้อตกลงระหว่างลูกหนี้หรือเจ้าหนี้มีไว้อย่างไร ก็ย่อมเป็นไปตามข้อตกลงการแบ่งส่วนกันก็ต้องเป็นไปตามข้อตกลงระหว่างกัน

- **หนี้ที่การชำระหนี้แบ่งชำระไม่ได้**
- การชำระหนี้ที่แบ่งชำระกันไม่ได้หมายถึงหนี้สินที่ไม่สามารถแบ่งกันได้เป็นส่วน หากแบ่งออกเป็นสัดส่วนแล้วจะไม่ทำให้การชำระหนี้ถูกต้องสมบูรณ์หรือทำให้สภาพแห่งหนี้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม
- หนี้ที่การชำระหนี้แบ่งชำระไม่ได้นั้น มาตรา 302 บัญญัติว่าถ้ามีลูกหนี้หลายคนหรือเจ้าหนี้หลายคนแต่ไม่ได้เป็นลูกหนี้ร่วมหรือเจ้าหนี้ร่วมลูกหนี้จะชำระหนี้ได้ก็เฉพาะแต่ให้ได้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้ด้วยกันหมดทุกคนและเจ้าหนี้จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ก็เฉพาะแต่ให้ได้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้ด้วยกันหมดทุกคนเท่านั้น นอกจากนี้ถ้าหากมีความจำเป็น เจ้าหนี้จะเรียกให้ลูกหนี้วางทรัพย์ไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์ กระทรวงยุติธรรมเพื่อให้ได้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้ด้วยกันหมดทุกคน หรือถ้าทรัพย์ไม่สมควรแก่การจะวางขอให้ศาลตั้งผู้พิทักษ์ทรัพย์เพื่อรักษาทรัพย์นั้นก็ได้

- ลูกหนี้ร่วม

- 1. ลูกหนี้ร่วมคือ บุคคลหลายคนซึ่งมีหน้าที่ร่วมกันที่จะต้องรับผิดชอบชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้จนกว่าเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้โดยสิ้นเชิงและเกิดขึ้นได้โดยนิติกรรมสัญญาและโดยบทบัญญัติของกฎหมาย
- 2. ลูกหนี้คนหนึ่งชำระหนี้ย่อมเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่นด้วยการชำระหนี้ให้รวมถึงการใดๆ อันพึงกระทำแทนชำระหนี้ วางทรัพย์สินแทนชำระหนี้และหักกลบลบหนี้ด้วย
- 3. ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งมีสิทธิเรียกร้องอะไรลูกหนี้คนอื่นๆ จะเอาสิทธินั้นไปใช้หักกลบลบหนี้ไม่ได้
- 4. การปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งนั้นย่อมเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ เพียงเท่าส่วนของลูกหนี้ที่ได้ปลดให้ เว้นแต่จะได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น

- 5. การผัดนัดของเจ้าหนี้ต่อลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งย่อมเป็นคุณแก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ ด้วย
- 6. ข้อความจริงใด เมื่อทำถึงตัวลูกหนี้ร่วมกับคนใด ๆ ย่อมเป็นไปเพื่อคุณและโทษแต่เฉพาะแก่ลูกหนี้คนนั้น เว้นแต่จะปรากฏว่าขัดกับสภาพแห่งหนี้นั่นเอง
- 7. ในระหว่างลูกหนี้ร่วมกัน ต่างคนต่างต้องรับผิดชอบเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น
- 8. ถ้าส่วนที่ลูกหนี้ร่วมกับคนใดคนหนึ่งจะพึงชำระเป็นอันจะเรียกเอาจากคนนั้นไม่ได้ยังขาดจำนวนอยู่เท่าไร ลูกหนี้คนอื่น ๆ ก็ต้องรับใช้ แต่ถ้าลูกหนี้ร่วมกันคนใดเจ้าหนี้ได้ปลดให้หลุดพ้นจากหนี้อันร่วมกันนั้น ส่วนที่ลูกหนี้คนนั้นจะพึงต้องชำระหนี้ตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้ไป

- **ลักษณะของลูกหนี้ร่วม**
- ลักษณะสำคัญของลูกหนี้ร่วมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 291 นั้นมีลักษณะสำคัญดังนี้คือ ลูกหนี้ร่วมแต่ละคนอาจถูกเรียกร้องให้ชำระหนี้โดยสินเชิง ทั้งนี้สุดแล้วแต่เจ้าหนี้จะเรียกให้ลูกหนี้ร่วมคนใดชำระ ถ้าลูกหนี้ร่วมชำระหนี้โดยสินเชิงแล้ว เจ้าหนี้จะเรียกให้ลูกหนี้คนอื่นชำระหนี้อีกไม่ได้ เพราะลูกหนี้มีหน้าที่ชำระหนี้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น ถ้าหากเจ้าหนี้เรียกถ้าหากเจ้าหนี้เรียกให้ลูกหนี้คนใดชำระหนี้แล้วแต่ยังได้ไม่ครบ ลูกหนี้ร่วมทุกคนก็ยังคงต้องผูกพันที่จะถูกเรียกชำระหนี้อยู่ จนกว่าเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้โดยสินเชิง
- เช่น ก. ข. ค. เป็นลูกหนี้ร่วมเงินกู้ ง. ไป 3,000 บาท เมื่อหนี้ครบกำหนดชำระ ง. จะเรียกเก็บให้ ก. หรือ ข. หรือ ค. คนใดคนหนึ่งหรือทุกคนชำระหนี้ให้แก่ ง. จนสินเชิงได้ หากเรียกจากคนใดคนหนึ่งได้เพียง 1,000 บาท ส่วนที่เหลืออีก 2,000 บาท ก. ข. ค. ทั้งสามคนก็ยังคงต้องรับผิดชอบร่วมกันชำระหนี้ให้แก่ ง. อยู่จนกว่า ง. จะได้รับชำระหนี้ทั้งหมด

- ผลแห่งการเป็นลูกหนี้ร่วม
- ผลประโยชน์ที่ได้จากการเป็นลูกหนี้ร่วมนั้นมีอะไรบ้าง
- การเป็นลูกหนี้ร่วมนั้น ลูกหนี้แต่ละคนย่อมมีผลประโยชน์ได้เสียร่วมกัน ผลประโยชน์ที่ลูกหนี้ร่วมได้ร่วมกันนั้นคือ
- 1) ความไม่สมบูรณ์แห่งหนี้ ไม่ว่าหนี้นั้นจะไม่สมบูรณ์ด้วยเหตุใดๆ ก็ตาม ย่อมทำให้หนี้นั้นเกิดไม่ได้ เมื่อไม่มีหนี้เกิดขึ้น ลูกหนี้ทุกคนก็ไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้เช่นหนี้ที่เกิดจากการเล่นการพนัน ซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนว่าเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ถ้ามีหนี้ประเภทนี้เกิดขึ้นก็เป็นหนี้ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้ดังกล่าว

- 2) ความระงับแห่งหนี้ หนี้นั้นไม่ว่าจะระงับไปด้วยประการใดๆ เช่น ลูกหนี้ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ทั้งหมด หนี้ก็ระงับทั้งหมดหรือชำระหนี้ไปบางส่วนหนี้ก็ระงับไปบางส่วน หรือมีการกระทำอย่างอื่นเทียบได้กับการชำระหนี้
- เช่นการยอมรับเอาทรัพย์สินอื่นแทนการชำระหนี้ การวางทรัพย์ การหักกลบในหนี้ การปลดหนี้เป็นต้น เมื่อหนี้ระงับไปด้วยเหตุต่างๆ ดังกล่าว ลูกหนี้ทุกคนย่อมได้ประโยชน์ด้วยกันหมดทุกคน

- 3) การผิ่ดนัดของเจ้าหนี้ ตามมาตรา 294 นั้น หากเจ้าหนี้ผิ่ดนัดต่อลูกหนี้คนหนึ่งยอมถือว่าเจ้าหนี้อื่นผิ่ดนัดด้วย คือลูกหนี้ได้ประโยชน์ด้วยกันในการที่เจ้าหนี้ผิ่ดนัดต่อลูกหนี้ร่วมกันคนใดคนหนึ่ง ทั้งนี้ก็เพราะการเป็นลูกหนี้ร่วมกันนั้น เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระได้โดยสิ้นเชิง และลูกหนี้จะเลือกชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้คนใดก็ได้ เมื่อลูกหนี้เลือกชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้แล้ว เจ้าหนี้ผิ่ดนัดลูกหนี้อื่นก็ยอมได้ประโยชน์ด้วยเพราะลูกหนี้มีหน้าที่จะต้องชำระหนี้โดยสิ้นเชิงให้แก่เจ้าหนี้แต่เพียงครั้งเดียว
- **มาตรา ๒๙๔** การที่เจ้าหนี้ผิ่ดนัดต่อลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งนั้น ย่อมได้เป็นคุณประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ ด้วย

- ตัวอย่างคำถามที่ 1

- นายมันกับนายเหมาะได้กู้เงินนายหมายไป 6,000 บาท โดยยอมตนผูกพันเป็นลูกหนี้ร่วมต่อมาเมื่อหนี้เงินกู้นี้ขาดอายุความแล้ว นายมันได้ชำระหนี้ให้แก่นายหมายไป 3,000 บาท แต่นายเหมาะไม่ยอมชำระหนี้ เช่นนี้ในหมายจะเรียกให้นายมันกับนายเหมาะชำระหนี้ที่เหลือให้แก่ตนได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

- **ตอบ**

- เมื่อหนี้ขาดอายุความแล้วลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ แต่เมื่อลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้แล้วลูกหนี้จะเรียกคืนไม่ได้ตามอุทธรณ์ หนี้ขาดอายุความแล้ว นายหมายจะเรียกให้นายมันนายเหมาะชำระหนี้ร่วมที่เหลือไม่ได้ หากนายหมายนำคดีขึ้นฟ้องศาล ทั้งนายมันกับนายเหมาะมีสิทธิที่จะยกอายุความขึ้นต่อสู้เพื่อไม่รับผิดได้ แต่ถ้าหากผู้หนึ่งผู้ใดยกอายุความขึ้นต่อสู้แต่อีกคนไม่ยกเช่นนี้ การยกไม่ยกอายุความขึ้นต่อสู้นี้จะยอมเป็นไปเพื่อคุณและโทษแก่ลูกหนี้ร่วมคนนั้นโดยเฉพาะ

- ความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้ร่วม
- ตัวอย่าง นายมิ่ง นายมีและนายมา กู้เงินนายแมนไป 90,000 บาท โดยยอมผูกพันตนเป็นลูกหนี้ร่วม เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ นายมิ่งไม่ชำระหนี้ และได้รับอุบัติเหตุจากรถชนกันจนแขนขาขาดทั้งหมดประกอบอาชีพไม่ได้ ไม่มีทรัพย์สินอะไรเลยที่จะนำไปชำระหนี้ได้ นายมีเองมีทรัพย์สินพอจะชำระหนี้แต่ก็ไม่ยอมชำระหนี้ นายมาจึงได้ชำระหนี้ให้แก่นายแมนไปทั้งหมด 90,000 บาท เช่นนี้ นายมามีสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาจากนายมิ่งและนายมีได้เพียงใดหรือไม่

- ตอบ

- มาตรา 296 บัญญัติว่าในระหว่างลูกหนี้ร่วมกันทั้งหลายนั้น ต่างคนต่างรับผิดชอบเป็นส่วนเท่าๆ กัน เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ถ้าส่วนที่ลูกหนี้ร่วมกันคนใดคนหนึ่งจะพึงชำระหนี้เป็นอันจะเรียกเอาจากคนนั้นไม่ได้ ยังขาดจำนวนอยู่เท่าไร ลูกหนี้คนอื่นๆ ซึ่งจำต้องออกส่วนด้วยนั้นก็ต้องรับใช้
- ฉะนั้นตามอุทาหรณ์นายมิ่งไม่มีทรัพย์สินอะไรจะชำระหนี้ นายมาจึงไม่สามารถจะเรียกให้นายมิ่งชำระได้ แต่นายมามีสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาส่วนที่จ่ายเกินไปจากนายมิ่งได้โดยนายมิต้องรับผิดชอบในส่วนของตน 30,000 บาท และเนื่องจากไม่สามารถเรียกให้นายมิ่งชำระหนี้ได้ นายมื่กับนายมาจะต้องเฉลี่ยกันรับผิดชอบในส่วน of นายมิ่งอีกคนละ 15,000 บาท ฉะนั้นนายมามีสิทธิไล่เบี้ยเอาจากนายมิ่งได้จำนวน 45,000 บาท

- เจ้าหนี้ร่วม

- 1. เจ้าหนี้ร่วมคือ ในหนี้รายเดียวกันแต่มีบุคคลหลายคนมีสิทธิเรียกร้องการชำระหนี้โดยทำนองซึ่งแต่ละคนอาจจะเรียกให้ชำระหนี้สิ้นเชิง ถึงแม้ว่าลูกหนี้จำต้องชำระหนี้สิ้นเชิงแต่ผู้เดียว
- 2. ในหนี้ที่มีเจ้าหนี้ร่วม ลูกหนี้จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งก็ได้ตามแต่จะเลือก แม้เจ้าหนี้คนหนึ่งจะได้ยื่นฟ้องเรียกชำระหนี้ไว้แล้ว
- 3. เจ้าหนี้ร่วมเกิดขึ้นโดยนิติกรรมสัญญาและโดยบทบัญญัติของกฎหมาย
- 4. เจ้าหนี้ร่วมคนหนึ่งผินผายยอมเป็นโทษแก่เจ้าหนี้คนอื่นๆด้วย

- 5. ถ้าสิทธิเรียกร้องและหนี้สินเป็นอันเกลื่อนกลืนกันไปในเจ้าหนี้ร่วมกันคนหนึ่ง สิทธิของเจ้าหนี้คนอื่นๆ อันมีต่อลูกหนี้ย่อมระงับไป
- 6. เจ้าหนี้ร่วมกันคนหนึ่งรับชำระหนี้แล้ว เจ้าหนี้คนอื่นๆ จะเรียกให้ชำระหนี้นั้นอีกไม่ได้ การรับชำระหนี้ให้รวมถึงการรับทรัพย์สินอย่างอื่นแทนการชำระหนี้และการหักกลบลบหนี้ด้วย
- 7. การที่เจ้าหนี้ร่วมกันคนหนึ่งโอนสิทธิเรียกร้องให้แก่บุคคลอื่นๆ ไป หากกระทบกระทั่งถึงสิทธิของเจ้าหนี้คนอื่นๆ ด้วยไม่
- 8. ถ้าเจ้าหนี้ร่วมกันคนใดคนหนึ่งปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้แล้ว มีผลให้หนี้นั้นระงับไปตามส่วนที่เจ้าหนี้ได้ปลดให้ ถ้าปลดหนี้ให้สิ้นเชิง เจ้าหนี้คนอื่นๆ ก็หมดสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้อีก
- 9. ถ้าข้อความจริงใดทำถึงเจ้าหนี้ร่วมกันคนใด ย่อมเป็นคุณและโทษแก่เจ้าหนี้คนนั้นโดยเฉพาะ ไม่กระทบกระทั่งถึงสิทธิของเจ้าหนี้ร่วมคนอื่นๆ

- **ลักษณะของเจ้าหนี้ร่วม**
- เจ้าหนี้ร่วมมีลักษณะสำคัญอย่างไร และความรับผิดชอบในฐานะเจ้าหนี้ร่วมจะเกิดขึ้นได้ในกรณีใดบ้าง
- เจ้าหนี้ร่วมมีลักษณะสำคัญตามที่บัญญัติในมาตรา 298 ดังนี้
 - 1. ในหนี้รายเดี่ยว แต่มีเจ้าหนี้หลายคน
 - 2. เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งมีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้โดยสิ้นเชิง

- 3. ลูกหนี้จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งก็ได้ตามแต่จะเลือก แม้ทั้งที่เจ้าหนี้ร่วมคนหนึ่งได้ฟ้องเรียกหนี้จากลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ดังกล่าว ก็ยังมีสิทธิที่จะเลือกชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ร่วมคนอื่นได้
- ความรับผิดในฐานะเจ้าหนี้ร่วมนั้นเกิดขึ้นได้ 2 ประการคือ
- ก. โดยนิติกรรมสัญญา
- ข. โดยบทบัญญัติของกฎหมาย

- ผลแห่งการเป็นเจ้าหนี้ร่วม
- ตัวอย่าง
- นายเด็ด นายดวง นายดำ เป็นเจ้าหนี้ร่วมให้นายเต๋อ กู้เงินไป 12,000 บาท ต่อมานายเด็ดตายและได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกทั้งหมดของตนให้แก่นายเต๋อดังนี้ นายดวง กับนายดำจะเรียกให้นายเต๋อชำระเงินให้แก่ตนได้หรือไม่เพียงใด

- **ตอบ**

- มาตรา 299 วรรคสอง บัญญัติว่า ถ้าสิทธิเรียกร้องและหนี้สินนั้นเป็นอันเกลื่อนกลืนกันไปในเจ้าหนี้ร่วมกันคนหนึ่ง สิทธิของเจ้าหนี้คนอื่น ๆ อันมีต่อลูกหนี้ย่อมเป็นอันระงับสิ้นไป
- ฉะนั้นตามอุทาหรณ์ เมื่อนายเด็ดตาย และนายเต๋อได้รับมรดกของนายเด็ด สิทธิเรียกร้องและหนี้สินจึงตกแก่นายเต๋อคนเดียว เมื่อเป็นเช่นนี้หนี้รายนี้จึงเป็นอันระงับไป นายดวงกับนายดำจึงไม่มีสิทธิเรียกให้นายเต๋อชำระหนี้รายนี้ให้แก่ตนได้อีกเพราะสิทธิเรียกร้องของนายดวงกับนายดำที่มีต่อนายเต๋อเป็นอันระงับไปด้วย

- **ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้รวม**
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 300 บัญญัติว่า “ในระหว่างเจ้าหนี้รวมกันนั้นเห็นว่าต่างคนต่างชอบที่จะได้รับชำระหนี้เป็นส่วนเท่าๆ กัน เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นนั้น”
- หมายความว่า ถ้าเจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ หรือทำการอย่างใดๆ ให้หนี้ระงับเช่น รับทรัพย์อื่นแทนการชำระหนี้ ปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ หรือหนี้เคลื่อนกลืนกันไปในเจ้าหนี้รวมคนใดก็ตาม เจ้าหนี้รวมคนอื่นไม่มีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้อีกซ้ำสอง คงมีสิทธิที่จะเรียกเอาส่วนของตนจากลูกหนี้ที่รับชำระหนี้หรือกระทำการเสมือนการรับชำระหนี้ส่วนที่ว่านี้ถ้าไม่ได้ตกลงกันไว้ เจ้าหนี้ก็มีส่วนเท่าๆ กัน ถ้ามีข้อตกลงกันไว้ว่าเจ้าหนี้คนใดมีส่วนเท่าใดก็ให้เป็นไปตามที่ตกลง

- ตัวอย่างคำถาม-คำตอบ กฎหมายลักษณะหนี้
- ข้อ 1. จันทรักู้เงินอังคารไปหนึ่งแสนบาท กำหนดชำระคืนให้ในวันที่ 20 มกราคม 2564 ครั้นถึงวันที่ 10 มกราคม 2564 อังคารได้แจ้งไปยังจันทรว่ากำหนดชำระหนี้ในวันที่ 20 มกราคม 2564 นั้น อังคาร ไม่สามารถรับชำระหนี้ได้ เพราะไม่อยู่จะไปต่างประเทศ ปราบกฏว่าเมื่อถึงวันที่ 20 มกราคม 2564 อังคารไม่อยู่บ้านจริง ๆ เพราะไปต่างประเทศ แต่จันทรเองก็ไม่ได้ไปขอปฏิบัติการชำระหนี้ให้แก่อังคารแต่ประการใด ดังนี้ ให้ท่านวินิจฉัยว่า ใครตกเป็นผู้ผิดนัด เพราะเหตุใด

- ตอบ
- วางประเด็น (I)
- กรณีตามปัญหามีประเด็นกฎหมายที่ต้องวินิจฉัยดังต่อไปนี้
- 1) ใครตกเป็นผู้ผิดนัดเพราะเหตุใด

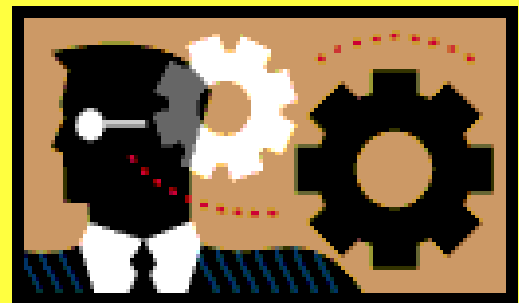
- วางหลักกฎหมาย (R)
- ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- มาตรา 204 “ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว และภายหลังแต่นั้นเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ไซ้ร ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดเพราะเขาเตือนแล้ว
- ถ้าได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน และลูกหนี้มิได้ชำระหนี้ตามกำหนดไซ้ร ท่านว่า ลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดโดยมิพักต้องเตือนเลย วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าก่อน การชำระหนี้ ซึ่งได้กำหนดเวลาลงไว้ อาจคำนวณนับได้โดยปฏิทินนับแต่วันที่ได้บอกกล่าว”
- มาตรา 207 “ถ้าลูกหนี้ ขอบปฏิบัติการชำระหนี้ และเจ้าหนี้ไม่รับชำระหนี้นั้นโดยปราศจากมูลเหตุ อันจะอ้างกฎหมายได้ไซ้ร ท่านว่าเจ้าหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด”
- มาตรา 208 วรรคสอง “แต่ถ้าเจ้าหนี้ได้แสดงแก่ลูกหนี้ว่า จะไม่รับชำระหนี้ดี หรือเพื่อที่จะชำระหนี้จำเป็นที่เจ้าหนี้จะต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งก่อนก็ดี ลูกหนี้จะบอกกล่าวแก่เจ้าหนี้ว่า ได้เตรียมการ ที่จะชำระหนี้ไว้พร้อมเสร็จแล้ว ให้เจ้าหนี้รับชำระหนี้นั้น ท่านก็นับว่าเป็นการเพียงพอแล้ว ในกรณีเช่นนี้ ท่านว่า คำบอกกล่าวของลูกหนี้นั้นก็เสมือนกับคำขอปฏิบัติการชำระหนี้”

- วินิจฉัย (A)
- กรณีตามปัญหา การที่จันทร์กู้เงินอังคารไปหนึ่งแสนบาท กำหนดชำระคืนให้ในวันที่ 20 มกราคม 2564 เมื่อถึงวันที่ 10 มกราคม 2564 อังคารได้แจ้งไปยังจันทร์ ลูกหนี้ว่ากำหนดชำระหนี้ในวันที่ 20 มกราคม 2564 นั้น อังคารไม่สามารถรับชำระหนี้ได้เพราะไม่อยู่จะไปต่างประเทศ กรณีเช่นนี้หากถึงวันที่ 20 มกราคม 2564 จันทร์ได้ขอปฏิบัติการชำระหนี้แต่อังคารไม่รับชำระหนี้เพราะไปต่างประเทศ ย่อมถือว่าเป็นกรณีที่เจ้าหนี้ไม่รับชำระหนี้โดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้ อังคารเจ้าหนี้ย่อมตกเป็นผู้ผิดนัดตามมาตรา 207
- แต่อย่างไรก็ดี เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าเมื่อถึงวันที่ 20 มกราคม 2564 อังคารไม่อยู่บ้านจริง ๆ เพราะไปต่างประเทศ แต่จันทร์เองก็ไม่ได้ไปขอปฏิบัติการชำระหนี้ให้แก่อังคารแต่ประการใด กรณีจึงไม่ต้องด้วย หลักเกณฑ์ตามมาตรา 207 ดังนั้น จะถือว่าเจ้าหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดไม่ได้
- และเมื่อหนี้กู้ยืมเงินดังกล่าว เป็นหนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน และเมื่อถึงกำหนด คือวันที่ 20 มกราคม 2564 จันทร์ลูกหนี้มิได้ขอปฏิบัติการชำระหนี้ กรณีนี้จึงถือว่าจันทร์ลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด ตามมาตรา 204 วรรคสอง

- สรุป (C)
- จากข้อเท็จจริงดังกล่าวถือว่าจันทร์ลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด ตามเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

กฎหมายลักษณะหนี้

ครั้งที่ 7-8



การโอนสิทธิเรียกร้อง

- มาตรา ๓๐๓ สิทธิเรียกร้องนั้นท่านว่าจะพึงโอนกันได้ เว้นไว้แต่สภาพแห่งสิทธินั้นเองจะไม่เปิดช่องให้โอนกันได้
- ความที่กล่าวมานี้ย่อมไม่ใช่บังคับ หากคู่กรณีได้แสดงเจตนาเป็นอย่างอื่น การแสดงเจตนาเช่นว่านี้ ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต
- มาตรา ๓๐๔ สิทธิเรียกร้องเช่นใด ตามกฎหมายศาลจะสั่งยึดไม่ได้ สิทธิเรียกร้องเช่นนั้น ท่านว่าจะโอนกันหาได้ไม่

- **การโอนสิทธิเรียกร้อง**

- 1. การโอนสิทธิเรียกร้อง คือ นิติกรรมระหว่างเจ้าหนี้กับบุคคลภายนอก อันทำให้สิทธิเปลี่ยนแปลงจากเจ้าหนี้ผู้โอนไปยังบุคคลภายนอกผู้รับโอน หนี้เดิมยังคงอยู่
- 2. การโอนสิทธิเรียกร้องอันจะพึงชำระแก่เจ้าหนี้โดยเฉพาะเจาะจง จะต้องทำเป็นหนังสือ มิฉะนั้นจะไม่สมบูรณ์ ส่วนการโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้ อันพึงชำระตามคำสั่ง ทำโดยสลักหลังไว้ในตราสารและส่งมอบให้แก่ผู้รับโอน
- 3. ผลโดยทั่วไปของการโอนสิทธิเรียกร้อง คือ ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน คือ รับไปเพียงเท่าที่ผู้โอนมีสิทธิอยู่ แต่ในบางกรณี ผู้รับโอนก็อาจมีสิทธิดีกว่าผู้โอน

- **หลักเกณฑ์การโอนสิทธิเรียกร้อง**
- สิทธิเรียกร้องที่สามารถโอนกันได้ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องนั้น จะเกิดจากมูลหนี้อะไรและมีวัตถุประสงค์แห่งหนี้เป็นอย่างไร แต่มีข้อยกเว้น 3 ประการ ซึ่งกฎหมายบัญญัติถึงสิทธิเรียกร้องที่โอนกันไม่ได้คือ
 - 1. สิทธิเรียกร้องซึ่งมีสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องว่าง
 - 2. สิทธิเรียกร้องซึ่งคู่กรณีแสดงเจตนาห้ามโอน
 - 3. สิทธิเรียกร้องที่ศาลยึดไม่ได้

- ลักษณะทั่วไปของการโอนสิทธิเรียกร้อง
- การโอนสิทธิเรียกร้องมีหลักเกณฑ์อย่างไรบ้าง
- การโอนสิทธิเรียกร้อง เป็นนิติกรรมระหว่างเจ้าหนี้กับบุคคลภายนอก อันทำให้สิทธิเปลี่ยนจากเจ้าหนี้ผู้โอนไปยังบุคคลภายนอกผู้รับโอน หนี้เดิมยังคงอยู่ การโอนสิทธิเรียกร้องใดๆ ย่อมมี ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องจะเกิดจากมูลหนี้อะไร เว้นแต่ที่กฎหมายบัญญัติห้ามโอนไว้

- สิทธิเรียกร้องที่โอนกันไม่ได้
- ข้อยกเว้นของการโอนสิทธิเรียกร้องมีอย่างไร
- ข้อยกเว้นสิทธิเรียกร้องที่กฎหมายห้ามโอน คือ
- 1. สิทธิเรียกร้องซึ่งสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่อง
- 2. สิทธิเรียกร้องซึ่งคู่กรณีมีเจตนาห้ามโอน
- 3. สิทธิเรียกร้องที่ศาลยึดไม่ได้

- มาตรา ๓๐๖ การโอนหนี้อันจะพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงนั้น ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือ ท่านว่าไม่สมบูรณ์ อนึ่งการโอนหนี้นั้นท่านว่าจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้แต่เมื่อได้บอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้หรือลูกหนี้จะได้ยินยอมด้วยในการโอนนั้น คำบอกกล่าวหรือความยินยอมเช่นนี้ท่านว่าต้องทำเป็นหนังสือ
- ถ้าลูกหนี้ทำให้พอแก่ใจผู้โอนด้วยการใช้เงิน หรือด้วยประการอื่นเสียแต่ก่อนได้รับบอกกล่าว หรือก่อนได้ตกลงให้โอนไซ้ ลูกหนี้นั้นก็เป็นการหลุดพ้นจากหนี้

- **แบบของการโอนสิทธิเรียกร้อง**
- 1. การโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่ง โดยเฉพาะเจาะจง ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือ ไม่สมบูรณ์ การโอนนั้นจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้แต่เมื่อได้บอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ หรือลูกหนี้จะได้ยินยอมด้วย ในการโอนนั้น คำบอกกล่าวหรือคำยินยอมเช่นว่านี้ ต้องทำเป็นหนังสือ
- 2. การโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระตามเขาส่ง จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคล ภายนอกได้ เมื่อการโอนนั้นได้สลักหลังไว้ในตราสารและได้ส่งมอบตัวตราสารนั้นให้แก่ผู้รับโอนไปด้วย

- การโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง
- คำถาม ก. เป็นเจ้าหนี้เงินกู้ ข. 20,000 บาท ต่อมา ก. โอนสิทธิเรียกร้องให้ ค. โดยทำเป็นหนังสือและ ค. ได้ส่งจดหมายบอกกล่าวการโอนไปยัง ข. โดยโทรศัพท์ไปบอก ข. แต่ ข. ไม่อยู่ จึงบอกลูกจ้างของ ข. ไว้ แต่ ข. ได้ชำระหนี้ให้แก่ ก. ก่อนที่ ข. จะกลับบ้าน ดังนี้ ค. จะเรียกให้ ข. ชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องซึ่งตนได้รับโอนมาจาก ก. ได้อย่างไร หรือไม่

- **ตอบ**
- ตามมาตรา 306
- การโอนสิทธิเรียกร้องที่จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้ได้เมื่อได้บอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้เป็นหนังสือ แต่ ค. มิได้ทำตามมาตรา 306 และ ข. ได้ชำระหนี้แก่ ก. ผู้โอนไปแล้ว ก. ไม่ต้องรับผิดชอบใช้เงินจำนวนนั้นต่อ ค. อีก

- การโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่ง
- มาตรา ๓๐๙ การโอนหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่งนั้น ท่านว่าจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้ หรือบุคคลภายนอกคนอื่นได้แต่เฉพาะเมื่อการโอนนั้นได้สลักหลังไว้ในตราสาร และตัวตราสารนั้นได้ส่งมอบให้แก่ผู้รับโอนไปด้วย

- คำถาม
- ก. เขียนเช็คสั่งจ่ายให้ ข. ข. สลักหลังโอนเช็คให้แก่ ง. แต่ยังไม่ได้ส่งมอบให้ ง. ดังนี้ ง. จะเป็นผู้รับโอนโดยมีสิทธิเรียกให้ธนาคารจ่ายเงินแก่ตนได้หรือไม่

- **ตอบ**
- ตามมาตรา 309
- ผู้รับโอนจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีนี้ได้แต่เฉพาะเมื่อการโอนนั้นได้สลักหลังไว้ในตราสาร และตัวตราสารนั้นได้ส่งมอบให้แก่ผู้รับโอนไป ด้วย แต่ ง. ยังไม่ได้รับโอนเช็ค ง. ยังไม่มีสิทธิเรียกร้องให้ธนาคารจ่ายเงินให้ตน

- ผลของการโอนสิทธิเรียกร้อง
- 1. ถ้าพิพาทอ้างสิทธิในการโอนต่างราย โอนรายใดได้บอกกล่าวหรือตกลงก่อนโอนรายนั้นมีสิทธิดีกว่าโอนรายอื่นๆ
- 2. เมื่อมีการโอนสิทธิเรียกร้อง สิทธิเรียกร้องจากผู้โอนยอมตกได้แก่ผู้รับโอน หากสิทธิเรียกร้องนั้นมีทั้งหนี้ประธานและหนี้อุปกรณ์ เมื่อหนี้ประธานโอนไปยังผู้รับโอนแล้ว หนี้อุปกรณ์คือจำนอง จำน่า ค่าประกันยอมโอนไปแก่ผู้รับโอนด้วย
- 3. เมื่อโอนสิทธิเรียกร้องแล้ว ผู้รับโอนกลายเป็นเจ้าหนี้ใหม่ ลูกหนี้ต้องรับชำระหนี้แก่ผู้รับโอนโดยตรง

- 4. เมื่อลูกหนี้ให้ความยินยอมในการโอนสิทธิเรียกร้องโดยไม่ติดเงื่อนไข ลูกหนี้จะยกข้อต่อสู้ผู้รับโอนไม่ได้ แต่ถ้าลูกหนี้มิได้ยินยอมด้วยแล้วเป็นแต่ได้รับคำบอกกล่าวการโอน ลูกหนี้มีข้อต่อสู้ผู้โอนอย่างไรก็ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ผู้รับโอนได้
- 5. ในกรณีการโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้อันพึงต้องชำระตามเขาส่ง ลูกหนี้จะยกข้อต่อสู้ซึ่งมีต่อเจ้าหนี้เดิมมาเป็นข้อต่อสู้ผู้รับโอนโดยสุจริตนั้นไม่ได้ เว้นแต่ที่ปรากฏในตัวตราสารนั้นเอง หรือที่มีขึ้นเป็นธรรมดาสืบจากลักษณะแห่งตราสารนั้น

- ผลระหว่างผู้รับโอนต่างรายและผลระหว่างผู้โอนกับผู้รับโอน
- ผลในกฎหมายระหว่างผู้โอนสิทธิเรียกร้อง และผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องนั้น มีอะไรบ้าง
- ผลในกฎหมายระหว่างผู้โอนกับผู้รับโอนสิทธิเรียกร้อง คือ สิทธิเรียกร้องจากผู้โอนย่อมตกได้แก่ผู้รับโอน โดยทำให้ผู้รับโอนเข้ามาเป็นเจ้าของนี้แทนผู้โอน และหนี้อุปกรณ์ทั้งหลายซึ่งเกี่ยวข้องกับสิทธิเรียกร้อง คือ จำนอง จำน่า ค่าประกัน ย่อมโอนไปแก่ผู้รับโอนด้วย

- มาตรา ๓๐๘ ถ้าลูกหนี้ได้ให้ความยินยอมดังกล่าวมาในมาตรา ๓๐๖ โดยมีได้ติดเงื่อนไข ท่านว่าจะยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้โอนขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนนั้นหาได้ ไม่ แต่ถ้าเพื่อจะระงับหนี้หนี้ลูกหนี้ได้ใช้เงินให้แก่ผู้โอนไปชำระ ลูกหนี้จะเรียกคืนเงินนั้นก็ได้ หรือถ้าเพื่อการเช่นกล่าวมานั้น ลูกหนี้รับภาระเป็นหนี้ อย่างไรก็ดี อย่างหนึ่งขึ้นใหม่ต่อผู้โอน จะถือเสมือนหนึ่งว่าหนี้หนี้มีได้ก่อขึ้นเลยก็ได้
- ถ้าลูกหนี้เป็นแต่ได้รับคำบอกกล่าวการโอน ท่านว่าลูกหนี้มีข้อต่อสู้ผู้โอนก่อนเวลาที่ได้รับคำบอกกล่าวนั้นฉันใด ก็จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้แก่ผู้รับโอนได้ฉันนั้น ถ้าลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องจากผู้โอน แต่สิทธินั้นยังไม่ถึงกำหนด ในเวลาบอกกล่าวชำระ ท่านว่าจะเอาสิทธิเรียกร้องนั้นมาหักกลบลบกันก็ได้ หากว่าสิทธินั้นจะได้ถึงกำหนดไม่ช้ากว่าเวลาถึงกำหนดแห่งสิทธิเรียกร้องอันได้โอนไปนั้น

- ผลระหว่างผู้รับโอนกับลูกหนี้
- คำถาม
- ก. เป็นเจ้าหนี้เงินกู้ ข. อยู่ 5,000 บาท ข. ได้ชำระหนี้ให้แก่ ก. ไปแล้ว 3,000 บาท ต่อมาภายหลัง ก. โอนสิทธิเรียกร้องซึ่งมีอยู่เหนือ ข. ให้ ค. ค. จึงบอกกล่าวการโอนแก่ ข. เป็นหนังสือโดย ข. มิได้ยินยอมด้วย ค. จะเรียกให้ ข. ชำระหนี้แก่ตนทั้ง 5,000 บาท ได้หรือไม่

- **ตอบ**
- ตามมาตรา 308 วรรคสอง
- ลูกหนี้มีสิทธิยกข้อต่อสู้ทุกอย่างที่ตนมีอยู่ต่อผู้โอนมาต่อสู้กับผู้รับโอนได้ ดังนั้น เมื่อ ข. ชำระหนี้ให้ ก. ไปแล้ว 3,000 บาท ก็ชอบที่จะยกข้อต่อสู้นี้มาสู้กับ ค. ผลคือ ข. ต้องชำระหนี้ที่ค้างอยู่เพียง 2,000 บาทให้แก่ ค.

- ความระงับแห่งหนี้
- 1. หนี้เมื่อเกิดขึ้นและมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว อาจระงับลงได้ในหลายๆ กรณีต่างๆ กัน การชำระหนี้เป็นวิธีการหนึ่งซึ่งมีผลทำให้หนี้ระงับ คือ ความผูกพันระหว่างเจ้าหนี้ ลูกหนี้ที่มีอยู่ในมูลหนี้นั้นเป็นอันสิ้นสุดลง แต่การชำระหนี้ที่จะมีผลทำให้หนี้ระงับลงได้นั้นต้องเป็นการชำระหนี้โดยชอบ
- 2. การปลดหนี้ก็เป็นวิธีการระงับหนี้อีกวิธีหนึ่ง ซึ่งเจ้าหนี้สละสิทธิเรียกร้องที่ตนมีอยู่ในมูลหนี้ให้แก่ลูกหนี้โดยเสน่หา ไม่คิดค่าตอบแทนใดๆ

- การชำระหนี้
- 1. บุคคลที่จะมีอำนาจชำระหนี้ได้โดยชอบนั้น ปกติได้แก่ ตัวลูกหนี้ แต่บุคคลภายนอกก็อาจเข้ามาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้แทนลูกหนี้ได้ หากสภาพแห่งหนี้เปิดช่องให้และไม่เป็นการขัดกับเจตนาอันคู่กรณีได้แสดงไว้
- 2. การชำระหนี้โดยชอบต้องชำระแก่บุคคลผู้มีอำนาจรับชำระหนี้ อันได้แก่ตัวเจ้าหนี้เองและบุคคลอื่นๆ ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้มีการให้มีอำนาจรับชำระหนี้
- 3. การชำระหนี้ให้ถูกต้องตามความประสงค์ที่แท้จริงของมูลหนี้ ซึ่งเป็นการชำระหนี้โดยชอบนั้น นอกจากจะต้องพิจารณาในเรื่องผู้ชำระหนี้และผู้รับชำระหนี้แล้ว การชำระหนี้ยังต้องชอบด้วยวัตถุประสงค์แห่งการชำระหนี้ สถานที่ชำระหนี้ และค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้ด้วย

- 4. หลักฐานแห่งการชำระหนี้มีไว้เพื่อประโยชน์ของผู้ชำระหนี้ในการที่จะพิสูจน์ในเบื้องต้นว่า หนี้ได้ระงับลงแล้วด้วยการชำระหนี้
- 5. การจัดสรรชำระหนี้เป็นความจำเป็นในกรณีที่ลูกหนี้มีหนี้อยู่หลายราย หรือหนี้รายเดียวซึ่งต้องชำระหลายอย่าง แล้วลูกหนี้ไม่สามารถชำระได้ครบหมดทุกรายหรือทุกอย่างในการชำระหนี้ครั้งหนึ่งๆ
- 6. เมื่อใดมีการขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบแล้ว ย่อมมีผลทำให้บรรดาความรับผิดชอบของลูกหนี้อื่นจะเกิดจากการไม่ชำระหนี้ เป็นอันได้ปลดเปลื้องไป นับแต่เวลาที่ขอปฏิบัติการชำระหนี้ขึ้น

- ผู้ที่ชำระหนี้ได้โดยชอบได้แก่บุคคลต่อไปนี้
- (1) ตัวลูกหนี้เอง
- (2) บุคคลภายนอกซึ่งเข้าชำระหนี้แทนลูกหนี้ได้
- ตาม มาตรา 314 วางข้อยกเว้นมิให้บุคคลภายนอกชำระหนี้แทนลูกหนี้
ได้มี 3 ประการ คือ

- 1. เมื่อสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้บุคคลภายนอกชำระหนี้แทนได้ เพราะเป็นกรณีที่วัตถุประสงค์แห่งหนี้เป็นการกระทำให้รอดเว้นการกระทำ ซึ่งโดยสภาพของหนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความสามารถเฉพาะตัวของลูกหนี้ หรือเป็นการที่ลูกหนี้จะต้องปฏิบัติชำระหนี้ด้วยตนเอง การชำระหนี้นั้นจึงจะสำเร็จผลตามความประสงค์อันแท้จริงของมูลหนี้
- 2. ถ้าคู่กรณีแสดงเจตนาไว้ว่าบุคคลภายนอกจะทำการชำระหนี้ไม่ได้ เช่นนี้ บุคคลภายนอกก็จะเข้าทำการชำระหนี้ไม่ได้ การแสดงเจตนาต้องเป็นเรื่องตกลงกันระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้
- 3. บุคคลภายนอกซึ่งไม่มีส่วนได้เสียในการชำระหนี้ จะเข้าชำระหนี้โดยขึ้นใจลูกหนี้ไม่ได้ เพราะอาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับเกียรติยศชื่อเสียงของลูกหนี้

ผู้รับชำระหนี้

- มาตรา 315 อันการชำระหนี้นั้น ต้องทำให้แก่ตัวเจ้าหนี้หรือแก่บุคคลผู้มีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้ การชำระหนี้ให้แก่บุคคลผู้ไม่มีอำนาจรับชำระหนี้นั้น ถ้าเจ้าหนี้ให้สัตยาบันก็นับว่าสมบูรณ์
- มาตรา 316 ถ้าการชำระหนี้นั้นได้ทำให้แก่ผู้ครองตามปรากฏแห่งสิทธิในมูลหนี้ ท่านว่าการชำระหนี้นั้นจะสมบูรณ์ก็แต่เมื่อบุคคล ผู้ชำระหนี้ได้กระทำการโดยสุจริต
- มาตรา 317 นอกจากกรณีทีกล่าวไว้ใน มาตรา ก่อน การชำระหนี้แก่บุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะได้รับนั้น ท่านว่าย่อมสมบูรณ์เพียงพอเท่าที่ตัวเจ้าหนี้ได้ลาภงอกขึ้นแต่การนั้น

- มาตรา 318 บุคคลผู้ถือใบเสร็จเป็นสำคัญ ท่านนับว่าเป็นผู้มีสิทธิจะได้ชำระหนี้ แต่ความที่กล่าวนี้ท่านมิให้ใช้ ถ้าบุคคลผู้ชำระหนี้รู้ว่าสิทธินั้น หามีไม่ หรือไม่รู้เท่าถึงสิทธินั้นเพราะความประมาทเลินเล่อของตน
- มาตรา 319 ถ้าศาลสั่งให้ลูกหนี้คนที่สามงดเว้นทำการชำระหนี้แล้วยังขึ้นชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ของตนเองไซ้ร ท่านว่าเจ้าหนี้ผู้ที่ร้องขอ ให้ยึดทรัพย์จะเรียกให้ลูกหนี้คนที่สามนั้นทำการชำระหนี้อีกให้คุ้มกับ ความเสียหายอันตนได้รับก็ได้
- อนึ่ง ข้อความซึ่งกล่าวมาในวรรคข้างต้นนี้หาเป็นข้อขัดขวางใน การที่ลูกหนี้คนที่สามจะใช้สิทธิไต่เบี่ยเอาแก่เจ้าหนี้ของตนเองนั้นไม่

- **สรุป ผู้รับชำระหนี้**
- บุคคลผู้มีอำนาจรับชำระหนี้ ได้แก่ บุคคลประเภทใดบ้าง อธิบาย
- บุคคลผู้มีอำนาจรับชำระหนี้ได้โดยชอบได้แก่
 - 1) เจ้าหนี้กับผู้ที่มีอำนาจรับชำระหนี้ ตามมาตรา 315
 - 2) ผู้ครองตามปรากฏแห่งสิทธิ ตามมาตรา 316
 - 3) ผู้ไม่มีสิทธิรับชำระหนี้ได้รับชำระหนี้ ตามมาตรา 317
 - 4) ผู้ถือใบเสร็จ ตามมาตรา 318
 - 5) กรณีลูกหนี้ได้รับคำสั่งอายัดจากศาล ตามมาตรา 319

- หลักเกณฑ์ทั่วไปในการชำระหนี้
- การชำระหนี้ให้ถูกต้องตามความประสงค์ที่แท้จริงของมูลหนี้ นอกเหนือจากเรื่องกำหนดเวลาชำระ และตัวบุคคลผู้มีอำนาจชำระหนี้ และรับชำระหนี้แล้ว ยังควรต้องคำนึงถึงกรณีได้อีกบ้าง
- สิ่งที่ต้องคำนึงถึง คือ ต้องชอบด้วยวัตถุประสงค์แห่งการชำระหนี้ สถานที่ในการชำระหนี้ และค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้ ตามมาตรา 320 — มาตรา 325

- **มาตรา ๓๒๐** อันจะบังคับให้เจ้าหนี้รับชำระหนี้แต่เพียงบางส่วน หรือให้รับชำระหนี้เป็นอย่างอื่นผิดไปจากที่จะต้องชำระแก่เจ้าหนี้นั้น ท่านว่าหาอาจจะบังคับได้ไม่
- **มาตรา ๓๒๑** ถ้าเจ้าหนี้ยอมรับการชำระหนี้อย่างอื่นแทนการชำระหนี้ที่ได้ตกลงกันไว้ ท่านว่าหนี้นั้นก็เป็นอันระงับสิ้นไป
 ถ้าเพื่อที่จะทำให้พอแก่ใจเจ้าหนี้นั้น ลูกหนี้รับภาระเป็นหนี้ อย่างไรก็ดี อย่างหนึ่งขึ้นใหม่ต่อเจ้าหนี้ไซ้ร เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ท่านมิให้สันนิษฐานว่า ลูกหนี้ได้ก่อหนี้นั้นขึ้นแทนการชำระหนี้
 ถ้าชำระหนี้ด้วยออก-ด้วยโอน-หรือด้วยสละ⁺หลัง⁺ตัวเงินหรือประทวนสินค้า ท่านว่าหนี้นั้นจะระงับสิ้นไปต่อเมื่อตัวเงินหรือประทวนสินค้านั้นได้ใช้เงินแล้ว

- มาตรา ๓๒๒ ถ้าเอาทรัพย์สินก็ดี สิทธิเรียกร้องจากบุคคลภายนอกก็ดี หรือสิทธิอย่างอื่นก็ดี ให้แทนการชำระหนี้ ท่านว่าลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบเพื่อชำระดอกเบี้ยและเพื่อการรอนสิทธิทำนองเดียวกับผู้ขาย
- มาตรา ๓๒๓ ถ้าวัตถุแห่งหนี้เป็นอันให้ส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ท่านว่าบุคคลผู้ชำระหนี้จะต้องส่งมอบทรัพย์สินตามสภาพที่เป็นอยู่ในเวลาที่จะพึงส่งมอบ
- ลูกหนี้จำเป็นต้องรักษาทรัพย์สินนั้นไว้ด้วยความระมัดระวังเช่นอย่างวิญญูชนจะพึงสงวนทรัพย์สินของตนเอง จนกว่าจะได้ส่งมอบทรัพย์สินนั้น
- มาตรา ๓๒๔ เมื่อมิได้มีแสดงเจตนาไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่าจะพึงชำระหนี้ ณ สถานที่ใดไซ้ร หากจะต้องส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ท่านว่าต้องส่งมอบกัน ณ สถานที่ซึ่งทรัพย์สินนั้นได้อยู่ในเวลาเมื่อก่อให้เกิดหนี้ขึ้น ส่วนการชำระหนี้โดยประการอื่น ท่านว่าต้องชำระ ณ สถานที่ซึ่งเป็นภูมิลำเนาปัจจุบันของเจ้าหนี้
- มาตรา ๓๒๕ เมื่อมิได้มีแสดงเจตนาไว้ในข้อความใช้จ่ายในการชำระหนี้ ท่านว่าฝ่ายลูกหนี้พึงเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย แต่ถ้าค่าใช้จ่ายนั้นมีจำนวนเพิ่มขึ้นเพราะเจ้าหนี้นี้ย้ายภูมิลำเนาที่ดี หรือเพราะการอื่นใดอันเจ้าหนี้ได้กระทำที่ดี ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเท่าใด เจ้าหนี้ต้องเป็นผู้ออก

- **หลักฐานแห่งการชำระหนี้**
- มาตรา ๓๒๖ บุคคลผู้ชำระหนี้ชอบที่จะได้รับใบเสร็จเป็นสำคัญจากผู้รับชำระหนี้นั้น และถ้าหนี้นั้นได้ชำระสิ้นเชิงแล้ว ผู้ชำระหนี้ชอบที่จะได้รับเวนคืนเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ หรือให้ขีดฆ่าเอกสารนั้นเสีย ถ้าและเอกสารนั้นสูญหาย บุคคลผู้ชำระหนี้ชอบที่จะให้จดแจ้งความข้อระงับหนี้ลงไว้ในใบเสร็จหรือในเอกสารอีกฉบับหนึ่งต่างหากก็ได้
- ถ้าหนี้นั้นได้ชำระแต่บางส่วนก็ดี หรือถ้าเอกสารนั้นยังให้สิทธิอย่างอื่นใดแก่เจ้าหนี้อยู่ก็ดี ท่านว่าลูกหนี้ชอบแต่ที่จะได้รับใบเสร็จไว้เป็นคู่มือ และให้จดแจ้งการชำระหนี้นั้นลงไว้ในเอกสาร
-

- มาตรา ๓๒๗ ในกรณีชำระดอกเบี้ย หรือชำระหนี้อย่างอื่นอันมีกำหนดชำระเป็นระยะเวลานั้น ถ้าเจ้าหนี้ออกใบเสร็จให้เพื่อระยะหนึ่งแล้วโดยมิได้อิดเอื้อน ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้เพื่อระยะก่อน ๆ นั้นด้วยแล้ว
- ถ้าเจ้าหนี้ออกใบเสร็จให้เพื่อการชำระต้นเงิน ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเจ้าหนี้ได้รับดอกเบี้ยแล้ว
- ถ้าเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ได้เวนคืนแล้วไซ้ร ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าหนี้นั้นเป็นอันระงับสิ้นไปแล้ว

- หลักฐานแห่งการชำระหนี้มีประโยชน์อย่างไรสำหรับผู้ชำระหนี้
- หลักฐานแห่งการชำระหนี้มีประโยชน์ต่อลูกหนี้ สำหรับการพิสูจน์ข้อเท็จจริงว่าหนี้ได้มีการชำระแล้ว ซึ่งหลักฐานดังกล่าว
- เช่น ใบเสร็จรับเงิน หรือการเวนคืนเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ นั้นเป็นสิ่งที่จะสามารถนำมาพิสูจน์ได้ดีกว่าพยานบุคคลซึ่งอาจมีการหลงลืมหรือเบี่ยงความเท็จได้

- การจัดสรรชำระหนี้
- มาตรา ๓๒๘ ถ้าลูกหนี้ต้องผูกพันต่อเจ้าหนี้ในอันจะกระทำการเพื่อชำระหนี้ เป็นการอย่างเดียวกันโดยมูลหนี้หลายราย และถ้าการที่ลูกหนี้ชำระหนี้นั้นไม่เพียงพอ จะเปลี่ยนหนี้สินได้หมดทุกรายไซ้ร้ เมื่อทำการชำระหนี้ ลูกหนี้ระบุว่าชำระหนี้สินรายใด ก็ให้หนี้สินรายนั้นเป็นอันได้เปลี่ยนไป
- ถ้าลูกหนี้ไม่ระบุ ท่านว่าหนี้สินรายไหนถึงกำหนด ก็ให้รายนั้นเป็นอันได้เปลี่ยนไปก่อน ในระหว่างหนี้สินหลายรายที่ถึงกำหนดนั้น รายใดเจ้าหนี้มีประกันน้อยที่สุด ก็ให้รายนั้นเป็นอันได้เปลี่ยนไปก่อน ในระหว่างหนี้สินหลายรายที่มีประกันเท่า ๆ กัน ให้รายที่ตกหนักที่สุดแก่ลูกหนี้เป็นอันได้เปลี่ยนไปก่อน ในระหว่างหนี้สินหลายรายที่ตกหนักแก่ลูกหนี้เท่า ๆ กัน ให้หนี้สินรายเก่าที่สุดเป็นอันได้เปลี่ยนไปก่อน และถ้ามีหนี้สินหลายรายเก่าเท่า ๆ กัน ก็ให้หนี้สินทุกรายเป็นอันได้เปลี่ยนไปตามส่วนมากและน้อย

- มาตรา ๓๒๙ ถ้านอกจากการชำระหนี้อันเป็นประธาน ลูกหนี้ยังจะต้องชำระดอกเบี้ยและเสียค่าฤชาธรรมเนียมอีกด้วยซ้ำ หากการชำระหนี้ในครั้งหนึ่ง ๆ ไม่ได้ราคาเพียงพอจะเปลี่ยนหนี้สินได้ทั้งหมด ท่านให้เอาจัดใช้เป็นค่าฤชาธรรมเนียมเสียก่อนแล้วจึงใช้ดอกเบี้ย และในที่สุดจึงให้ใช้ในการชำระหนี้อันเป็นประธาน
- ถ้าลูกหนี้ระบุให้จัดใช้เป็นประการอื่น ท่านว่าเจ้าหนี้จะบอกปิดไม่ยอมรับชำระหนี้ก็ได้

- ผลของการขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบ
- **มาตรา ๓๓๐** เมื่อขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบแล้ว บรรดาความรับผิดชอบอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ก็เป็นอันปลดเปลื้องไป นับแต่เวลาที่ขอปฏิบัติการชำระหนี้ นั้น
- ถ้าได้ขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบแล้ว บรรดาความรับผิดชอบอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ก็เป็นอันได้ปลดเปลื้องไปนับแต่เวลาที่ขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบ เพื่อความเป็นธรรมแก่ลูกหนี้ เนื่องจากมีกรณีที่ลูกหนี้ได้พยายามอย่างที่สุดแล้วที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนในการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ แต่เจ้าหนี้ก็บ่ายเบี่ยงไม่ยอมรับชำระหนี้ แม้ว่าจะเป็นการขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบแล้ว เช่น เป็นหนี้เงินกู้เขาก็เอาทั้งต้นและดอกตามจำนวนที่จะต้องใช้จนครบถ้วนมาชำระโดยถูกต้อง เจ้าหนี้ก็ยังหาทางบ่ายเบี่ยงจะเอาประโยชน์อย่างอื่นโดยมิชอบ เหตุขัดข้องที่ยังไม่มีการชำระหนี้เกิดแก่ฝ่ายเจ้าหนี้เอง

- การวางทรัพย์
- การวางทรัพย์เป็นทางออกของลูกหนี้ที่จะทำให้หลุดพ้นจากหนี้ได้
- หลักเกณฑ์ที่ผู้ชำระหนี้จะวางทรัพย์อันเป็นวัตถุแห่งหนี้ไว้เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ มีได้ 3 ประการคือ
 - 1) เจ้าหนี้บอกปิดไม่ยอมชำระหนี้ ทั้งๆ ที่ผู้ชำระหนี้ได้ขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบแล้ว ถ้าเป็นการขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยไม่ชอบ เจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิบอกปิดได้
 - 2) เจ้าหนี้ไม่สามารถรับชำระหนี้ได้ เช่น เจ้าหนี้ถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลไร้ความสามารถ หรือมีเหตุขัดข้องอย่างอื่น
 - 3) ผู้ชำระหนี้ไม่สามารถจะหยั่งรู้ถึงสิทธิหรือไม่รู้ตัวเจ้าหนี้โดยแน่นอน โดยมิใช่ความผิดของตน เช่น เจ้าหนี้ตายและมีบุคคลอื่นหลายคนมาอ้างเป็นผู้มีสิทธิได้รับชำระหนี้เพราะเป็นทายาทโดยธรรม

- การปลดหนี้
- มาตรา ๓๔๐ ถ้าเจ้าหนี้แสดงเจตนาต่อลูกหนี้ว่าจะปลดหนี้ให้ ท่านว่าหนี้นั้นก็อันระงับสิ้นไป
- ถ้าหนี้มีหนังสือเป็นหลักฐาน การปลดหนี้ก็ต้องทำเป็นหนังสือด้วย หรือต้องเวนคืนเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ให้แก่ลูกหนี้ หรือขีดฆ่าเอกสารนั้นเสีย

- **หลักทั่วไป**

- 1. การปลดหนี้เป็นวิธีการระงับหนี้วิธีหนึ่ง กระทำได้โดยเจ้าหนี้แสดงเจตนาที่แจ้งชัดแต่เพียงฝ่ายเดียวต่อลูกหนี้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากลูกหนี้ว่าปลดหนี้ให้โดยเสน่หา ไม่คิดค่าตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น
- 2. โดยปกติการปลดหนี้กระทำโดยวาจาก็เพียงพอแล้ว และจะปลดหนี้ให้ทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนก็ได้
- 3. การปลดหนี้มีผลให้หนี้ระงับลงเท่าส่วนที่เจ้าหนี้ได้ปลดให้

- ความระงับแห่งหนี้ (เพิ่มเติม)
- 1. เมื่อบุคคลสองคนต่างเป็นเจ้าหนี้ลูกหนี้ซึ่งกันและกัน ในมูลหนี้สองรายอันมีวัตถุประสงค์เป็นการอย่างเดียวกัน และหนี้ทั้งสองรายนั้นถึงกำหนดชำระแล้ว หนี้นั้นอาจจะบังคับได้ด้วย**การหักกลบลบหนี้**เท่าจำนวนที่ตรงกัน
- 2. **การแปลงหนี้ใหม่**ก็เป็นการระงับหนี้วิธีหนึ่ง โดยคู่กรณีตกลงกันเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญในหนี้ อันมีผลทำให้หนี้เดิมระงับไปแล้วเกิดหนี้ใหม่ขึ้นมาแทน
- 3. เมื่อมีเหตุที่ทำให้สิทธิเรียกร้องและความรับผิดชอบในหนี้รายใดตกไปอยู่กับบุคคลคนเดียวกัน ย่อมเป็นผลให้หนี้นั้นระงับสิ้นไปเพราะ**หนี้เคลื่อนกลิ้งกัน**

- **หักกลบลบหนี้**

- 1. การหักกลบลบหนี้กระทำได้เมื่อบุคคลสองคนต่างเป็นเจ้าของหนี้ลูกหนี้ซึ่งกันและกัน ในมูลหนี้สองรายซึ่งถึงกำหนดชำระ โดยฝ่ายที่ต้องการให้มีการหักกลบลบหนี้แสดงเจตนาเพียงฝ่ายเดียวไปยังคู่กรณี โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายนั้น
- 2. การหักกลบลบหนี้อาจกระทำไม่ได้แม้จะเข้าหลักเกณฑ์ทั่วไปของการหักกลบลบหนี้ เนื่องจากมีกรณีที่กฎหมายบัญญัติห้ามไว้หลายกรณีด้วยกัน
- 3. การหักกลบลบหนี้มีผลทำให้หนี้ระงับไปเท่าส่วนที่ตรงกันในมูลหนี้

- มาตรา ๓๔๑ ถ้าบุคคลสองคนต่างมีความผูกพันซึ่งกันและกันโดยมูลหนี้อันมีวัตถุประสงค์เป็นอย่างเดียวกัน และหนี้ทั้งสองรายนั้นถึงกำหนดจะชำระไซ้ร ท่านว่าลูกหนี้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมจะหลุดพ้นจากหนี้ของตนด้วยหักกลบลบกันได้เพียงเท่าจำนวนที่ตรงกันในมูลหนี้ทั้งสองฝ่ายนั้น เว้นแต่สภาพแห่งหนี้ฝ่ายหนึ่งจะไม่เปิดช่องให้หักกลบลบกันได้
- บทบัญญัติดังกล่าวมาในวรรคก่อนนี้ท่านมิให้ใช้บังคับ หากเป็นการขัดกับเจตนาอันคู่กรณีได้แสดงไว้ แต่เจตนาเช่นนี้ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต
- มาตรา ๓๔๒ หักกลบลบหนี้ นั้น ทำได้ด้วยคู่กรณีฝ่ายหนึ่งแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง การแสดงเจตนาเช่นนี้ท่านว่าจะมีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเริ่มต้นหรือเวลาสิ้นสุดอีกด้วยหาได้ไม่
- การแสดงเจตนาดังกล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ท่านว่ามีผลย้อนหลังขึ้นไปจนถึงเวลาซึ่งหนี้ทั้งสองฝ่ายนั้นจะอาจหักกลบลบกันได้เป็นครั้งแรก
- มาตรา ๓๔๓ การหักกลบลบหนี้ นั้น ถึงแม้ว่าสถานที่ซึ่งจะต้องชำระหนี้ทั้งสองจะต่างกัน ก็หักกันได้ แต่ฝ่ายผู้ขอหักหนี้จะต้องใช้ค่าเสียหายให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดอันเกิดแต่การนั้น

- สรุปหลักเกณฑ์ คือ (มาตรา 341 342 343)
- 1) เป็นกรณีที่บุคคล 2 คน มีความผูกพันเป็นเจ้าหนี้ลูกหนี้ซึ่งกันและกันในหนี้สองรายและหนี้ดังกล่าวนั้นฟ้องร้องบังคับกันได้ตามกฎหมาย
- 2) หนี้ทั้งสองรายนั้นมีวัตถุประสงค์เป็นอย่างเดียวกัน
- 3) หนี้ทั้งสองรายนั้นต่างถึงกำหนดชำระในเวลาที่มีการขอหักกลบลบหนี้
- 4) สภาพแห่งหนี้เปิดช่องให้กระทำได้

- **วิธีหักกลบลบหนี้**

- 1) ผู้ขอหักกลบลบหนี้แสดงเจตนาฝ่ายเดียวต่อคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งนั้น เพราะเป็นวิธีการที่จะทำให้หนี้ระงับสิ้นไป คู่กรณีหมดความผูกพัน กฎหมายจึงบัญญัติให้กระทำได้โดยไม่จำเป็นต้องให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งยินยอม ทั้งนี้การแสดงเจตนาขอหักกลบลบหนี้ก็ต้องเป็นไปตามหลักเรื่องการแสดงเจตนาในลักษณะนิติกรรมด้วย
- 2) การแสดงเจตนาหักกลบลบหนี้จะมีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขไม่ได้
- 3) การหักกลบลบหนี้กระทำได้ แม้สถานที่ซึ่งจะต้องชำระหนี้ทั้งสองรายจะต่างกัน แต่ฝ่ายที่ขอหักกลบลบหนี้ต้องใช้ค่าเสียหายให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง หากเกิดความเสียหายอย่างใด ๆ ขึ้น

- **กรณีที่หักกลบลบหนี้กันไม่ได้**
- 1) สภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้กระทำได้
- 2) คู่กรณีแสดงเจตนาไม่ให้มีการหักกลบลบหนี้
- 3) สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นสิทธิเรียกร้องที่ยังมีข้อต่อสู้
- 4) หนี้ันั้นเกิดจากการอันมิชอบด้วยกฎหมาย
- 5) หากเป็นสิทธิเรียกร้องที่ศาลสั่งยึดไม่ได้ก็ขอหักกลบลบหนี้ไม่ได้
- 6) เป็นกรณีที่ศาลสั่งห้ามลูกหนี้ใช้เงินแก่ลูกหนี้แล้ว

- ผลของการหักกลบลบหนี้

- 1) ผลโดยตรงตามมาตรา 341 คือ เมื่อมีการหักกลบลบหนี้แล้ว หนี้ของทั้งสองฝ่ายก็ได้ระงับกันไปเท่าส่วนจำนวนที่ตรงกัน เช่น ถ้าต่างเป็นเจ้าหนี้ลูกหนี้ด้วยเงิน 100 บาทเท่ากัน เมื่อมีการหักกลบลบหนี้ ก็มีผลทำให้หนี้ระงับไปโดยสิ้นเชิงทั้งคู่ แต่ถ้าทั้งสองรายมีจำนวนไม่เท่ากันเมื่อมีการหักกลบลบหนี้ ผลก็จะเป็นไปตามมาตรา 341 ที่ว่าลูกหนี้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหลุดพ้นจากหนี้ของตนด้วยหักกลบลบกันได้เพียงที่จำนวนที่ตรงกัน
- 2) ผลของการหักกลบลบหนี้ย้อนไปถึงเวลาซึ่งหนี้ทั้งสองฝ่ายนั้น อาจจะหักกลบลบกันได้เป็นครั้งแรก มิใช่มีผลในวันแสดงเจตนา ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 342
- 3) การหักกลบลบหนี้ในกรณีที่สถานที่ซึ่งจะต้องชำระหนี้ทั้งสองนั้นต่างกัน หากเป็นผลทำให้เกิดความเสียหายแก่อีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่ขอหักกลบลบหนี้จะต้องใช้ค่าเสียหายให้แก่ฝ่ายหนึ่งนั้น ตามมาตรา 343
- 4) ในกรณีที่บุคคลซึ่งต่างเป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้ซึ่งกันและกันอยู่มีหนี้ที่จะหักกลบลบหนี้กันนั้นอยู่หลายราย ปัญหาว่าจะเอาหนี้รายใดมาหักกลบลบกันก่อน นั้นมีบัญญัติไว้ในมาตรา 348

- มาตรา ๓๔๘ ถ้าคู่กรณีต่างฝ่ายต่างมีสิทธิเรียกร้องหลายรายอันควรแก่การที่จะใช้หักกลบลบหนี้ได้ไซ้ ฝ่ายผู้ที่ขอหักหนี้จะระบุก็ได้ว่าพึงเอาสิทธิเรียกร้องรายใดบ้างเข้าหักกลบลบกัน ถ้าการหักกลบลบหนี้ได้แสดงโดยมิได้ระบุเช่นนั้นก็ดี หรือถ้าระบุ แต่อีกฝ่ายหนึ่งท้วงขัดข้องโดยไม่ชักช้าก็ดี ท่านให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๓๒๘ วรรค ๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม
- ถ้าฝ่ายที่ขอหักกลบลบหนี้ยังเป็นหนี้ค่าดอกเบี้ยและค่าฤชาธรรมเนียมแก่อีกฝ่ายหนึ่งอยู่ นอกจากการชำระหนี้อันเป็นประธานนั้นด้วยไซ้ ท่านให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๓๒๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

- **แปลงหนี้ใหม่**
- 1. การแปลงหนี้ใหม่มีสาระสำคัญซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของตัวมันเอง ซึ่งแตกต่างจากหลักเกณฑ์ในเรื่องความระงับหนี้อื่น ๆ และหลักเกณฑ์ในลักษณะอื่นที่คล้ายคลึงกัน
- 2. การแปลงหนี้ใหม่กระทำได้โดยคู่กรณีตกลงทำสัญญาเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นสาระสำคัญในหนี้นั้น
- 3. ผลของการแปลงหนี้ใหม่ทำให้หนี้เดิมรวมทั้งประกันของหนี้เดิมระงับสิ้นไปโดยมีหนี้ใหม่เกิดขึ้นมาแทนผูกพันคู่กรณีต่อไป

- **หลักเกณฑ์สำคัญ** ตามมาตรา 349-351
- มาตรา 349 เมื่อคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้ทำสัญญาเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้ไว้ ท่านว่าหนี้นั้นเป็นอันระงับสิ้นไปด้วยแปลงหนี้ใหม่
- ถ้าทำหนี้มีเงื่อนไขให้กลายเป็นหนี้ปราศจากเงื่อนไขก็ดี เพิ่มเติมเงื่อนไขเข้าในหนี้อันปราศจากเงื่อนไขก็ดี เปลี่ยนเงื่อนไขก็ดี ท่านถือว่าเป็นอันเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้นั้น
- ถ้าแปลงหนี้ใหม่ด้วยเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติทั้งหลายแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยโอนสิทธิเรียกร้อง

- มาตรา 350 แปลงหนี้ใหม่ด้วยเปลี่ยนตัวลูกหนี้นั้น จะทำเป็นสัญญาระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้คนใหม่ก็ได้ แต่จะทำโดยขึ้นใจลูกหนี้เดิมหาได้ไม่
- มาตรา 351 ถ้าหนี้อันจะพึงเกิดขึ้นเพราะแปลงหนี้ใหม่นั้นมิได้เกิดมีขึ้นก็ดี ได้ยกเลิกเสียเพราะมูลแห่งหนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือ เพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันมีรัฐถึงคู่กรณีก็ดี ท่านว่าหนี้เดิมนั้น ก็ยังหาระงับสิ้นไปไม่

- ตัวอย่าง ก. เป็นหนี้ ข. อยู่ 30,000 บาท แล้วไม่มีเงินชำระ จึงตกลงกับ ข. ด้วยวาจาขายม้าให้ ข. 1 ตัว โดยเอาหนี้เงินกู้ 30,000 บาท เป็นราคาม้า กรณีนี้ เป็นการแปลงหนี้ใหม่ที่มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายหรือไม่
- ตอบ ตามอุทาหรณ์ หนี้ใหม่คือการซื้อขายถ้าไม่เกิด เพราะไม่ได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 456 หนี้เงินกู้ไม่ระงับ ข. ยังมีสิทธิฟ้องร้องให้ชำระหนี้เงินกู้อยู่
- **มาตรา ๔๕๖** การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นโมฆะ วิธีนี้ให้ใช้ถึงซื้อขายเรือมีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป ทั้งซื้อขายแพและสัตว์พาหนะด้วย

- ผลของการแปลงหนี้ใหม่
- การแปลงหนี้ใหม่ทำให้เกิดผลในทางกฎหมายในหนี้นั้น แตกต่างจากความระงับหนี้ในประการอื่นที่ได้ศึกษามาแล้ว เช่น การชำระหนี้ การปลดหนี้ การหักกลบลบหนี้
- การแปลงหนี้ใหม่ทำให้เกิดผลโดยตรงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 349 วรรค 1 ซึ่งบัญญัติไว้ชัดเจนว่า หนี้เก่าเป็นอันระงับสิ้นไปโดยมีหนี้ใหม่เข้าผูกพันแทนที่
- มาตรา 349 เมื่อคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้ทำสัญญาเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้ไว้ ท่านว่าหนี้นั้นเป็นอันระงับสิ้นไปด้วยแปลงหนี้ใหม่
- ถ้าทำหนี้มีเงื่อนไขให้กลายเป็นหนี้ปราศจากเงื่อนไขก็ดี เพิ่มเติมเงื่อนไขเข้าในหนี้อันปราศจากเงื่อนไขก็ดี เปลี่ยนเงื่อนไขก็ดี ท่านถือว่าเป็นอันเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้

- **หนี้เคลื่อนที่**
- 1. หนี้โดยทั่วๆ ไปอาจเคลื่อนที่กันได้ถ้าสิทธิและความรับผิดชอบในหนี้รายใดรายหนึ่ง มาตกอยู่ในบุคคลคนเดียวกัน
- 2. การที่หนี้เคลื่อนที่ไปในบุคคลคนเดียวกัน มีผลทำให้หนี้ นั้นระงับสิ้นไปตลอดถึงหนี้อุปกรณ์ด้วย
- 3. มีกรณีที่บุคคลจะอ้างว่าหนี้ระงับสิ้นไปเพราะเหตุที่มีการเคลื่อนที่ ไม่ได้ หากหนี้ นั้นตกไปอยู่บังคับแห่งสิทธิของบุคคลภายนอก หรือเมื่อมีการสลักหลังตัวเงินกลับคืนตามข้อบัญญัติในเรื่องตัวเงิน

- หลักเกณฑ์ในเรื่องหนี้เคลื่อนที่กัน
- มาตรา 353 ถ้าสิทธิและความรับผิดชอบในหนี้รายใดตกอยู่แก่บุคคล คนเดียวกัน ท่านว่าหนี้รายนั้นเป็นอันระงับสิ้นไป เว้นแต่ เมื่อหนี้ นั้นตกไปอยู่ในบังคับแห่งสิทธิของบุคคลภายนอก หรือเมื่อสลักหลัง⁺ ตัว เงินกลับคืนตามความใน มาตรา [917](#) วรรค 3

- มาตรา 917 อันตัว⁺แลกเงินทุกฉบับ ถึงแม้ว่าจะมี^๑ใช้ส่งจ่าย^๑ให้แก่ บุคคล เพื่อเขา^๑ส่ง^๑ก็ตาม ท่านว่า^๑ยอมโอน^๑ให้กันได้ด้วย^๑สลัก^๑หลัง^๑และ^๑ส่งมอบ
- เมื่อผู้^๑ส่งจ่าย^๑เขียนลงใน^๑ด้านหน้า^๑แห่ง^๑ตัวแลกเงิน^๑ว่า "เปลี่ยน^๑มือ^๑ไม่ได้" ดังนี้^๑ก็ดี หรือเขียน^๑คำอื่น^๑อัน^๑ได้^๑ความเป็น^๑ทำนอง^๑เช่น^๑เดียวกัน^๑นั้น^๑ก็ดี ท่านว่า^๑ตัวเงิน^๑นั้น^๑ยอม^๑จะ^๑โอน^๑ให้^๑กันได้^๑แต่^๑โดย^๑รูป^๑การ^๑และ^๑ด้วย^๑ผล^๑อย่าง^๑การ^๑ โอน^๑สาม^๑ัญ
- อนึ่ง^๑ ตัว^๑เงิน^๑จะ^๑สลัก^๑หลัง^๑ให้^๑แก่^๑ผู้^๑จ่าย^๑ก็ได้^๑ ไม่ว่า^๑ผู้^๑จ่าย^๑จะ^๑ได้^๑รับ^๑รอง^๑ตัว^๑ นั้น^๑ หรือ^๑ไม่^๑ หรือ^๑จะ^๑สลัก^๑หลัง^๑ให้^๑แก่^๑ผู้^๑ส่ง^๑จ่าย^๑ หรือ^๑ให้^๑แก่^๑คู่^๑สัญญา^๑ฝ่าย^๑ใด^๑ แห่ง^๑ตัว^๑เงิน^๑ นั้น^๑ก็ได้^๑ ส่วน^๑บุคคล^๑ทั้ง^๑หลาย^๑เหล่า^๑นี้^๑ก็^๑ยอม^๑จะ^๑สลัก^๑หลัง^๑ตัว^๑เงิน^๑ นั้น^๑ต่อ^๑ไป^๑อีก^๑ได้

- กรณีที่หนี้เคลื่อนกลืนกันไม่ได้
- มีกรณีใดบ้างที่หนี้ไม่ระงับเพราะเหตุที่จะอ้างที่หนี้เคลื่อนกลืนกันไม่ได้
- ตามมาตรา 353 ตอนท้าย ซึ่งมีอยู่ 2 กรณี คือ
- 1) เมื่อหนี้นั้นตกอยู่ในบังคับแห่งสิทธิของบุคคลภายนอก
- 2) เมื่อสลักหลังตัวเงินกลับคืนตามความใน มาตรา 917 วรรค 3